

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BELEDİYELERDE SOSYAL BÜTÇE ANLAYIŞI AÇISINDAN
ÇANAKKALE BELEDİYESİ'NİN İNCELENMESİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
BENAN ÇIPLAK

Tez Danışmanı
Doç Dr. SELÇUK İPEK

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

BELEDİYELERDE SOSYAL BÜTÇE ANLAYIŞI AÇISINDAN
ÇANAKKALE BELEDİYESİ'NİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Benan ÇIPLAK

Tez Danışmanı
Doç Dr. Selçuk İPEK

Çanakkale-2015

TAAHHÜTNAME

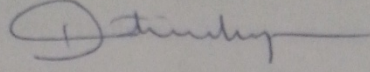
Yüksek lisans Tezi olarak sunduğum “Belediyelerde Sosyal Bütçe Anlayışı Açısından Çanakkale Belediyesi'nin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

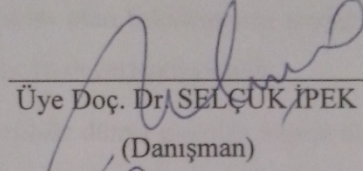
19.10.2015

Benan Çıplak

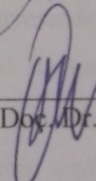
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne
Benan ÇIPLAK' a ait BELEDİYELERDE SOSYAL BÜTÇE ANLAYIŞI AÇISINDAN
ÇANAKKALE BELEDİYESİ'NİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ adlı
çalışma, jürimiz tarafından MALİYE Anabilim Dalı,
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üye Prof. Dr. ÖZHAN ÇETİNKAYA

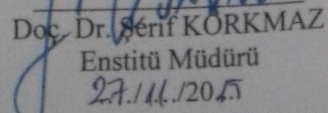
Üye Doç. Dr. SELÇUK İPEK
(Danışman)

Üye Yrd. Doç. Dr. SABRİ SAMİ TAN

Tez No : 10031277
Tez Savunma Tarihi : 13 / 10 / 2015

ONAY

Doç. Dr. Şerif KORKMAZ
Enstitü Müdürü
27.11.2015

ÖZET

Belediyelerde Sosyal Bütçe Anlayışı Açısından Çanakkale Belediyesi'nin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

Adil ve insan onuruna yakışır bir hayatı, toplumun bütün kesimlerince yaşanabilir kılmakla görevli olan merkezi yönetim, bu anlamda başarılı olmak adına yerel yönetimlerle işbirliği içinde çalışmaktadır. Toplumun yaşam standardını yükseltmeye yönelik sosyal politikalar bu anlamda önem kazanmaktadır. Sosyal politikaların hayata geçirilmesine yönelik harcamalar sosyal harcamalar olarak adlandırılabilir. Yerel yönetim birimleri içerisinde halka en yakın birim olan belediyelerin sosyal alanda yaptıkları harcamalar ise bir bütün olarak sosyal bütçe ile değerlendirilebilir.

Küreselleşme çerçevesinde dünya çapında değişiklik göstermeye başlayan ve önemi artan sosyal devlet kavramı bünyesinde, belediyelerin sosyal bütçe yoluyla yaptıkları hizmetlerin Çanakkale Belediyesi özelinde değerlendirilmesi çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda Çanakkale Belediyesi'nin sosyal hizmetlere ayırdığı harcamalar ile sosyal belediyecilik algısının mevcut durumu ve önemi açıklanmıştır. Konunun, günümüz gelişmişlik seviyesi göstergelerinden olan refah kavramıyla olan doğrudan ilişkisi ve gelir, cinsiyet, yaş, ırk vb. temelli farklılıkları gidermeye yönelik bir uygulama olan sosyal bütçeyi ele alması önem teşkil etmektedir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bütçe, Sosyal Harcama, Sosyal Belediyecilik, Çanakkale Belediyesi.

ABSTRACT

Examination and Evaluation Of Çanakkale Municipality From The Point Of Social Budget Approach

Central government is responsible for providing a decent life for its citizens which at least include a life standard that is suitable to human dignity and it works in collaboration with local governments to be successful in this aim. Social policies which target raising the living standards of the society gain importance in this sense. Required expenditure for the implementation of social policies can be called social spending. Expenses of local governments and particularly the municipalities as the primary units for social assistance to citizens are referred to as social budget.

The study aims to discuss social services of municipalities in the case of Çanakkale Municipality within the framework of globalization and social state concept that began to show increasing shifts in the last decades. In this context, the current state of social municipality perception and municipal spending allocated to social services by Çanakkale Municipality are stressed in the study. The subject bears importance with regard to its direct relation with social welfare concept which is one of the current development indicators as well as its relation with social budget that is used to eliminate the differences among citizens such as income, gender, age and race etc..

Key words: Social Budget, Social Spending, Social Municipality, Çanakkale Municipality.

ÖNSÖZ

“Belediyelerde Sosyal Bütçe Anlayışı Açısından Çanakkale Belediyesi’nin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi” adlı tez çalışmamda insani değerlere yönelik harcamalar olarak nitelendirilebilecek sosyal harcamaların en etkin ve önemli yerel yönetim birimi olan belediyelerce nasıl algılandıkları incelenmiştir. Bu harcamaları doğuran ve sosyal belediyecilik olarak da adlandırılan uygulamaların kapsamı incelenmiş ve Çanakkale Belediyesi özelinde sosyal belediyecilik uygulamaları ve sosyal harcamalar belirtilip sosyal bütçe ekseninde açıklanmaya çalışılmıştır. Çanakkale Belediyesi’nin mevcut durumunu analiz etme imkanını sağlayan çalışmam ile Çanakkale Belediyesi’nin Türkiye’deki yeri ve önemine dair sağlıklı çıkarımlar yapmak da mümkün olacaktır.

Tez çalışmamın yanı sıra master öğrenimim süresince de yoğun temposu içerisinde bana her daim vakit ayırmış, bilgi, eleştiri, görüş ve önerilerini benden esirgemeyerek yardımcı olmuş olan tez danışmanım ve çok değerli hocam Sayın Doç. Dr. Selçuk İpek başta olmak üzere bütün bölüm hocalarıma, ilgi ve yardımları ile çalışmama ışık tutmuş olan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Özhan Çetinkaya, bana bizzat yardımcı olan Sayın Hale Evrim Akman ve Sayın Candan Erkur başta olmak üzere şeffaflığı ile bütün verilerini internet ortamında paylaşmış olan Çanakkale Belediyesi’ne ve emeğini asla ödeyemeyeceğim çok sevgili anneme teşekkürü bir borç bilirim.

Benan Çıplak

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	ix
TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I**SOSYAL POLİTİKALAR VE SOSYAL BÜTÇE: TEORİK VE KAVRAMSAL
ÇERÇEVE**

1. Sosyal Politika Kavramı.....	3
1.1. Sosyal Politikanın Tanımı.....	3
1.2. Sosyal Politikanın Amaçları ve Önemi.....	5
1.3. Sosyal Politikanın Araçları.....	7
1.3.1. Geniş Anlamda Sosyal Politika Araçları.....	7
1.3.1.1. Devlet Politikaları.....	7
1.3.1.2. Kooperatifler.....	8
1.3.1.3. Sendikalar.....	9
1.3.1.4. Uluslararası Örgütler.....	10
1.3.2. Dar Anlamda Sosyal Politika Araçları.....	10
1.3.2.1. Sosyal Sigorta.....	10
1.3.2.2. Sosyal Yardım.....	11
1.3.2.3. Sosyal Hizmet.....	12
1.3.2.4. Sosyal Tazmin.....	14
2. Sosyal Politikaya Yönelik Teorik Yaklaşımlar.....	14
2.1. Marksizm ve Sosyal Politika.....	15

2.2. Sosyal Demokrat Teori ve Sosyal Politika.....	15
2.3. Neoliberalizm ve Sosyal Politika.....	16
3. Dünyada Sosyal Harcamalar ve Sosyal Politikalar.....	16
4. Sosyal Bütçe Anlayışı.....	23

BÖLÜM II

TÜRKİYE'DE SOSYAL BÜTÇE VE SOSYAL BELEDİYECİLİK

1. Türkiye'de Sosyal Hizmet ve Sosyal Devlet İlişkisi.....	29
2. Türkiye'de Sosyal Bütçe Anlayışı.....	33
3. Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi ve Ortaya Çıkış Nedenleri.....	37
3.1. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri ve Temel Fonksiyonları.....	40
3.2. Türkiye'de Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi.....	44
3.3. Sosyal Belediyecilik Kapsamında Yürütülen Hizmetler.....	46
4. Belediyelerin Sosyal Politika Hizmetleri.....	49
4.1. Eğitim.....	51
4.2. Sağlık.....	51
4.3. Konut.....	53
4.4. Sosyal ve Kültürel Hizmetler.....	54
4.4.1. Yaşlı ve Engellilere Yönelik Hizmetler.....	54
4.4.2. Çocuk ve Aile Koruma Hizmetleri.....	56
4.4.3. Aile İçi Şiddeti Yok Etmeye Yönelik Hizmetler.....	57
4.4.4. Eğlence ve Kültür.....	58
4.4.5. Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar.....	58

BÖLÜM III**SOSYAL BÜTÇE BAĞLAMINDA ÇANAKKALE BELEDİYESİ BÜTÇESİNİN
İNCELENMESİ**

1. Çanakkale İline Genel Bir Bakış.....	62
2. Çanakkale Belediyesi.....	66
2.1. Çanakkale Belediyesi'nin Misyonu.....	66
2.2. Çanakkale Belediyesi'nin Vizyonu.....	67
2.3. Çanakkale Belediyesi'nin Belediyecilik Anlayışı ve Temel Dayanakları.....	68
2.4. Çanakkale Belediyesi'nin Yönetim Yapısı.....	69
3. Çanakkale Belediyesi'nin Bütçesi.....	71
4. Çanakkale Belediyesi'nin Sosyal Belediyecilik Kapsamında Yürüttüğü Faaliyetler.....	76
4.1. Eğitim.....	78
4.2. Sağlık.....	79
4.3. Sosyal ve Kültürel Hizmetler.....	79
4.3.1. Yaşlı ve Engellilere Yönelik Hizmetler.....	79
4.3.2. Çocuk ve Aile Koruma Hizmetleri.....	80
4.3.3. Eğlence ve Kültür.....	81
4.3.4. Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar.....	82
5. Sosyal Göstergeler İle Çanakkale Belediyesi'nin Sosyal Harcamaları.....	83
6. Çanakkale Belediye Bütçesinin Sosyal Bütçe Açısından Değerlendirilmesi.....	88
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	93
KAYNAKÇA.....	96

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AKOM : Afet Koordinasyon Merkezi

BM : Birleşmiş Milletler

Böl. : Bölüm

çev. : Çeviren

der. : Derleyen

ed. : Editör

EUROSTAT: European Community Statistical Office (Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi)

FAO : Food and Agriculture Organization of the United Nations (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü)

GSMH : Gayrisafi Milli Hasıla

GSYİH : Gayrisafi Yurtiçi Hasıla

ILO : International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)

IMF : International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)

İŞKUR : Türkiye İş Kurumu

JIM : Joint Inclusion Memorandum (Ortak İçerme Belgesi)

KUDEB : Koruma Uygulama ve Denetim Büroları

OITS : Organization of International Social Tourism (Uluslararası Sosyal Turizm Örgütü)

OECD : Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)

SEGE : Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi

SHÇEK : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

STK : Sivil Toplum Kuruluşları

- SYGM : Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
- SYDTF : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
- WB : The World Bank (Dünya Bankası)
- WHO : World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
- WTO : World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)
- YG-21 : Yerel Gündem 21

TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: ILO Sosyal Bütçe Modelinin Hiyerarşik Bağımlılık Yapısı	26
Tablo 1.1: Dünyada Sosyal Harcamaya Bakış	27
Tablo 2.1: Dünyada Sosyal Harcamalar (GSYİH İçindeki Pay) (%).....	34
Tablo 2.2: Türkiye’de Sosyal Kamu Harcamalarının Gelişimi.....	35
Tablo 2.3: Türkiye’de 2014 Yılı Sosyal Yardımları.....	35
Grafik 2.1: Yıllar İtibariyle Sosyal ve Ekonomik Destek Yapılan Kişi Sayısı	36
Tablo 2.4: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Tarafından Aktarılan Kaynaklar (Milyon TL).....	36
Tablo 3.1: anakkale İli Yaş Grubu ve Cinsiyete GÖre Nüfus Dağılımı (Bin Kişi).....	64
Tablo 3.2: anakkale İli GÖÇ Göstergeleri.....	64
Tablo 3.3: anakkale İli Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete GÖre Nüfus.....	65
Tablo 3.4: anakkale İli Temel İŞgücü Göstergeleri (%)	65
Tablo 3.5: anakkale İli Belediyeler Listesi	66
Şekil 3.2: anakkale Belediyesi Organizasyon Şeması.....	70
Tablo 3.6: anakkale Belediye Bütçesi (TL).....	72
Tablo 3.7: anakkale Belediyesi Bütçe Gelir-Gider Değişimi (%)	73
Tablo 3.8: anakkale Belediyesi 2015 Yılı Bütçe Ödenekleri (TL)	74
Tablo 3.9: anakkale Belediyesi Kurumsal Bazlı Bütçe Uygulama Sonuçları (TL)	75
Tablo 3.10: anakkale Belediyesi Müdürlükler Bazında Bütçe Detayları (TL).....	84
Tablo 3.11: anakkale Belediyesi Müdürlük Değişimleri ve Sosyal Harcama Gerçekleşmeleri (TL).....	85
Tablo 3.12: anakkale Belediyesi Sosyal Harcama Gerçekleşmeleri (%)	86
Tablo 3.13: anakkale Belediyesi Performans Sonuçları (TL).....	86
Tablo 3.14: anakkale Belediyesi Performans Sonuçları Gerçekleşme Oranları.....	87
Tablo 3.15: anakkale Belediyesi Gider Bütçesi Fonksiyonel Sınıflandırması	

(2007-2013) (TL).....	88
Tablo 3.16: Çanakkale Belediyesi Gider Bütçesi Fonksiyonel Sınıflandırması (%).....	89
Tablo 3.17: Çanakkale Belediyesi 2015 Yılı Sosyal Performans Hedefleri ve Kaynak İhtiyacı.....	91

GİRİŞ

Sosyal devlet; ahlak, adalet ve insanlık sorunu olarak ortaya çıkmış ve kapitalist ve sosyalist devlet arasında, üçüncü bir yol olmuştur. Aynı zamanda sosyal devletin, dayanışmayı artırmak, fırsat eşitliği, çıkar paralelliği, nimet-külfet dengesini kurmak amaçları arasındadır¹.

Sosyal devleti düşkün dostu olarak düşünmek, kavramı oldukça basitleştirmekte ve çarpıtmaktadır. Zira sosyal devlet olmanın gereği yoksul, dışlanmış ve benzeri nitelikteki kişilere sadece yardım etmek değil, bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak yahut en aza indirmek; yanı sıra vatandaş odaklı bir yönetim benimsemektir. Bu anlamda yerel yönetimlere özellikle de belediyelere önemli görevler düşmektedir. Sosyal belediyecilik ile halka en yakın birim olan belediyelerin halkın ihtiyaç, sıkıntı, istek ve önerilerini belirleyip karşılaması daha rasyonel olacaktır. Bu anlamda belediyelerin başarılı olabilmesi; temel olarak kabul edilen altyapı, itfaiye gibi belediyecilik hizmetlerinin yanında sosyal hizmetleri de karşılayabilecek gelire sahip olabilmeleriyle doğru orantılıdır. Belediyelerin bütçelerine bakıldığında ise sosyal harcamalara yönelik eksiklik ve algısal yanlışlıklar kendisini göstermektedir.

Sosyal belediyeciliği, yalnızca fakir, fukara, kimsesiz, engelli ve yaşlılara yönelik bir ekonomik destek olarak algılamamak gerekir. Bunun yanında, geniş halk kesiminin, gerek kendi arasında ve gerekse belediye ile ilişkilerinde sosyal ve kültürel değerlerin geliştirilmesi bağlamında belediyenin bir liderlik rolünün bulunduğunu, insanların huzur ve mutluluğu açısından da yerel yönetimlerin çok önemli görevleri olduğunu belirtmek gerekir².

Belediye bütçelerinin verimliliği ve amacına hizmet edip etmediğini belirlemek ise uygulayıcının harcama detayları ve toplum yapısının incelenmesi ile mümkündür.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde sosyal politikanın önemi, amaçları ve araçları, kavrama yönelik teorik yaklaşımlar ele alınmış; dünyadan bazı örneklerle sosyal politikalar ve sosyal harcamalar belirtilmiş, yanı sıra sosyal bütçenin kavramsal temeline değinilmiştir.

¹ Fatih Yüksel, "Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 62-1, s. 281.

² Cengiz Maden, *Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Esenler Belediyesi Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2012, Yalova Üniversitesi, Yalova, s. 41.

İkinci bölümde sosyal hizmet, sosyal devlet, sosyal bütçe, sosyal belediyeciliğin Türkiye'deki genel durumuna değinilmiş, belediyelerin sosyal politikalara yönelik mevcut hizmetleri açıklanmış ve değerlendirilmiştir.

Son bölümde ise Çanakkale iline yönelik genel bir bakışın ardından Çanakkale Belediyesi'nin son on yıla kadar olan çalışmaları, sosyal harcamaları, bütçesi ve belediyecilik anlayışı detaylıca incelenmiş ve belediye bütçesinin sosyal bütçe açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

BÖLÜM I

SOSYAL POLİTİKALAR VE SOSYAL BÜTÇE: TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Toplum tarafından dışlanmış, özel olarak korunması gereken, bağımlı kesimleri normal bir yaşam standardına ulaştırmak adına bu kesimlere yönelik uygulanan sosyal politikalar sosyal bütçenin temel kalemlerindendir. Bu anlamda aralarında sıkı bir ilişki vardır.

Çalışmanın bu bölümünde sosyal politika kavramı incelenecektir. Kavramın amaçları, araçları, önemi gibi hususlar detaylandırılacak ve sosyal politikaya yönelik olarak ülkelerin harcama yapıları ve miktarları ile örnekler verilecektir. Akabinde sosyal bütçe kavramı incelenecek, hangi alanların sosyal bütçe kapsamında değerlendirildiği belirtilecektir.

1. Sosyal Politika Kavramı

Değişimin hemen her alanda yaşandığı çağımız, yönetim yaklaşımları ve politika uygulamalarında da bir evrim süreci yaşamaktadır. Bu evrim süreci kapsamında bir yandan “sosyal politika”, “sosyal devlet”, “sosyal yardım” ve “sosyal hizmet” kavramları yeniden tanımlanmakta diğer yandan da bu kavramların uygulayıcısı konumunda olan merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin işlev ve etkinlikleri yeniden şekillenmektedir. Sosyal politika, toplumdaki çeşitli sorunları ortadan kaldırıp, sosyal refahı temin edip, devamını sağlamayı amaç edinmiş politikaların ve uygulamaların tümü olarak görülmektedir³.

1.1. Sosyal Politikanın Tanımı

Sosyal politika hem kavram hem de uygulama olarak 19. Yüzyılda endüstri devriminden sonra doğmuştur. Kavram ilk defa 19. Yüzyılın ikinci yarısında, Almanya’da Profesör Riehl tarafından kullanılmıştır. Ancak, kavramın yayılıp bilimsel bir nitelik kazanması 1873 yılında Alman Sosyal Siyaset Derneği’nin kurulması sonrasında mümkün

³ Mehmet Duruel, Mehmet Tamer, “Yerel Yönetimlerde Sosyal Politika Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar”, (ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın), *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar*, (içinde) 2013, s. 374-375.

olmuştur. İlk önce bir kavram olarak kullanıldıktan sonra bir bilim dalı haline gelmesi 1911 yılında Alman Otto v.Zwiedineck-Südenhorst'un yazdığı "Sosyal Politika" adlı eseriyle birlikte gerçekleşmiştir. Ülkemizde ise kavramın 1916-1917 yılında Ziya Gökalp'ın başında bulunduğu "Yeni Mecmua" da kullanıldığı görülmektedir. Ancak kavramın Türk terminolojisine girişi, 1933-1934 yıllarında gerçekleştirilen Üniversite Reformu ile ülkemize gelen Alman profesörlerden Prof. Dr. Gerhard Kessler aracılığıyla olmuştur. Türkiye'de sosyal politika anlayışı özellikle 1950 yılında tarımda makineleşme, kırdan kente göç ile beraber ortaya çıkan işsizlik, yoksulluk, vb. sosyal sorunlar nedeniyle daha da fazla önem kazanmıştır⁴.

Fransız kültüründen faydalanan ilim adamları sosyal politika terimini "İçtimai Basiret" veya "İçtimai İktisat" olarak; Alman iktisatçılığının tesiri altında olanlar da "İçtimai Siyaset" başlığı altında ele almışlardır. Diğer taraftan, son yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yoğun bir şekilde kullanılan ve özellikle Avrupa Birliği (AB) bünyesinde teorik ve pratik alanda daha da yaygınlaşan ve ilmi literatürde de artık kabul gören "sosyal politika (social policy)" kavramı, Almanya'da "sozial politik", Fransa'da "l'conomie social (sosyal iktisat)" ve Anglo-Sakson ülkelerinde "economie du travaile (çalışma ekonomisi)" şeklinde de kullanılmaya başlamıştır. Türkiye'de özellikle II. Dünya Savaşı sonrası etkili olan kullanılış biçimi ise, Amerikan kökenli olan "industrial relations" (endüstri ilişkileri) şeklinde görülmektedir⁵.

"Dar anlamda sosyal politika Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı kötü çalışma koşullarına karşı işçileri ve emeği sermayeye karşı korumak ve böylece toplumdaki sınıf çatışmalarını önleyerek toplumun ve devletin varlığını sürdürmesini sağlamaya yönelik uygulamalardır. Geniş anlamda ise amacı sosyal adalet ve sosyal refahı sağlamak olan, kapsamı sosyal sorunlarla paralellik gösteren, ekonomiye sosyal boyut katmak ve ekonominin işleyişindeki aksaklıkları düzeltici politikaların oluşmasını sağlayarak sosyal dengeyi gözetmek amacındaki hümaniter bir bilim dalıdır"⁶.

Başka bir tanıma göre ise sosyal politikayı; toplumun sosyal ve ekonomik yönden güçsüz, bağımlı çalışan ve özel olarak korunması gereken kesimlerinin, çalışma yaşamı ve

⁴ Mehmet Duruel, Mehmet Tamer, "Yerel Yönetimlerde...", s. 375.

⁵ Cengiz Maden, "Sosyal Belediyecilik...", s. 7.

⁶ Eyüp Bedir, *Sosyal Politika*, (Ed. Abdurrahman İlhan Oral, Yener Şişman), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2013, s. 1-5.

toplumsal yaşam içinde korunup gözetilmelerine yönelik kamusal ya da yarı kamusal tüm politikaları konu alan bir bilim dalı olarak tanımlamak mümkündür⁷.

1.2. Sosyal Politikanın Amaçları ve Önemi

Sosyal politikanın ana hedefi toplumsal uzlaşmayı sağlamaktır. Buradaki uzlaşmadan kasıt, toplum içindeki zengin ile fakir arasındaki uçurumları azaltmak, işçi ile işveren arasındaki anlaşmazlıkları asgari düzeye indirmek, sağlam ile engelli arasındaki dengesizlikleri gidermek bağlamında toplumsal uzlaşmayı sağlamaktır⁸. Ayrıca sosyal politika, yalnızca bir arada yaşayabilmenin ahlaki boyutunu kurmakla kalmaz, toplumu bir arada tutan veya bütünleştiren bir araç görevi de görür⁹.

“Sosyal politikanın amaçları kısaca şunlardır¹⁰:

- Ferdi muhtaçlığın yanında değişik psiko-sosyal sorunların ve yüklerin ortaya çıkması halinde muhtaç insanlara sosyal güvenlik yöntemleri çerçevesinde geniş kapsamlı ve çok maksatlı maddi ve manevi destek ve danışmanlık hizmetleri sunmak,
- Sosyo-ekonomik yönden zayıf insanların sosyo-ekonomik yönlerini iyileştirmek,
- Sosyal adaletin ve barışın temini için refah toplumunu oluşturmak,
- Fırsat eşitliği çerçevesinde insan onuruna yaraşır bir hayatın idamesi için tedbirler almak,
- Toplumda sosyal bütünleşmeyi ve sosyal gelişmeyi oluşturmak ve bunun için de ahlaki ve sosyal sorumluluk duygusunu geliştirmek,
- Sosyal ahlak esaslarının toplumda geçerlilik kazanması yönünde sosyal pedagojik faaliyetlerde bulunmak,
- Kamu alanında ve sivil toplumda sosyal dayanışma ruhunu hayata geçirmek ve STK'lara katılımcı imkanlar tanımak,
- Her türlü sosyal risklere karşı toplumun bütün üyelerini sosyal güvenlik kapsamına almak.”

⁷ Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 11-12.

⁸ Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 12.

⁹ Ekin Gülşen Çelik, Yerel Yönetimlerin Sosyal Politikalara Etkisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2013, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, s. 24.

¹⁰ Mehmet Duruel, Mehmet Tamer, “Yerel Yönetimlerde...”, s. 376.

Değişik sosyal grupların (işsizler, gençler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, özürllüer, bakıma muhtaçlar, ev hanımları, yabancılar vs.) hak ve menfaatlerini belirlemek, korumak ve geliştirmek sosyal politikanın ana hedeflerindedir. Böylece, toplumdaki tüm sınıfların ve grupların sosyal güvenlik, sağlık, eğitim, konut gibi problemlerini çözüme görevini üstlenen aktif sosyal politika, sosyal devletlerin değişik sosyal sorunların çözümünde en önemli araç hâline gelmiştir¹¹.

Sosyal politikanın önemi, başlı başına toplumun refahını hedef alması ile ilgilidir. Bununla beraber, sosyal politikanın kapsamındaki kişilerin sayısal çokluğu ve niteliği, sosyal politikanın hedeflerinin aynı zamanda devletin hedefleri ile paralellik göstermesi, özellikle sosyal politikaların gelişmişlik düzeyinin o ülkenin ekonomik gelişmesini, refahını yansıması ve sosyal devlet olmanın göstergesi niteliğini taşıması açısından sosyal politikanın önemini ortaya çıkarmaktadır. Sosyal politika, kişi bakımından kapsamında bulunan kişilerin nitelikleri dolayısıyla ayrıca bir öneme sahiptir. Sosyal politika sağlıklı bir toplum yapısına kavuşmak açısından da önemlidir¹². Sosyal gelişme hedefi, kalkınmanın dengeli olmasını; ekonomik gelişme sağlanırken, bu gelişmenin sosyal sorunları da çözecek bir şekilde yönlendirilmesini ifade etmektedir. Toplumun çalışma yaşamının, emeğin sömürülmesine olanak tanımayacak bir şekilde dengeye oturtulması ise sosyal bütünleşme hedefinin özünü oluşturmaktadır. Bu bağlamda sosyal bütünleşmenin sağlanmasında, sendikalar ve kooperatifler gibi kendi kendine yardım kuruluşlarının ve sosyal güvenlik kurumlarının gelişmesi, büyük önem taşımaktadır¹³.

Dolayısıyla herhangi bir sosyal politika iki temel sonuca ulaşmalıdır. Bunlar, emeğin etkisinin sermaye birikim sürecine katkıda bulunmasına yardımcı olmak ya da nüfus arasındaki uzlaşmayı oluşturmaya yardım eden ve fayda sağlayan sosyal hizmetler sunma yoluyla bütün politik düzlemi yasalaştırmaktır¹⁴.

¹¹ Ali Seyyar, “Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi”, *Yerel Siyaset Dergisi*, Sayı 25, 2008, s. 31.

¹² Eyüp Bedir, “Sosyal...”, s. 13.

¹³ Mehmet Zafer Danış, “Sosyal Hizmet Mesleği ve Disiplininde Sosyal Politikanın Yeri ve Önemi”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Sayı 2, Cilt 18, Ekim 2007, s. 54-55.

¹⁴ M. Aykaç, Küreselleşme ve Sosyal Politika.

<<http://www.sosyalpolitikalar.com.tr/derg-boeluemler/kapak-/kapak-dosyasi/8-kuereselleme-ve-sosyal-politika.html>> (18.09.2014).

1.3. Sosyal Politikanın Araçları

Toplumların refah düzeylerinin yükseltilmesi ve huzurunu sağlamayı amaç edinen sosyal politika, bu amaca ulaşmak için gelir dağılımını etkileyici ve geliri yeniden dağıtıcı her türlü araçtan yararlanır¹⁵.

1.3.1. Geniş Anlamda Sosyal Politika Araçları

Geniş anlamda sosyal politika araçları genel olarak kurumsal bazlı araçlardır. Bu anlamda geniş anlamda sosyal politika araçlarını devlet politikaları, kooperatifler, sendikalar ve uluslararası örgütler olarak sınıflandırmak mümkündür.

1.3.1.1. Devlet Politikaları

Sosyal politika halkın ve devletin varlığını ve geleceğini güvence altına almayı amaçladığından bu konuda ilk sorumluluk devlete aittir. Sosyal politikalar devletin yasama, yürütme ve yargı organlarını taşır. Devlet bir taraftan çıkardığı yasalarla diğer taraftan oluşturduğu kurumlarla sosyal gelişme, sosyal denge, sosyal barış ve sosyal bütünleşmeyi sağlamaya çalışmakta, yasalarla düzenlenen faaliyetlerin uygulanmasını ve denetimini sağlamaktadır¹⁶. Bu bağlamda devletin, toplumdaki sosyal güçleri dengeleyici, uzlaştırıcı ve düzenleyici müdahaleleri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca devlet, birçok ülkede işveren fonksiyonu da üstlenerek bu yolla da çalışma yaşamının şekillenmesine katkıda bulunmaktadır¹⁷.

Devlet politikaları, sanayi kapitalizminin neden olduğu, bozulan işçi işveren ilişkilerinin devlet eli ile düzenlenmesine yönelik yasal düzenlemeleri, kamunun kurduğu kurumları ve yaptığı politikaları kapsamaktadır. 4857 sayılı İş Kanunu, Türkiye’de sosyal politikanın temel yasal düzenlemelerindendir. Türkiye’de Aile ve Sosyal Politikalar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıkları doğrudan sosyal politika bakanlıkları iken; Milli Savunma ve İçişleri gibi bakanlıklar, verdikleri savunma ve güvenlik hizmetleri ile halkın güven duygusunu yükselttikleri için dolaylı sosyal politika bakanlıklarıdır¹⁸.

¹⁵ Turan Yazgan, *İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1992, s.19.

¹⁶ Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 29-30.

¹⁷ Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 16.

¹⁸ Eyüp Bedir, “Sosyal...”, s. 17-18.

1.3.1.2. Kooperatifler

Kendi kendine yardım ilkesine dayanan kuruluşlardan kooperatifler: üretim, tüketim, kredi, konut sağlama gibi başlıca ekonomik gereksinimleri karşılamak amacı ile kendi istek ve arzuları ile bir araya gelen ve bu gereksinimleri karşılamak için kendi ekonomik çabaları ile bir iş yeri ve işletme meydana getiren insanların birleşmeleridir. Kooperatifler, kendisine özgü ilkeleri ve ideolojisi olan özgün bir sosyal politika aracı olarak hemen hemen tüm ülkelerde yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. Güçsüz toplum kesimlerinin ekonomik savunmasını yapan, ekonomik ve sosyal eşitsizlikleri gidererek sosyal adaleti sağlayan kooperatifler, demokratik yapıları ve özgün ilkeleriyle, ekonomik ve sosyal demokrasinin temel kurumlarını oluşturmaktadır. Bu niteliğiyle kooperatifçiliğin ilkeleri, sosyal politikanın; sosyal adalet, sosyal eşitlik, sosyal gelişme ve sosyal demokrasi gibi hedefleriyle örtüşmektedir. Bugünkü anlamda ilk kooperatif, 1844 yılında İngiltere'nin Manchester kentindeki Rochdale kasabasında 128 dokuma işçisinin kurduğu tüketim kooperatifidir. Türkiye'de Cumhuriyet'ten önceki dönemde ilk kooperatifçilik hareketi, Mithat Paşa tarafından Halk Sandıkları kurularak başlamıştır. Cumhuriyet döneminde ise Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle Kooperatifçilik Derneği kurulmuş, daha sonra yabancı kaynaklardan kooperatifçilikle ilgili eserler tercüme edilmiş ve bazı fakültelerde ders olarak okutulması kabul edilmiştir. Kooperatifçilik hareketini önemli ölçüde etkileyen sosyal devlet ilkesini benimseyen 1982 Anayasası olmuştur. 1982 Anayasası'nın 171. maddesi de kooperatifçilikle ilgilidir: "Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır"¹⁹.

Türkiye'de kooperatifçilik hareketi yeterince gelişmemiştir. Siyasi ve ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalar ve demokratik uygulamalar ile hak ve ödev bilincindeki eksiklikler bu durumun önemli sebeplerindendir. Bu durum kooperatifler vasıtasıyla sosyal politikaların uygulanmasında eksikliklere yol açmaktadır.

1.3.1.3. Sendikalar

Sosyal politikaların ulusal taraflarından biri olan sendikalar, işçilerin gereksinimlerine cevap vermek, durum ve ortama göre onların çıkarlarının temsilcisi olmak ve korumak, toplu pazarlık ve toplu sözleşmelerle onların çalışma hayatındaki

¹⁹ Cengiz Maden, "Sosyal Belediyecilik...", s. 21-23.

durumlarını değiştirmek için kurulan örgütlerdir. Bu anlamda ilgilendiği sosyal grubun genişliği ve bu grubun ekonomik yönden zayıflığı, sendikaları bütün ülkelerde ön plana çıkartmıştır²⁰. Sendika kavramı; İngiltere, ABD, Almanya gibi bazı ülkelerde sadece işçi örgütlerini, Türkiye, Fransa gibi bazı ülkelerde hem işçi hem de işveren örgütlerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Ancak bazı ülkelerde olduğu gibi hem işçi hem de işveren örgütlerini ifade etmek için kullanılsa da ilgilendikleri sosyal grubun genişliği, bu grubun ekonomik zayıflığı, işçi sendikalarını sürekli ön plana çıkardığından; sendika kavramı ile genelde işçi örgütleri anlaşılmaktadır²¹.

Bir kavram olarak sendika ilk olarak İngiltere’de 18. yüzyılda kullanılmış, diğer Avrupa ülkelerinde ve Kuzey Amerika’da daha sonra ortaya çıkmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde ise sendikalar ancak II. Dünya Savaşı sonrasında kurulabilmişlerdir. Sendikaların devlet ve işveren tarafından kabul edilmesi tüm ülkelerde uzun mücadeleler sonucunda gerçekleşmiştir²².

Sendikaların genel olarak üç ana görevi bulunmaktadır. Bunlar; işçilerin haklarını işverenden almak için toplu iş görüşmeleri yapmak, toplu iş sözleşmesi imzalamak, yasama organına (özellikle hükümete) demokratik baskı yaparak işçilerin lehine kanunlar çıkarmaktır. İşçi sendikaları (işveren sendikaları gibi) üyelerinin toplumsal ve ekonomik çıkarlarını, parlamentoya, siyasal partilere, hükümete ve kamuoyuna karşı da savunarak ve bütün bu kurumları etkileyerek gerçekleştirmeye çalışmakta ve böylelikle sosyal politikaların oluşmasına ve geliştirilmesinde önemli roller oynamaktadır²³.

Sendikaların sosyal politika oluşturulmasındaki rolü ülkeden ülkeye ve benimsedikleri ideolojiye göre değişiklik göstermektedir. Ancak genel olarak sendikaların sosyal politika oluşturulması sürecine iki yoldan katıldıklarını söyleyebiliriz. Bunlardan ilki işverenlere karşı toplu pazarlıklar gerçekleştirdikleri ve dar anlamda sosyal politika olarak niteleyebileceğimiz roldür. İkincisi ise siyasal iktidara karşı ya siyasal partiler aracılığıyla ya da bir baskı grubu olarak sosyal politika oluşturulması sürecine katılımıdır. Bu yöntem yine çalışanlara yönelik olsa da daha geniş kesimleri ilgilendirdiği için geniş kapsamda sosyal politika olarak gösterilebilir²⁴.

²⁰ Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 32.

²¹ Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 20.

²² Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 32.

²³ Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 21.

²⁴ Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 33.

1.3.1.4. Uluslararası Örgütler

Uluslararası sosyal politika arayışlarına yönelik ilk adımlar İngiltere’de Robert Owen’in 1830-1840, Fransa’da Daniel Le Grand’ın 1840-1855 yılları arasındaki çabaları ile atılmıştır. Ancak ilk resmi girişimler 1881 yılında İsviçre’de yapılmıştır²⁵.

Endüstrileşmenin ortaya çıkardığı çalışma yaşamı ile ilgili sorunların evrensel boyutlarda çözümü ve çalışma koşullarının asgari ölçütlerinin uluslararası düzlemde güvenceye bağlanması gereksinimi, uluslararası sosyal politika kuruluşlarının oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Uluslararası bir çalışma mevzuatının oluşturulması ve bunun denetlenmesini üstlenecek ve sosyal politika üzerinde çalışacak sürekli bir örgüte duyulan ihtiyaç, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (International Labour Organization-ILO) kurulmasına yol açmıştır. Bu sayede dünya genelinde çalışma koşullarının asgari standartlarının belirlenmesi mümkün olmuştur²⁶. AB, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD), Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization-WHO), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization of United Nations-FAO) gibi ulus devletlerin oluşturduğu kurumlar da bu alanda önem taşımaktadır²⁷.

1.3.2. Dar Anlamda Sosyal Politika Araçları

Dar anlamda sosyal politika araçları ise sosyal politika uygulayan kurumların sosyal sigorta, sosyal yardım, sosyal hizmet ve sosyal tazmin gibi önlemlerini içermektedir.

1.3.2.1. Sosyal Sigorta

Sosyal sigortayı; devletçe organize edilmiş, kendi kendine yönetim esasına göre işleyen, kamu hukuku karakterli, baskın olarak zorunluluk esasına dayanan, çalışan nüfusun büyük bir kısmını gelir elde etme yeteneğinin kaybı, ölüm ve işsizlik hallerine karşı koruyan kendine özgü bir sigorta olarak tanımlamak mümkündür. Sosyal sigorta bir işyerine bağlı olarak çalışanların işgücünü, belirli sosyal risklere karşı korumak amacıyla oluşturulan ve devlet tarafından organize edilen bir sosyal hamle olarak da açıklanabilir²⁸.

²⁵ Eyüp Bedir, “Sosyal...”, s. 21.

²⁶ Mehmet Zafer Danış, “Sosyal Hizmet...”, s. 57.

²⁷ Eyüp Bedir, “Sosyal...”, s. 21.

²⁸ Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 24.

Sosyal sigortalar devlet tarafından kurulan kamu sigorta programlarıdır. Taraflar arasındaki ilişkiler kamu hukuku çerçevesinde düzenlenir. Devlet sosyal sigortaların garantörüdür. Sosyal sigortaların kapsamına girmek zorunludur. Sosyal sigortalar, ilgili tarafların ödediği primlerle finanse edilir²⁹.

İlk sosyal sigortalar 19. Yüzyılın son çeyreğinde Almanya’da Otto Von Bismark tarafından kurulmuştur. Sosyal sigortaların kurulması bakımından Almanya’yı Avusturya takip etmiş, bu ülkede 1887 yılında iş kazaları, 1888 yılında hastalık sigortası kurulmuştur. Macaristan 1891, Norveç, Fransa 1894; Finlandiya 1895; İspanya 1900; Hollanda ve Lüksemburg 1901 ve Belçika 1903 yılında modern sosyal sigortalarla ilgili ilk yasal düzenlemeleri çıkaran ülkeler olmuşlardır. Türkiye’de sosyal sigortaların kurulması 1938 tarih ve 3008 sayılı İş Kanunu’nda öngörülmesine rağmen, gerçekleşmesi ancak 1945 yılında mümkün olabilmıştır³⁰.

Sanayi Devrimi’nin gerçekleşmesi ile ortaya çıkan sosyal sigorta sistemi, işçilere ilk anda gelir güvenliği sağlamıştır. Ancak sanayi ile ilgili gelişmeler ve yaşam koşullarındaki değişiklikler, çalışanları; mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik risklerle de karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenle bir teminat sistemi olarak ortaya çıkan sosyal sigorta, günümüzde çalışanlar ve onların geçindirmek zorunda olduğu kimselerin beklenmedik zamanlarda ortaya çıkan olaylar ve risklere karşı koymaları amacını taşıyan sosyo-ekonomik hizmetler olarak var olmaktadır. Bu hizmetler, insan gücünün yani emeğin korunması ile ekonomik gelişme arasında denge sağlayacak unsurlardır³¹.

1.3.2.2. Sosyal Yardım

Sosyal yardım, toplum örgütlenmesi ile doğrudan ilişkili olarak ortaya çıkan yoksunlaşma olgusunun hafifletilmesine, geciktirilmesine, (geçici olarak) giderilmesine karşı insani bir hizmet alanıdır. En geniş anlamda, yerel ölçüler içinde asgari seviyede dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı mahrum olan kişilere, resmi kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve

²⁹ Yusuf Alper, *Sosyal Politika*, (Ed. Abdurrahman İlhan Oral, Yener Şişman), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2013, s. 131.

³⁰ Yusuf Alper, “Sosyal...”, s. 130-131.

³¹ Abdurrahman Ayhan, “Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, 2012, s. 47.

kontrolüne dayalı olarak yapılan ve kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yetecek hale getirmeyi amaçlayan parasal ve nesnel sosyal gelirden oluşan bir sosyal koruma alanıdır³².

Herhangi bir karşılık gözetilmeksizin yoksul, bakıma muhtaç, yaşlı, engelli veya özel nedenleri olan kişilere uygulanması ve sadece devlet bütçesinden sağlanması gibi özellikleri sosyal yardımları sosyal sigortalardan ayırmakta ve ilgilinin herhangi bir katkısı bulunmadığı için bu sisteme primsiz sosyal güvenlik rejimi adı da verilmektedir³³.

Özellikle 1980 sonrası dönem, Türkiye'nin de dünyada yaşanan yeni-liberal dalgadan etkilendiği yıllardır. Bu yıllarla birlikte, benimsenen neo-liberal anlayışın etkisiyle, bir yandan gelir dağılımı açısından sıkıntılar baş göstermeye başlamış; gelir dağılımında en alt ile en üst kesimler arasındaki farklar gittikçe artmış; diğer yandan da, şehirleşmenin beraberinde getirmiş olduğu nedenlerle şehrin kırsal kökenli kenar mahallelerinde ve diğer nedenlerle sosyal yardıma muhtaç duruma düşen insanların sayısı artmış ve bu yüzden devletin sosyal yardım alanındaki politikaları önem kazanmıştır. Bu çerçevede devlet, merkezi olarak kamusal sosyal yardım hamleleri ile sosyal yardıma muhtaç olanlarla daha çok ilgilenmeye başlamıştır³⁴.

Türkiye'de kamusal sosyal yardım denilince ele alınan belli başlı kuruluşlar veya yasal düzenlemeler; yakın zamanda genel müdürlük halini alan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) bünyesinde yapılan sosyal yardımlar; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) aynı ve nakdi yardımları; yeşil kart ve emekli sandığı (2022 sayılı Kanun) bünyesinde yapılan sosyal yardımlar ve Vakıflar Genel Müdürlüğü eli ile yapılan sosyal yardımlar şeklinde sıralanabilmektedir³⁵.

1.3.2.3. Sosyal Hizmet

Sosyal hizmetler, toplumdaki yoksul ve fiziki veya zihni engelli bireylere ülkenin genel şartları çerçevesinde insana yaraşır, çevreleri ile uyumlu bir hayat sürdürebilmeleri

³² Aziz Yıldırım, "Sosyal Yardımların Koordinasyonunda Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ve Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi", *4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu*, Ankara, 19-20 Kasım 2009, s. 1.

³³ Hikmet Gündüz, *Yerel Yönetimlerin Sosyal Belediyecilik Kapsamında Yardıma Muhtaç Ailelere Yaptıkları Sosyal Yardımlar: Bağcılar Belediyesi Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2013, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, s. 61.

³⁴ Faruk Taşçı, "Türkiye'nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı (1980-2007) Üzerine Bir Analiz", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 55, 2008, s. 128.

³⁵ Faruk Taşçı, "Türkiye'nin Kamusal...", s. 131.

için maddi ve manevi, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik, devlet ve gönüllü özel kuruluşlar tarafından sağlanan hizmetlerdir³⁶. Başka bir tanıma göre ise;

“Sosyal hizmetler insanların sağlık ve iyilik hallerinin geliştirilmesinde, insanların başkalarına bağımlı olma hallerinin önlenmesinde ve kendilerine daha yeterli hale gelmelerinde, aile bağlarının güçlendirilmesinde, bireylerin, ailelerin, grupların veya toplulukların sosyal işlevlerini başarıyla yerine getirebilmelerine yardımcı olmak amacıyla sosyal hizmet uzmanları ve diğer profesyonel elemanlar tarafından gerçekleştirilen etkinlikler bütünüdür”³⁷.

Sosyal hizmetlerin tipik özelliği, aileden topluluk ve devlete kadar uzanan bir grubun mensupları olarak bireylerle ilgilenmesidir. Sosyal hizmetler, ülkenin genel koşulları çerçevesinde bireylerin insana yaraşır bir biçimde varlıklarını sürdürebilecekleri ve ait oldukları grup ve toplumun bir üyesi olarak üzerlerine düşen görevleri yerine getirebilecekleri bir sosyal ortamı yaratma amacını taşır. Sosyal hizmetler bundan başka, geçici ya da sürekli olarak yardıma gereksinme duyan topluluk üyelerine, gerekli hizmetleri sunma durumundadır³⁸.

Sosyal hizmet programları modern toplumlarda oldukça yaygındır ve yöneldiği gruplar çok çeşitlidir, sadece yoksullarla sınırlı kalmayacak boyutta bir hedef kitlesine hitap etmektedir. Aileler, çocuklar (korunmaya muhtaç çocuklar, sokakta çalışan veya sokakta yaşayan çocuklar, suçlu çocuklar), gençler, yaşlılar, yoksullar, engelliler, güç koşullardaki kadınlar, sığınmacı ve göçmenler, evsizler, tıbbi ve psikiyatrik yardıma muhtaç hastalar, alkol ve uyuşturucu bağımlıları gibi sosyal sapma gösteren hastalar, suçlular, özel hasta grupları, kanser, lösemi hastaları, eşcinseller gibi oldukça geniş bir alan, sosyal hizmetin müdahale alanı içinde kalmaktadır. Türkiye’de sosyal hizmet kavramı, Osmanlı döneminde Daru’l Eytam’ın kurulması ile Türkçe literatüre girmiştir³⁹.

Günümüzde sosyal hizmetlerin planlanması, uygulanması, koordine edilmesi ve denetlenmesinden sorumlu olan kurum SHÇEK Genel Müdürlüğü’dür. SHÇEK dışında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) Sekreterliği, Aile Araştırma

³⁶ Murat Aydın, *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*, Yedirenk Yayıncılık, 2008, s. 29.

³⁷ Mehmet Zafer Daniş, “Sosyal Hizmet...”, s. 58.

³⁸ Sait Dilik, “Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1980, s. 74.

³⁹ Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 27.

Kurumu, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı gibi kurumlardır⁴⁰.

Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin sunumunun ve niteliğinin son yıllarda daha fazla tartışılmaya başlanmasında iç dinamikler ve ihtiyaçlar değil, bir yandan Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF) ve Dünya Bankası’nın (The World Bank-WB) yoksulluk olgusuna bakışları öte yandan da Türkiye’nin AB adaylık süreci etkili olmuştur. AB adaylık sürecinin etkisini iki açıdan ele almak mümkündür. İlki, AB uyum sürecinde kabul edilerek iç hukukta geçerli hale gelen temel insan hakları sözleşmeleri çerçevesinde özellikle çocuklar ile kadınlar açısından sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin sunumundaki eksiklerin daha görünür hale gelmesidir. İkincisi ise, AB’nin yoksulluk ve sosyal dışlanmayla mücadele stratejisi kapsamında bu alanda hazırlanması gereken Ortak İçerme Belgesi (Joint Inclusion Memorandum-JIM) ve Ulusal Plan’dır. AB’nin yoksulluk ve sosyal dışlanmayla mücadele stratejisinde, sosyal yardım ve sosyal hizmetler yoksulluk ve sosyal dışlanmanın önlenmesinin önemli araçları olarak öne çıkmaktadır⁴¹.

1.3.2.4. Sosyal Tazmin

Sosyal tazmin; tazminat özelliği bulunan bir yardım şeklidir ve devletin sorumluluğunda olan faaliyet ve işlemlerden dolayı zarara uğrayanların zararını karşılamaya yöneliktir. Belirli risk halleri için önceden yasa ile belirlenen faydalar, uğranılan zararın karşılığıdır. Bu nedenle kişilere belirli bir hayat düzeyinin sağlanması yerine iktisadi iyileştirme sağlanması hedeflenmiştir⁴². Sosyal tazmin vergilerle finanse edilmektedir. İlgili düzenlemelerde öngörülen koşulların gerçekleşmesiyle kişiler için hak doğurucu bir nitelik taşımaktadır⁴³.

2. Sosyal Politikaya Yönelik Teorik Yaklaşımlar

Sosyal politikaya yönelik yaklaşımlar marksizm, sosyal demokrat teori ve neoliberalizmdir.

⁴⁰ Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 27.

⁴¹ Neşe Şahin Taşgım, Hüseyin Özel, “Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, Ekim 2011, s. 178.

⁴² Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 25.

⁴³ Yavuz Doğan, Türkiye’de Sosyal Devlet Harcamalarının Gelişimi (1980-2006), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008, Trakya Üniversitesi, Edirne, s. 24.

2.1. Marksizm ve Sosyal Politika

Marksist yaklaşım, sosyo-ekonomik hakları da, sosyal devleti de kapitalizmin işine yarayan, günahlarını örten haklar olarak çoğu zaman işlevsiz bulmuş, bunları, kapitalizmin sürdürülmesini sağlayan araçlar olarak görmüştür⁴⁴.

Marksizm, sosyal politikaya ve refah rejimlerine kapitalizme yönelik eleştirileri üzerinden yaklaşmaktadır. Buna göre sosyal politikalar, kapitalizmin kendi yarattığı yapısal sorunların bir sonucudur ve yine kapitalizmin çıkarına hizmet etmektedir. Bu anlayışa göre, sosyal politika uygulamalarıyla kapitalist sistem kendine meşru bir zemin yaratmaya çalışmaktadır. Ayrıca sunduğu eğitim, sağlık gibi hizmetlerle sosyal politikalar, kapitalizmin sürmesi için gerekli emeğin yeniden üretim maliyetini düşürme işlevi görmektedirler⁴⁵.

2.2. Sosyal Demokrat Teori ve Sosyal Politika

Sosyal demokratlar, piyasaya sosyal politikaları da içeren devlet müdahalesinin gerekli olduğunu, bu müdahaleyle kapitalizmin tüm sınıflar için yaşanabilir bir hal alabileceğini öne sürmektedirler. Dolayısıyla eleştirel bir yaklaşımı da olmakla birlikte sosyal demokratların Marksizm'den etkilendikleri göze çarpmaktadır. Ancak Marksizm, sosyal politikaları kapitalizmi meşrulaştıran bir araç olarak kullanmasını sorun olarak ortaya koyarken; sosyal demokratlar, bu durumu daha iyimser karşılamakta, kapitalizmin devamında bir olumsuzluk görmemektedirler⁴⁶.

Bu yaklaşımın, kapitalist sistemi veri olarak alan, ancak kapitalizmi sosyo-ekonomik haklar ve bunlar aracılığıyla sosyal eşitlik doğrultusunda dönüştürme amacı taşıyan bir yanı olduğu söylenilebilir. Bu yaklaşım içinde, sosyo-ekonomik haklar ve çalışma hakkı, gelir adaleti ve sosyal eşitlik çok merkezi konumdadır. Uygulamaların başarısı veya başarısızlığı da buralardan ölçülmektedir⁴⁷.

⁴⁴ Meryem Koray, "Akademik Alanda Sosyal Politika Nereye?", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2013/1, 2013, s. 21.

⁴⁵ İlker Şahinoğlu, *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2014, Marmara Üniversitesi, İstanbul, s. 6.

⁴⁶ İlker Şahinoğlu, "Avrupa Birliği'ne...", s. 7.

⁴⁷ Meryem Koray, "Akademik Alanda...", s. 19-20.

2.3. Neoliberalizm ve Sosyal Politika

Klasik liberalizm, politik liberalizm boyutunda; sınırlı bir hükümet, kanun hakimiyeti ve güçler ayrılığı, dinsel hoşgörü gibi temel öğelere sahip iken, ekonomik alanda “bırakınız yapınlar”cı piyasa ekonomisi anlayışını ortaya koymuştur. Neoliberalizm, klasik liberalizmin kurucu rasyonalizm boyutunu terk etmiş, hümanist boyutlarını eleştirmiştir⁴⁸. Neoliberal düşünce sosyal politikalara, devletin rolüne eleştiriler yönelterek yaklaşmaktadır. Bu görüşe göre; devlet ekonomik yaşama müdahalede bulunmamalı, rekabete ve bireysel özgürlüklere dayalı sistemin devamını sağlamalıdır. Çünkü devletin ekonomiye müdahalesi ile düzenleyici rolü, ekonomik gelişme ve refahın gelişimi önünde en büyük engel olarak görülmektedir⁴⁹.

Sosyal politikalar, savaş sonrası dönemde Keynesyen uzlaşmanın bir parçası olarak merkezi bir rol oynamakla birlikte neoliberal politikalar sonucu önemi azalmıştır. Bununla birlikte, 2008 krizi sonrasında sosyal politikalar yeniden önemli bir rol oynamaya başlamıştır⁵⁰.

3. Dünyada Sosyal Harcamalar ve Sosyal Politikalar

Dünyadaki özellikle yerel bazlı sosyal harcamaların neler olduğu ve ne düzeylerde yapıldığından çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Türkiye ve Çanakkale Belediyesi'nin durum analizinde yararlanılacağı için bütün dünyaya dair bir kanıya varabilmek adına bazı Kıta Avrupası ülkeleri ve Avrupa ülkelerine kısaca değinilecektir.

Dünyanın birçok bölgesinde dış ekonomik baskılarla sosyal baskılar zayıf devletin meşruiyetini sürekli sarsmaktadır. Refah uygulamaları da bundan en fazla etkilenen konuların başında gelmektedir. Borç içerisindeki bütçe üzerinde ağır baskılarından dolayı da sosyal harcamalar ilk önce ve kolayca kısılabilmektedir. Bu da devletin sosyal politika uygulamalarını zayıflatmaktadır. Kamusal sorumluluk, bireysel sorumluluklarla yer değiştirerek neoliberal felsefeye uygun olarak sosyal olandan daha çok bireysel olana yönelik tercihler yapılmaktadır. Devletin bıraktığı boşluğun ne kadarının çoklu aktörler tarafından doldurulduğu ya da doldurulmakta olduğu ve ne kadar sosyal politikanın

⁴⁸ Songül Sallan Gül, *Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa*, 2. Baskı, Ebabel Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 23.

⁴⁹ İlker Şahinoğlu, “Avrupa Birliği’ne...”, s. 8.

⁵⁰ Jan Nederveen Pieterse, “Growth and Social Policies: Towards Inclusive Development”, *Briefing Paper Special Issue*, January 2012, s. 1.

enformel yapılar tarafından yerine getirildiği ülkeden ülkeye değişiklik göstermekle beraber tüm dünyada benzer eğilim gözlenmektedir⁵¹.

Kamusal sosyal harcamalar her yerde toplam kamu harcamalarının önemli bir payı olarak kullanılır. Bu nedenle sosyal politikaya yönelik bütün kararların kamu maliyesi üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bu durum sosyal politika yapıcılarının değişik sosyal programlar tasarlamasının nedenidir ve dikkatli ve kapsamlı bir finansal planlamayı gerektirir⁵². Hükümetlerin sosyal grupların artan taleplerine olumlu yanıt vermesinin nedeni refahı korumaktır. Tüm uluslararası ekonomik güçlerin bir faktörü olan hükümetler, küreselleşme ile birlikte gelir ve istihdam risklerinden kaynaklanan kamu baskısına tepki gösterir⁵³.

Hükümetlerin sosyal gruplara yönelik aktif refah politikaları üç düzeyde dağıtılabilir: bireysel, kurumsal ve bölgesel. Bireysel seviyede, eğitim, öğretim, topluma ve istihdama katılım ve bireyin güçlendirilmesi yoluyla aktivasyonu belirtilir. Kurumsal seviyede, bütün kurumsal aktörlerin dikkate alınması gerektiği belirtilir. Adil refah hizmetlerine erişimi sağlamak için kamu sektörüne önemli bir rol atfedilir. Son olarak yerel seviyede ise, sosyal alan olarak bölge ve toplumun kaynak ve kısıtlamaları mobilize edebileceği vurgulanır⁵⁴.

Sosyal harcamaların oranı ile ölçülen Avrupa refah devletinin gelişimi 1990'ların ortasında zirveye ulaşmıştır. Anglo-Sakson ülkeleri, Lüksemburg ve Hollanda; 1990'larda sosyal harcamalar önemini korumuştur⁵⁵.

AB üyeliği sonrasında uygulanan sosyal harcamalarda ortalamanın üzerinde bir artış ile Yunanistan ekonomik kalkınmada Avrupa'nın gelişimine uyum sağlamaya çalışmaktadır⁵⁶.

⁵¹ Bedrettin Kesgin, "Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 26, Ağustos 2012, s. 173.

⁵² Michael Cichon, Krzysztof Hagemejer, Wolfgang Scholz, "Social Budgeting in Transition Economies", *International Social Security Review*, Volume 54, 2001, s. 193.

⁵³ Nita Rudra, Irfan Nooruddin, "Globalization as Prison? The Politics of Social Welfare Reforms in Developing Countries", <<https://events.umn.edu/prod/groups/public/@pub/@cla/@poli/documents/event/file/004769.pdf>>, 2010, (10.09.2014), s. 5.

⁵⁴ Alberta Andreotti, Enzo Mingione, Emanuele Polizzi, "Local Welfare Systems: A Challenge for Social Cohesion", *Urban Studies*, 49(9), July 2012, s. 1932.

⁵⁵ Jens Alber, "The European Social Model and The United States", *European Union Politics*, Volume 7(3), 2006, s. 401.

⁵⁶ Arne Heise, Hanna Lierse, "Budget Consolidation and the European Social Model", *Friedrich Ebert Stiftung*, March 2011, s. 7-13.

İskandinav ülkeleri AB’de hükümet harcamalarının en yüksek olduğu ülkelerdir. Avrupa yelpazesinin diğer ucunda, İrlanda ve Bileşik Krallık sırasıyla % 39 ve% 44 harcama düzeyleri ile ABD’ye en yakın ülkelerdir⁵⁷. Hükümet harcamalarına sosyal harcamalar da dahildir, bütün yönetim giderleri kast edilmektedir.

Diğer İskandinav sistemlerine kıyasla İzlanda’nın refah devleti hizmetleri geriye dönük ve az gelişmiş olarak tarif edilebilir. Liberal Pazar çözümleri vurgulanarak bireysel koruma, aile desteği ve hizmetler diğer ülkelere göre daha düşüktür. Bu nispeten düşük sosyal harcamaları da belirtir⁵⁸.

İngiltere’de geleneksel olarak sosyal yardımlar muhtaçlar ve çocuklar ile sınırlı kalmıştır. İngiliz sistemi, belli bir yaşam standardını korumak için değil yoksulluğu önlemeye yönelik oluşuyla sosyal hizmetlerden biri olarak karakterize edilebilir. Bu şu demektir; temel ücretleri yerine faydaları yanı sıra genel olarak sosyal harcamaları nispeten düşüktür. Tersine gelir eşitsizliği ve yoksulluk riski oranı AB 27 (Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin toplam sayıdır. 1 Temmuz 2011’de Hırvatistan’ın da üyeliğinin kabulü ile birlikte bu sayı 28 olmuştur.) ortalamasının üzerindedir⁵⁹.

İngiltere’deki istihdam merkezli sosyal politikalar çerçevesinde, koşullu yardım, çoğu zaman yardım alan bireyin önüne konulan işte çalışması olarak yorumlanmaktadır. Bu doğrultudaki uygulamalar, özel sektöre zorla çalıştırılan ucuz emek sağladıkları, hem temel insan hakları açısından hem de emek piyasasına ciddi bir müdahale oluşturdukları için eleştirilmektedir⁶⁰.

Avrupa’da ortaya çıkan uygulamaların çoğu, ihtiyaç tespitine dayanan yardımlardan oluşmaktadır. Bu tespit işlemi bazı ülkelerde oldukça sıkı kurallara bağlıyken, bazılarında ise oldukça gevşek yürütülmektedir. Örneğin İskandinav ülkelerinde yardımın kime verileceği çok ciddi yöntemlerle tespit edilmektedir ama destek miktarı da yardım alanın yoksulluk sınırı üstüne çıkmasını sağlayacak kadar cömerttir. Buna karşılık, Güney ve Doğu Avrupa ülkelerinde genellikle tam tersi bir durumun söz konusudur. Kimin yardım alacağı konusundaki kararların alınış biçiminin de, destek miktarının da çok ciddi olmadığı ve yardımın yardım alanların yoksulluk sınırı üstünde bir gelir düzeyine ulaşmasını

⁵⁷ Jens Alber, “The European...”, s. 400.

⁵⁸ Arne Heise, Hanna Lierse, “Budget Consolidation...”, s. 22.

⁵⁹ Arne Heise, Hanna Lierse, “Budget Consolidation...”, s. 29.

⁶⁰ Ayşe Buğra, Çağlar Keyder, “*Social Assistance in Turkey: For a Policy of Minimum Income Support Conditional on Socially Beneficial Activity*”, United Nations Development Programme, s. 28.

sağlamadığı durumlara sıkça rastlandığı belirtilmektedir⁶¹. Avrupa ülkelerinde sosyal devlet uygulamaları kapsamında yapılan aktarımlar öncesinde % 30'lara ulaşan yoksulluğun, bu aktarımlar sonrasında yarı yarıya düştüğü gözlemlenmiştir⁶².

Bulgaristan'da toplam belediye harcamaları içinde en yüksek pay kreş, genel mesleki ve diğer okulları kapsayan eğitim hizmetlerine ayrılmıştır. Eğitim hizmetlerini sağlık hizmetleri, sosyal refah ve yardım hizmetleri ve yatırım projeleri izlemektedir⁶³.

Norveç'te belediyelerin en önemli görevlerinden biri, yerel halkın on altı yaşına kadar olan eğitim giderlerini karşılamaktır. Kütüphaneler kurmak ve kültürel çalışmalarda bulunmak da belediyelerin görevleri arasında bulunmaktadır. 16-19 yaş arası eğitim hizmetlerini yürütme görevi ise ilçe yerel yönetim birimlerince üstlenilmiştir⁶⁴.

Estonya'da belediyeler okul öncesi, ilk ve orta öğretim, kreşler, anaokulları, sosyal yardım evleri, yaşlı ve engelliler için kişisel hizmetler, evsizler ve kriz geçiren vs. aileler için özel hizmetler, sosyal konut edindirme, ilk sağlık bakımı, kamu sağlığı, müzeler, kütüphaneler, parklar, spor, kültür merkezleri, boş vakit aktiviteleri, su temini, kanalizasyon, merkezi ısıtma, çöp toplama, çöplerin bertaraf edilmesi, sokak temizliği, mezarlıklar, çevrenin korunması, yollar, kamu ulaşımı, kamu aydınlatması, şehir planlaması, bölge ve mekan planlaması, yerel ekonomik gelişim, turizm ve tüketicinin korunması gibi konularda görevlidirler⁶⁵.

Portekiz ve İrlanda'da tek ebeveynli ailelere çocuklarını yetiştirmek üzere verilen yardımların yanı sıra, İspanya, Belçika ve Norveç'te de asgari gelir desteğine ek olarak verilen çocuk yardımları mevcuttur⁶⁶.

Brüt sosyal harcamalar açısından Danimarka ve İsveç; ABD'nin neredeyse iki katı sosyal harcama oranına sahiptir. İrlanda ise ABD'nin sosyal harcama seviyesini baltalayan tek Avrupa ülkesidir. Net harcamalar açısından ise ABD açıkça sadece üç AB üyesi devletten üstündür⁶⁷.

⁶¹ Ayşe Buğra, Çağlar Keyder, "Social Assistance...", s. 29.

⁶² Gül Kayalidere, Hande Şahin, "Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk", *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Yıl:2, Cilt: 2, Sayı:2, 2014, s. 58.

⁶³ İsmail Erdem, "Yerel Siyaset ve Belediyecilik", 1. Baskı, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 262.

⁶⁴ İsmail Erdem, "Yerel Siyaset...", s. 263.

⁶⁵ Duygu Dalgıç (ed.), *İsveç ve Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Avrupa Birliği*, Uluslararası Seminer, Türkiye Belediyeler Birliği, 26-27 Ocak 2004, Ankara, s. 37-38.

⁶⁶ Ayşe Buğra, Çağlar Keyder, "Social Assistance...", s. 30.

⁶⁷ Jens Alber, "The European...", s. 403.

Fransız Anayasası'nın 72. maddesinde yerel yönetimlerin yasa tarafından belirlenecek koşullar altında, kendi kendilerini, seçimle oluşturdukları meclisler eliyle serbestçe yönetme hakkına sahip oldukları belirtilmektedir. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki yetki paylaşımı; mümkün olduğu ölçüde, devlete ait olanla yerel yönetime ait olanın, karşılıkları olan gelir kaynağı ile birlikte, ya tümüyle devlete ya da tümüyle il veya belediye gibi yerel yönetimlere bırakılması şeklinde olacaktır⁶⁸.

En küçük yerleşim alanının bile belediye olarak örgütlendiği Fransa'da belediyecilik, bağımsızlık ve yerellik ilkesi esaslarınca doğrudan yönetim çerçevesinde kendilerine has bütçeleri olan özerk kurumlardır⁶⁹.

İlkokulların yapımı ve bakımı ile ilgili işler belediyelere aittir. Kültür içerikli hizmetlere ait görevleri büyük ölçüde devlet üzerine almıştır. Mesleki eğitim, çıraklık eğitimi ve liselerle tarım öğretimi konuları bölge yerel yönetimlerine bırakılmıştır. Belediyeler ise, gerçekten yerel sayılabilecek, halka en yakın günlük hizmetleri yerine getirirler. Kent içi ulaşım, şehircilik, kitaplık ve müze hizmetleri bunlara örnek olarak gösterilebilir⁷⁰. Ayrıca tek ebeveynli ailelere çocuklarını yetiştirmeleri için yardımlar verilmektedir⁷¹.

Hollanda'da eğitim ve kültür hizmetleri ile ilgili görevlerin yönetim birimleri arasındaki dağılımına bakıldığı zaman, bu görevlerin iller ve belediyeler arasında paylaşıldığını saptamak mümkündür. Eğitim, kamu kültür, spor ve rekreasyon hizmetlerinin belediyelerce yürütülmesine karşılık; il yönetiminin de kültürel hizmetler, rekreasyon ve turizm hizmetlerini içeren görevleri bulunmaktadır⁷².

Modern refah devletine örnek oluşturan İsveç, büyük merkezileşmiş kurumlarıyla, büyük ölçekli transferleriyle, gelirle ilgili eşitsizliği azaltıcı, yoksulluğu önleyici yardımlarıyla ve sosyal risklere karşı sağladığı sigorta ile diğer refah devletlerinden farklı bir model oluşturmaktadır. İsveç, geleneksel işçi sınıfı ile beyaz yakalıların her ikisine fayda sağlayan, evrensel refah devletinin kurumsallaştığı sisteme sahip bir ülkedir. İsveç'teki refah devleti önemli başarılarla sahiptir. İsveç, yaşam kalitesi, kamusal sağlık ve

⁶⁸ İsmail Erdem, "Yerel Siyaset...", s. 259.

⁶⁹ Bekir Parlak, "Avrupa Birliği Düzenlemelerinde ve Seçilmiş Üye Ülkelerde Yerel Yönetimler", (ed. Hüseyin Özgür, Bekir Parlak), *Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler*, (içinde) 2006, s. 244.

⁷⁰ İsmail Erdem, "Yerel Siyaset...", s. 259-260.

⁷¹ Ayşe Buğra, Çağlar Keyder, "Social Assistance...", s. 30.

⁷² İsmail Erdem, "Yerel Siyaset...", s. 263.

eğitim durumu göstergeleri bakımından dünyadaki en iyi ülkedir. İsveç, düşük seviyedeki emek mücadelesi ve yüksek istihdamıyla siyasi açıdan istikrarlıdır⁷³.

İsveç'te Anayasa'da yerel yönetimlerin görevlerini finanse etmek amacıyla vergi toplama yetkisinin belediyelere ve şehir meclislerine verilmesi söz konusudur. İsveç'te belediyeler ve şehir meclisleri vergi ve harç koyabilirler⁷⁴.

İsveç'te anayasal bir kurumdan yararlanan belediyelerin yasal dayanağını 1974 yılında çıkarılan Yönetim Kanunu oluşturur. Bu kanunun 1. bölümünün 1. maddesi şu şekildedir: "İsveç'te kamu gücü, kaynağını tamamen halktan alır. Bu, temsili anayasal ve parlamenter bir rejim ile yerel yönetimlerin otonom işleyişi ile gerçekleşir". Bu açıdan İsveç'te yerel yönetimler gerçek anlamda özerk kuruluşlar olmuştur. Bu özerklik onlara hareket kabiliyeti vermiş, sosyal uygulamalarda da önemli güç ve yetki sağlamıştır⁷⁵.

Yerel yönetimlerin değerinin giderek arttığı İsveç'te bugün belediyeler ve il meclisleri, İsveç kamu toplam tüketim ve yatırımının 2/3'üne sahip bulunmaktadır. İsveç'te yerel yönetimlerin görevlerini Yerel Yönetim Yasası ve diğer özel yasal düzenlemeler belirlemektedir. Kültür hizmetleri, boş zamanların değerlendirilmesine yönelik hizmetler, park yapımı, yol, su ve kanalizasyon gibi hizmetler yerel yönetimlerin görev alanları içinde yer almaktadır. Ayrıca ilkokullar için eğitim hizmetleri, okul yapımı, sosyal nitelikli hizmetler, kamu sağlığı, tıbbi bakım, sosyal planlama, konut ve itfaiye hizmetlerini yerine getirmek yerel yönetimlerin zorunlu görevlerindedir. Üniversite düzeyinin altındaki her eğitim, uygulamada yerel yönetim birimlerince yürütülmektedir⁷⁶.

Artan piyasalaşmaya rağmen İsveç'te yerel yönetimlerin sosyal alanda sorumlulukları da artış göstermektedir. Sosyal politikalar genişledikçe belediyelerin sosyal uygulamaları artmış, belediyelerin sosyal uygulamalarının artışı da belediye yönetimini gittikçe artan oranda sosyal belediyeciliğe sevk etmiştir⁷⁷.

Almanya'da belediyelerin üstlendikleri görevleri şu şekilde özetlemek mümkündür; İlkokul, ortaokul, lise ve meslek yüksek okulu türündeki okulların yapımı ve bakımı

⁷³ Ramazan Gökbnar, Harun Özdemir, Alparslan Uğur, "Küreselleşme Kıskaçındaki Refah Devletinde Sosyal Refah Harcamaları", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 2008, s. 169.

⁷⁴ Duygu Dalgıç, "İsveç ve Türkiye'de...", s. 53-62.

⁷⁵ Bedrettin Kesgin, Yoksulluğa Yerel Müdahale "Sosyal Belediyecilik" Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2008, Marmara Üniversitesi, İstanbul, s. 54.

⁷⁶ İsmail Erdem, "Yerel Siyaset...", s. 256.

⁷⁷ Bedrettin Kesgin, "Yoksulluğa Yerel...", s. 54.

belediyelerin görevlerindedir. Bu tür okulların binalarının yapılıp yapılmamasına, hangi çevreden öğrenci alınacağına, okulun büyüklüğüne belediye karar vermekte ve okulun binasını da kendisi yapmaktadır. Okulun bakımı, temizliği, eğitim araç ve gereçlerinin sağlanması ve devam ettirilmesi de yine belediyelerin görevlerindedir. Belediyeler kendi başlarına ya da diğer yerel yönetimlerle birlik kurmak suretiyle, yetişkinlerin eğitimi amacıyla yönelik olarak “Halk Yüksek Okulları” (Volkshochschulen) adı verilen eğitim kurumları oluşturmak ve yönetmek yetkisine sahiptirler. Kent kütüphanelerinin kurulması, binalarının yapılması, kitap ve personel sağlanması, bunların finansmanı ve yönetimi de yine belediyelerin görevlerindedir. Tiyatro, opera, orkestra ve müze alanlarında hizmet üretmek belediyelerin yerinden yönetim görevleri arasında yer almaktadır⁷⁸.

Almanya’da bütçe konsolidasyonunun daha fazla istihdam ile vergi gelirlerinin artmasına ve bu yüzden sosyal harcamalara daha az katkı sağlanmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Sosyal politika büyük ölçüde büyüme hedeflerine tabidir. Yüksek bütçe açıklarını azaltmak amacıyla artan kamu borçlanmasını durdurmak için sürdürülebilir konsolidasyon yönünde önlemler alınmalıdır. Alman tasarruf politikasının odak noktası harcamalardır. Politikaya göre ekonominin büyüme potansiyelini ve sosyal dengeyi bozmadan tasarruf ve gelirin mümkün olduğudur. Bununla birlikte Alman hükümeti bütün konsolidasyon programının % 30’unu oluşturan sosyal bütçede önemli kesintiler planlamıştır. Bunun nedeni ise, sürdürülebilir bütçenin yeniden yapılandırılmasının sadece bu sektör hedefe yönelik ve adil bir katkı yaparsa başarılı olabileceğidir. İstatistikler son yıllarda Almanya’da sosyal harcamaların AB ortalamasına uygun olduğunu göstermektedir⁷⁹.

Meksika ise birbiri ile rekabet halinde olan iki aktarım sistemine sahiptir. Bunlar sosyal güvenlik ve sosyal koruma programlarıdır. Bu transferler sağlık hizmetleri, emekli aylıkları, sakatlık sigortası, konut kredileri, iş risk sigortası, gündüz bakım hizmetleri, spor ve kültür tesisleri, hayat sigortası ve diğerleridir. Transferlerin büyüklüğünü öğrenebilmek için OECD Sosyal Harcama veri tabanında toplam düzeyde kolayca kullanılabilir seviyede bir veri tabanı bulunmaktadır. Bu veri tabanına göre 2011 yılında toplam sosyal harcamalar

⁷⁸ İsmail Erdem, “Yerel Siyaset...”, s. 251-252.

⁷⁹ Arne Heise, Hanna Lierse, “Budget Consolidation...”, s. 12.

gayrisafi yurt içi hasılanın (GSYİH) % 7.7'si, 2012 yılında ise % 7.4'ü olarak belirtilmektedir⁸⁰.

4. Sosyal Bütçe Anlayışı

Bütçe, devletin ekonomik politika araçlarının en önemlisidir ve ülkenin değerlerini yansıtır; kime ve kimin işine değer verildiği ya da verilmediği, kimin ödüllendirildiği gibi hususlar bütçelerde yansımaları bulmaktadır. Bütçeler, aynı zamanda vatandaşların mallara, kaynaklara ve hizmetlere erişimini belirleyen araçlardır. Diğer taraftan bütçe, sadece teknik bir detay değil ayrıca çok önemli bir politik ifadedir ve hükümetlerin sosyal ve ekonomik önceliklerinin bir yansımaları oluşturur. Siyaseti şekillendirmek, öncelikleri saptamak ve yurttaşların sosyal ekonomik ihtiyaçlarını karşılayacak yolları göstermek gibi etkilere sahiptir. Hükümetin spesifik hedefler ve politikalara ilişkin taahhüdünün parayla ilgili somut göstergesidir⁸¹. Bütçe, uzun vadeli sosyal stratejinin uygulanmasında devlete yardımcı olmak için bir mekanizma olabilir. Hükümetin bütçe kararları insanların gündelik yaşamlarını ve gelecek planlarını etkiler⁸².

“Günümüzde klasik devlet bütçesinin yanında yeni bütçe türleri gelişmektedir. Bu anlamda sosyal bütçe, sosyal transferlerde olduğu gibi, sosyal yasalarla gerek devlet, gerek sivil toplum kuruluşları, gerekse özel kuruluşlarca yapılan çeşitli sosyal yardımların tutarı hakkında parlamentelere bilgi verir. Fransa’da sosyal bütçeler, olağan bütçe kanununun sonuna eklenirken, Türkiye’de ayrıca bir sosyal bütçe yoktur. Sosyal bütçe; bütçedeki eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve sosyal yardım harcamalarının; eşitlik, gelir dağılımı, yoksulluk, istihdam ve sosyal içerme kriterlerinin gözetilerek düzenlenmesini ve bu düzenlemeyle toplumdaki dezavantajlı kesimlerin (kadınlar, çocuklar, gençler, işsizler, yaşlılar ve engelliler gibi) olumlu yönde etkilenmesini amaçlar”⁸³.

⁸⁰ Jorge Alonso, Julio Leal, “*Cross-Subsidies and The Elasticity of Informality to Social Expenditures*”, 2014, <http://www.jorgealonsoortiz.com/files/cross_elasticity_inf.pdf>, (10.09.2014), s. 8.

⁸¹ Birol Erkan, Mehmet Şentürk, Yusuf Ekrem Akbaş, Sadettin Paksoy, “Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Bütçeleme (Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme) Yaklaşımı”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, Yıl:5, Sayı:9, 2012, s. 87-88.

⁸² Shaista Alam, Abida Sultana, Mohammad S. Butt, “Does Social Expenditures Promote Economic Growth? A Multivariate Panel Cointegration Analysis for Asian Countries”, *European Journal of Social Sciences*, Cilt:14, Sayı:1, 2010, s. 45.

⁸³ Murat Şeker, *Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçeyi İzleme Raporu*, Tesev Yayınları, İstanbul, Mart 2011, s. 22.

Sosyal bütçeler, daha önceden var olan raporlar ve belgeler ile birlikte oluşturulan belgelerdir. Bu belgeler, alınan kararların toplumsal ve çevresel etkileri konusunda çeşitli menfaat sahiplerinin bilgilendirilmesini sağlarlar. Sosyal bütçe raporlarının son kullanıcıları ilgili paydaşları da kapsar. Bunlar bir şirketin veya kurumun doğrudan temsilcileri olabileceği gibi aynı zamanda dolaylı olarak kurumsal veya siyasi eylemlerin sonuçlarından etkilenen kimseler de olabilmektedir⁸⁴.

Sosyal bütçeleme iki temel bileşenden oluşmaktadır: İlk bileşen istatistiksel temeldir; örneğin metodolojik olarak bir ülkenin geçmişte belirli bir süre boyunca sosyal güvenlik sistemine ait gelirlerin ve harcamaların tutarlı bir derlemesi bir bileşendir. İkinci bileşen ise gelir gider tahminleridir. Normalde orta vadeli bir periyotta ve/veya alternatif ekonomik, demografik ve/veya yasal varsayımlar altında sosyal harcamalar ve gelirlerin simülasyonlarıdır. Bu bileşene sosyal bütçe denilmektedir. Ulusal bir sosyal bütçenin kesin bileşenleri ülkeden ülkeye değişken olabilir. Fakat bütün bütçelerde temsil edilen bazı çekirdek elementler vardır. Harcama açısından bunlar;

- İstihdamla ilgili sosyal güvenlik harcamaları,
- Kamu tarafından finanse edilen sosyal koruma harcamaları,
- Özel sektör ya da kolektif sosyal koruma harcamalarına yönelik anlaşmalar⁸⁵.

Sosyal bütçe, devletlerin ekonomiye müdahale araçlarından maliye politikasının sosyal yönünü oluştururken; bireylerin sosyal, ekonomik, fizyolojik ve psikolojik yönden yaşam kalitelerini yükseltmeyi hedefler ve belli standartları korumaya yardımcı olur. Böylelikle sosyal barış, sosyal adalet ve sosyal gelişmeye katkı sağlar⁸⁶.

Sosyal bütçeleme sadece gerekli reformları belirlemek için değil aynı zamanda doğru alternatif reformlar ve politika seçeneklerine yönelik potansiyel çabaların analizi için de kullanılabilir⁸⁷. Sosyal bütçe çevresel değişikliklerle başa çıkmak için bir şirket tarafından uygulanan politikaların ve herhangi bir stratejinin sonuç ve maliyetlerini aydınlatmak için de kullanılabilir⁸⁸.

⁸⁴ Ubaldo Comite, "The Introduction of Accountability Into Political Parties By Way of A Social Budget: The Italian Experience", *Business and Management Review*, Cilt:3(5), 2013, s. 25.

⁸⁵ Michael Cichon, Krzysztof Hagemeyer, Wolfgang Scholz, "Social Budgeting...", s. 194-195.

⁸⁶ Güngör Özcan, "Sosyal Bütçe Teorik Yapısı ve Türkiye'de Anayasal Temelleri", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt:21, Sayı:2, 2014, s. 100.

⁸⁷ Michael Cichon, Krzysztof Hagemeyer, Wolfgang Scholz, "Social Budgeting...", s. 213.

⁸⁸ Ubaldo Comite, "The Introduction...", s. 30.

Bu çerçevede, ILO sosyal bütçe modelinin hiyerarşik bağımlılık yapısı aşağıdaki Şekil 1.1’de gösterilmiştir. ILO’nun sosyal bütçeleme yaklaşımı modülerdir. Buna göre kapsamlı bir sosyal bütçe modeli; aynı anda kullanılabilen, hiyerarşik bir yapı tarafından birbirine bağlı ya da ayrı amaçlar için müstakil modeller gibi birçok alt maddeden oluşur. Bütün bu model ya da alt modeller, gerçekliğin belli ve tutarlı parçalarını işaret eden birçok modülden oluşur. Model temel olarak şu bileşenlerden meydana gelir⁸⁹:

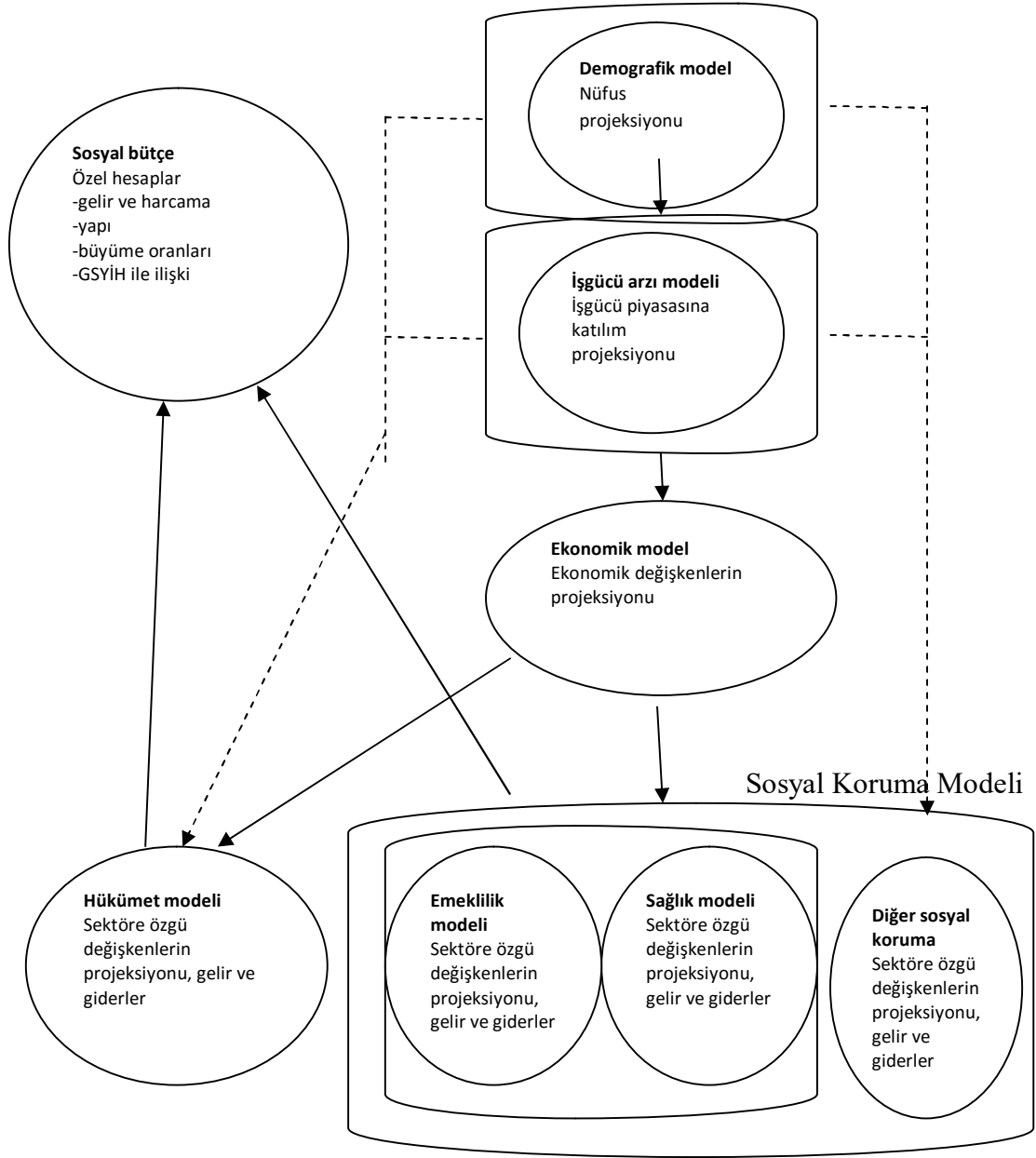
- Demografik model, nüfus projeksiyonu için kullanılır.
- İşgücü arzı modeli, işgücü arzının projeksiyonu için kullanılır.
- Ekonomik model; fiyatlar, ücretler, işgücü verimliliği, işgücü talebi, işsizlik gibi bileşenlerden oluşan GSYİH’nin projeksiyonu için kullanılır.
- Hükümet bütçesi modeli; hükümetin farklı yönetim seviyelerindeki gelirler ve harcamalar olarak tanımlanabilir.
- Sosyal koruma modeli; emeklilik, sağlık ve diğer sosyal koruma alt modellerinden oluşur.

Preseptte farklı model bileşenleri hiyerarşik bir bağımlılık yapısına tabidir. Demografik modelin sonuçları işgücü arzı modelini, sosyal koruma olarak tanımlanan bütün alt modeller ve modülleri ve hükümet bütçesi modelini besler. İşgücü arzı modelinin sonuçları ekonomik modeli, emeklilik alt modelini ve diğer sosyal koruma modellerini besler. Ekonomik modelin sonuçları sosyal koruma alt modellerini ve hükümet bütçesi modelini besler⁹⁰.

⁸⁹ Michael Cichon, Krzysztof Hagemeyer, Wolfgang Scholz, “Social Budgeting...”, s. 199-200.

⁹⁰ Michael Cichon, Krzysztof Hagemeyer, Wolfgang Scholz, “Social Budgeting...”, s. 199-200.

Şekil 1.1: ILO Sosyal Bütçe Modelinin Hiyerarşik Bağımlılık Yapısı

Kaynak: Michael Cichon, Krzysztof Hagemeyer, Wolfgang Scholz, "Social Budgeting in Transition Economies", *International Social Security Review*, Volume 54, 2001, s. 199.

Hangi harcamaların sosyal harcama olarak kabul edildiği de oldukça önemlidir. Bu anlamda aşağıdaki Tablo 1.1'de dünyada sosyal harcamaya bakış gösterilmiştir.

Tablo 1.1: Dünyada Sosyal Harcamaya Bakış

EUROSTAT	OECD	ILO
Hastalık/Sağlık Engellilik Yaşlılık Malullük Aile/Çocuk İşsizlik Konut Sosyal Dışlanma	Yaşlılık Malullük Engellilik Sağlık Aile Aktif İşgücü Programları İşsizlik Konut Diğer Sosyal Politika Alanları	Sağlık Hastalık Engellilik Malullük İş Kazası Yaşlılık Aile ve Çocuk İşsizlik ve İşgücü Piyasası Politikası İşgücü Piyasası Programları Konut Sosyal Yardım ve Diğerleri Temel Eğitim Gıda ve Beslenme

Kaynak: Murat Şeker, *Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçeyi İzleme Raporu*, TESEV Yayınları, İstanbul, Mart 2011, s. 19.

Sosyal korumanın toplumun hangi kesimini ilgilendirdiği ve sosyal koruma yöntemlerinin ne olması gerektiği üzerine bu üç yöntemde farklı bakış açıları söz konusudur. Bu farkları şu şekilde sıralayabiliriz⁹¹;

- “OECD ve EUROSTAT (Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi) yöntemlerinde yaşlılık, hastalık/sağlık, işsizlik ve özür lülük yardımları ile malullük yardımları, konut ve aile yardımları kategorilerinde veri derlense de, bu kategorilerde içerik açısından farklılıklar söz konusudur.
- İş kazaları ve hastalık kategorisi EUROSTAT’ta açıkça tanımlanmamıştır.
- OECD ve ILO hastalık ve sağlık istatistiklerini ayrı ayrı vermektedir.
- İşsizlik kategorisinde kapsam ve tanımdan kaynaklanan farklar söz konusudur.
- İçerik ve kapsam farklılıklarına sosyal dışlanma kategorisinde de rastlanmaktadır.
- İşgücü piyasası programları için yapılan harcamalar EUROSTAT’ta yer almamaktadır.
- İdari giderler OECD’de dahil edilirken, EUROSTAT’ta bu giderler sosyal harcamalar kapsamında değerlendirilmemektedir.

⁹¹ Murat Şeker, “Yerel Yönetimlerde...”, s. 19.

- ILO metodolojisi eğitim harcamalarını ve temel gıda maddelerine verilen sübvansiyonlar gibi bazı kalemleri de sosyal harcama hesaplarına dâhil etmektedir”.

Görüldüğü üzere, OECD ve EUROSTAT kamu eğitim harcamalarını sosyal harcama hesaplarına dâhil etmeyerek, yoksulluğun nesilden nesile aktarılmasını önleyici bir rol oynayan eğitimin önemini göz ardı etmektedir. ILO’da ise temel eğitim alanı sosyal harcama kapsamında değerlendirilmektedir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde eğitim harcamaları beşeri ve sosyal sermayenin artmasına neden olmakta ve bu harcamaların sosyal harcamaları dışında tutulmaması gerekmektedir⁹².

Özetle; 19. Yüzyılda ortaya çıkan sosyal politika kavramı sosyo-ekonomik açıdan korunması gereken kesimleri ve politikaları içermektedir. Emeğe gereken önemin verilmesi ile birlikte değişik sosyal grupların refah açısından homojenleşmesini sağlayarak sosyal gelişmeyi sağlamak sosyal politikaların temel hedefleridir. Bu anlamda kamu müdahalesi, kooperatifler, sendikalar, uluslararası örgütler faaliyet göstermektedir. Sosyal politikalara yönelik olarak yapılan harcamaları bünyesinde barındıran sosyal bütçe ise ülkeden ülkeye değişiklik göstermekle birlikte genel olarak sağlık, yaşlılık, yoksulluk, eğitim gibi harcama kalemlerinden oluşmaktadır. Bu alanda ILO, OECD ve EUROSTAT gibi kurumlarca farklı yaklaşımlar mevcuttur.

⁹² Murat Şeker, “Yerel Yönetimlerde...”, s. 19.

BÖLÜM II

TÜRKİYE’DE SOSYAL BÜTÇE VE SOSYAL BELEDİYECİLİK

Sosyal politikaların yerel yönetim bazında en önemli uygulayıcısı olan belediyelerin uygulamaları sosyal belediyeçilik olarak adlandırılmaktadır. Yerelde sosyal belediyeçilik uygulamalarının yanı sıra merkezi yönetimin sosyal politikalara yönelik harcamaları neticesinde şekillenen sosyal bütçenin Türkiye’de nasıl bir anlayışa, uygulama alanına sahip olduğu oldukça önemlidir.

Bu bölüm itibariyle; yönetim sürecinde sosyal politikalara ağırlık veren devlet yapısı olarak da tanımlanabilecek olan sosyal devletin sosyal hizmetler ile olan ilişkisi, daha önce genel hatlarıyla belirtilmiş olan sosyal bütçe kavramının Türkiye’deki yapısı ve bu çerçevede yapılan sosyal harcamalar ele alınacaktır. Sosyal belediyeçilik anlayışı, işlevleri ve fonksiyonları, Türkiye’de sosyal belediyeçiliğin gelişim süreci ve bu kapsamda yürütülen hizmetler, belediyelerin eğitim, sağlık, konut gibi sosyal politikalara yönelik hizmetleri incelenecektir.

1. Türkiye’de Sosyal Hizmet ve Sosyal Devlet İlişkisi

Sosyal devlet; geleneksel devlet kavramı ile endüstriyel sınıf toplumu arasındaki zıtlığı sosyal entegrasyon yolu ile gidermeye çalışan, modern endüstri çağının bir devletidir⁹³. Bir başka tanıma göre ise;

“Sosyal devlet, haklarla donatılmış vatandaşların, tek tek yani eşit bireyler olarak, bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimi ve anayasa ile korunan haklarını kullanabilmeleri için gerekli yasal, siyasal ve toplumsal ortamı sağlayan; tüm vatandaşların cinsiyet, din, etnik köken gözetmeksizin maddi refaha ve yaşam standardına erişmesi için aktif bir biçimde toplumsal eşitsizliklerle mücadele eden; böylece vatandaşlarını, tüm yeteneklerini

⁹³Ernst Rudolf Huber, Modern Endüstri Toplumunda Hukuk Devleti ve Sosyal Devlet, (çev. Tuğrul Ansay), Stuttgart, 1965, s. 36.

geliştirebilmesi için gerekli sağlık, eğitim ve yaşamsal haklarla donatan devlettir”⁹⁴.

Sosyal devleti, varlık felsefesine yönelik bir yaklaşımla sosyo-ekonomik hakları güvence altına alan bir devlet formu olarak yaklaşanlar olduğu gibi, her demokratik toplumda karşımıza çıkan asgari refah örgütlenmelerinin bulunduğu devlete sosyal devlet diyenler de bulunmaktadır. Böyle olunca, sosyoekonomik hakları meta olmaktan çıkarmayı amaçlamış bir devlet de, bütçesinden yalnızca % 10 dolayında bir pay ayıran ve sosyal politika yerine sosyal yardımlara yönelen bir devlet de sosyal devlet diye anılabilmektedir⁹⁵.

Devletin, “sosyal” olma karakterine ulaşmasının arkasında yatan itici nedenler hem değişen ve çözülen geleneksel toplumsal yapıların (aile, din, cemaat vb. kurumlar) ortaya çıkardığı sosyal sorunlar, hem de 19. yüzyıldan itibaren yükselen sosyalist ideolojilerin ve işçi sınıfı hareketlerinin baskılarıdır⁹⁶. Sosyal devlet müdahaleci, düzenleyici ve geliri yeniden dağıtıcı bir devlettir. Müdahalecidir, çünkü piyasa başarısızlıkları üzerine harekete geçmekte ve doğan sorunların giderilmesine yönelik olarak önlemler almakta, düzenlemeler yapmaktadır. Düzenleyicidir, çünkü iş piyasalarındaki düşük ücretlerin, işçileri sefaletе düşürmemesi için asgari bir ücret belirlemekte, sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerini üstlenmektedir. Gelirin yeniden dağıtıcısıdır, çünkü vergi ve diğer politikalar ve transfer harcamalarıyla gelirin paylaşımına müdahalede bulunulmadığında, sınıflar arasında gelir dengesizliklerinin, dolayısıyla huzursuzlukların çıkacağı farkındadır⁹⁷.

1848 Fransız Anayasası, sosyal devlet anlayışının kendini anayasal düzeyde ortaya koyduğu ilk anayasadır. Anayasa aile, çalışma, mülkiyet ve kamu düzenine dayalı bir toplumda; özgürlük, eşitlik ve kardeşliğin egemenliğini öngörmüş; eğitim hakkı, yoksullara yardım gibi düzenlemeler getirmiş ve insan hakları teorisinde önemli bir değişikliğe yol açarak, sosyal hukuk anlayışının ifadesi olmuştur. Bu anlayışa göre devlet, artık özgürlükler konusunda pasif kalmakla yetinmeyecek, yani vatandaşlara kişisel ve

⁹⁴ Nazım Öztürk, Yasin Öztürk, *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları*, Palme Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 141.

⁹⁵ Meryem Koray, Hasan Ejder Temiz, “Merkezi Yönetimle İlişkiler, Kısıtlar ve Harcamalar Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik ve Dört Büyükşehir Belediyesi Açısından Uygulamalar”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı:42, 2014, s. 13.

⁹⁶ Behçet Batur, *Sosyal Devlet Bağlamında Sosyal Politika ve Projelerin Sosyolojik Bir İncelemesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2011, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

⁹⁷ Nazım Öztürk, Yasin Öztürk, “Yoksullukla Mücadelede...”, s. 143.

siyasal haklar tanıyarak bir yana çekilmeyecek; aksine sosyal ve ekonomik haklar dolayısıyla bir takım faaliyetlerde bulunmak zorunda kalacaktır⁹⁸.

Türkiye’de sosyal devlet kavramının anayasal ilk düzenlemesi 1961 yılında olmuştur. 1961 Anayasası’nda düzenlenen sosyal devlet, tüm vatandaşların siyasi ve sosyal tüm haklarını güvence altına alan ve bu yönde çalışmakla görevlendirilen bir devlet olarak tanımlanmıştır. Daha sonra yapılan 1982 Anayasası’nda da bu devlet modeli aynen benimsenmiştir. 1982 Anayasası’nda yer alan bir maddeyle devletin sosyal görevleri arasında “kişilerin ve toplumun huzur, mutluluk ve refahı ile siyasi, ekonomik ve sosyal hakları için çalışmak” şeklinde bir düzenleme getirilerek sosyal devletin fonksiyonları belirlenmiştir. Bu anlamda Türkiye’de sosyal devlet düzenlenmesi 1961 yılından beri anayasal bir tanım ve güvence altına alınmıştır⁹⁹.

Bir ülkede yaşayanların zengin ya da fakir olmaları sosyal devlet harcamalarının az ya da çok olması ile ilgili değildir. Ancak devletin sosyal harcamalara ayırdığı pay, vatandaşlarının yoksullukla mücadele stratejilerinde doğrudan bir belirleyici olacaktır¹⁰⁰. İdeolojiyi ön planda tutan devletler, yürütmek istedikleri kamusal sosyal yardım uygulamalarından yararlanma şartlarını objektif esaslara göre belirlemek yerine kesin olmayan ifadeler kullanırlar. Yardımlara dair esaslarda böyle bir dil kullanılması, uygulama biçimlerinin de genelde gayri insani olmasına neden olur. Bu gibi yardımlar; sosyal hak gibi sunulur ve fakat miktar itibariyle sosyal ihtiyaçların çok altında kalırlar. Sonuç itibariyle de bu yardımların sosyal fonksiyonları da ister istemez hep sınırlı kalır¹⁰¹.

Sosyal hizmetler, yoksulluktan kaynaklınsın veya kaynaklanmasın, toplumdaki mevcut ortalama yaşayış ve algılayış seviyesine, ellerinde olmayan sebeplerle süreli veya süresiz olarak ulaşamayıp sosyal ve ekonomik yönlerden desteklenme ihtiyacı duyan kişilere karşılıklı ve karşılıksız şekilde sunulan parasal veya nesnel mahiyetteki (mal, malzeme yardımı, rehberlik, yönlendirme, psikolojik destekleme gibi) hizmetlerdir¹⁰².

Kendisini sosyal sorunlara adanmış olan ‘sosyal hizmet’in yeni bir meslek ve disiplin aracı olarak ortaya çıkışı ile ‘sosyal devlet’ modelinin ortaya çıkışı eş zamanlıdır. Birlikte

⁹⁸ Nihat Bulut, “Küreselleşme: Sosyal Devletin Sonu Mu?”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:52, Sayı:2, 2003, s. 176.

⁹⁹ Behçet Batur, “*Sosyal Devlet...*”.

¹⁰⁰ Gül Kayalidere, Hande Şahin, “*Sosyal Devlet...*”, s. 58.

¹⁰¹ Ali Seyyar, “*Türkiye’de Sosyal Devlet Olgusu*”, *Sosyal Politikalar Dergisi*, Cilt:1, 2006.

¹⁰² Ş. Eda Çiçek, *Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Politikaları: Batı Akdeniz Örneği*, Türkiye Belediyeler Birliği, Korza Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 8.

geçirilen süre içerisinde; sosyal devletin, sosyal hizmetin politik ve ekonomik dayanağını oluşturduğu, sosyal hizmetin de sosyal devletin ödevlerini yerine getirmede önemli görevler üstlendiği görülmüştür¹⁰³.

Sosyal hizmet, genel olarak tüm insanların sosyal faaliyetleriyle ilgilenmesine rağmen, özelde toplumdaki hassas kesimlerin ihtiyaçlarını gidermeye daha fazla yönelmiştir. Bu kesim, çocuklar, yaşlılar, yoksullar, kadınlar, fiziksel ve zihinsel engelliler ve sosyal adaletsizlikten etkilenen tüm insanları kapsamaktadır¹⁰⁴.

Türkiye’de farklı yasalarda sosyal yardım ve sosyal hizmetlere ilişkin uygulamaları içeren düzenlemeler bulunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da doğrudan sosyal yardım ve sosyal hizmetler sunmakla görevlendirilmiş olanların yanı sıra çok sayıda kurum ve kuruluş da bu alanda faaliyette bulunmaktadır. Hizmetlerin dağınıklığı, hizmet sunumunda objektif kriterler bulunmaması, mükerrerliği, kaynakların etkin kullanılmaması gibi pek çok sorun bu farklı yasal düzenleme ve uygulamalardan da kaynaklanmaktadır¹⁰⁵.

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’nun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, özür, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir¹⁰⁶.

Türkiye’de kurumsal sosyal hizmetlerin ve yardımların sosyal adalet misyonunu gerçekleştirme ve dışlanan grupların toplumsal yaşama yeniden entegre edilmeleri konusunda yeterince işlevsel olmadıklarını söylemek mümkündür¹⁰⁷. İdari yapılanmanın dağınıklığı, kaynak yetersizliği, nitelikli personel yetersizliği gibi sorunlar, Türkiye’de sosyal hizmetlerin istenilen seviyede olmamasının ana nedenleri olarak gösterilebilir¹⁰⁸.

¹⁰³ Sümeyra Keleş, Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, s. 43.

¹⁰⁴ Veli Duyan, “Sosyal Hizmetlerin İşlev ve Roller”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt:14, Sayı:2, 2003, s. 6.

¹⁰⁵ Neşe Şahin Taşgın, Hüseyin Özel, “Türkiye’de Sosyal...”, s. 181.

¹⁰⁶ 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Resmi Gazete:27.05.1983, Sayı:18059.

¹⁰⁷ Betül Altuntaş, “Sosyal Haklar ve Sosyal Adalet Bağlamında Türkiye’de Kurumsal Sosyal Hizmetler ve Yardımların Değerlendirilmesi”, <<http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/altuntas.pdf>>, (09.02.2015), s. 173.

¹⁰⁸ Arzu Yıldırım, “Belediyelerin Sosyal Politika Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Belediyesi Örneği”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:7, Sayı:17, Ağustos 2014, s. 494-495.

Türkiye’de sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerle ilgili tartışmaları birbiriyle bağlantılı üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlardan ilki, son yıllarda yoksulluğun artması ve toplumsal yapıda meydana gelen değişiklikler sonucunda sosyal yardım ve sosyal hizmete ihtiyaç duyan toplum kesimlerinin artmasıyla birlikte yeni hizmet modellerine ihtiyaç duyulması ve mevcut yapının buna yeterli olmamasıdır. İkincisi, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de küreselleşme ve piyasa mekanizmasının tekrar yükselmesi, yoksulluğu ve görünümünü arttırdığı gibi devletin küçültülmesi söylemleri eşliğinde sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin bir yandan piyasaya açılmasına ve diğer yandan da devlet dışı aktörler tarafından sunulmasının teşvik edilmesine yönelik bir anlayışın gelişmesine yol açmıştır. Üçüncüsü, AB adaylık süreci Türkiye’de bu iki alandaki standartların yükseltilmesini ve AB’ye asgari de olsa uyum sağlanmasını gerektirmektedir¹⁰⁹.

2. Türkiye’de Sosyal Bütçe Anlayışı

Bütçeler devletin çeşitli amaçlarını yerine getirmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için de her geçen dönemde daha iyi bütçe sistemleri için çalışıldığı görülmektedir. Günümüzde bütçe sistemlerinin; bütçe sürecini daha rasyonel hale getirmek, bütçede daha açık programlar belirlemek, hesap verilebilirliği sağlamak, planlama-bütçelemeyi birlikte gerçekleştirmek, bütçenin girdilerden çok çıktılara odaklanmasını sağlamak, program maliyetlerinin alternatiflerini belirlemek ve karşılaştırmak ve bütçelerde tasarruf sağlayıcı tedbirleri artırmak gibi amaçları sağlamaya çalıştıkları görülmektedir¹¹⁰.

“Sosyal bütçe günümüzde önemli bir ekonomi politikasıdır. Sosyal bütçenin hem ekonomik hem de hukuki yönü nedeniyle özellikle siyasi karar alma mekanizmasındaki karar vericiler toplumların sosyal refahı artırıcı yaşam kalitelerinin bileşenleri üzerinden politikalar oluşturmaktadır. Ülkemizde sosyal bütçenin gerekliliği anayasalarda ve özellikle 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrolü Kanunu’nun gerekliliği olan mali saydamlık, hesap verilebilirlik ilkeleriyle uyumluluğu temelinde kendini göstermektedir”¹¹¹.

¹⁰⁹ Neşe Şahin Taşğın, Hüseyin Özel, “Türkiye’de Sosyal...”, s. 188.

¹¹⁰ Birol Erkan, Mehmet Şentürk, Yusuf Ekrem Akbaş, Sadettin Paksoy, “Dünyada ve Türkiye’de...”, s. 88.

¹¹¹ Güngör Özcan, “Sosyal Bütçe...”, s. 107.

Bir ülke, milli gelirinden sosyal kamu harcamalarına ne kadar pay ayırıyorsa, o ülkenin gelişmişlik seviyesi ve vatandaşların refahı ile sosyal devlet anlayışına verdiği önem o kadar ilişkilidir denilebilir¹¹². Sosyal harcamalar bireyden çok toplumsal faydayı ön planda tutan, toplumun çıkarlarını göz önünde bulundurarak, hem dışsallığı olan hem de devletin üstlendiği sosyal devlet rolünün gereği olarak yapması gereken harcamalardır¹¹³.

Aşağıdaki Tablo 2.1’de görüldüğü gibi sosyal harcamalar yapısı ülkeden ülkeye farklılık gösteren harcamalardır ve bu durum olağandır. Fransa ve İsveç gibi Avrupa ülkelerinde bu oran % 27 ile % 32 arasında değişirken, OECD ülkelerinin ortalaması % 21.6’dır.

Tablo 2.1: Dünya’da Sosyal Harcamalar (GSYİH İçindeki Pay) (%)

	2010	2011	2012	2013	2014
Avustralya	17.2	17.8	18.3	19.0	19.0
Belçika	28.8	29.4	30.3	30.9	30.7
Kanada	17.9	17.4	17.4	17.2	17.0
Finlandiya	28.7	28.3	29.4	30.6	31.0
Fransa	31.7	31.4	31.5	32.0	31.9
Almanya	26.8	25.5	25.4	25.6	25.8
Yunanistan	24.2	25.7	26.1	24.3	24.0
İtalya	27.8	27.5	28.1	28.7	28.6
Norveç	22.4	21.8	21.7	22.0	22.0
İspanya	26.7	26.8	27.1	27.3	26.8
İsveç	27.9	27.2	27.7	28.2	28.1
İsviçre	19.5	19.3	19.7	19.9	19.4
İngiltere	22.8	22.7	23.0	22.5	21.7
Amerika	19.3	19.0	18.7	18.6	19.2
OECD	21.7	21.4	21.6	21.7	21.6

Kaynak: Organisation for Economic Co-Operation and Development, Social Expenditure, <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOEX_AGG>, 10.09.2015.

Tablo 2.2’de görüldüğü üzere Türkiye’de sosyal harcamaların gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYİH) içindeki payı incelendiğinde, son yıllarda yaklaşık % 16-17 civarında olduğu görülmektedir. Bu oran, diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında oldukça düşük kalmaktadır. Yıllar itibariyle artış eğiliminde olan sosyal harcamalar sosyal refahın artışı olarak yorumlanmamalı, bu harcamalar içinde emekli aylıklarına ayrılan pay ve bunun yüksekliğine dikkat edilmelidir. Genç nüfusun yoğunlukta olduğu Türkiye gibi bir ülkede böylesi bir durum olumlu değerlendirilmeyecektir¹¹⁴.

¹¹² Gül Kayalıdere, Hande Şahin, “Sosyal Devlet...”, s. 63.

¹¹³ Mehmet Yılmaz, Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Sosyal Harcamaların OECD ve Türkiye’de Karşılaştırmalı Analizi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2010, Marmara Üniversitesi, İstanbul, s. 4.

¹¹⁴ Gül Kayalıdere, Hande Şahin, “Sosyal Devlet...”, s. 66.

Tablo 2.2: Türkiye’de Sosyal Kamu Harcamalarının Gelişimi

Yıllar	Sosyal Harcamalar (Milyar TL)	Sosyal Harcamalar/GSYİH (%)	Sosyal Harcamalar/Konsolide Bütçe (%)
2006	108.083	14,3	60
2007	123.218	14,6	60
2008	141.111	14,8	62
2009	163.855	17,2	61
2010	186.028	16,9	63
2011	216.330	16,7	69
2012	246.058	17,2	68
2013	280.294	17,8	69

Kaynak: Gül Kayalıdere, Hande Şahin, “Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye’de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk”, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Yıl:2, Cilt:2, Sayı:2, 2014, s. 65.

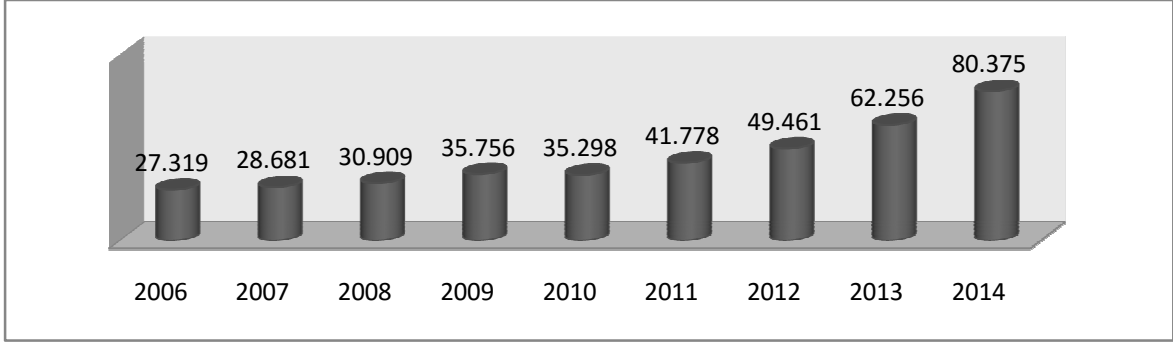
Bu durum yaşlı yani bağımlı nüfusun artış gösterdiğinin bir göstergesidir. Ayrıca sosyal koruma harcamalarının artış göstermesi, harcamaya ihtiyaç duyan kesimin de artmış olmasının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Sosyal bir devlette yardıma ihtiyaç duyan kesimlerin artması başarısızlıktır.

Tablo 2.3: Türkiye’de 2014 Yılı Sosyal Yardımları

Toplam Sosyal Yardım Harcaması Tutarı	20.393.993 TL
Sosyal Yardımların GSYİH İçindeki Payı	% 1,38
Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	3.005.898
Düzenli Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	2.274.182
Geçici (Sürelili) Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	1.892.656
SYDTF Kaynaklarıyla Yapılan Yardımlara Aktarılan Tutar	4.351.800.939 TL
Yaşlılık ve Engelli Maaşı Hak Sahibi Sayısı	1.300.377
Yaşlılık ve Engelli Maaşı Toplam Aktarılan Kaynak	3.595.541.534 TL
GSS Primi Devlet Tarafından Ödenen Kişi Sayısı	9.368.920

Kaynak: T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014 Yılı Faaliyet Raporu, s. 74.

Tablo 2.3’de de görüldüğü üzere Türkiye’de sosyal harcama kalemlerinden en önemlisini oluşturan sosyal yardımların payı yüksektir. Fakat bu yardımlar sorunun kaynağını çözüme kavuşturacak projeler yerine mevcut durumu hafifletici bir araç olarak kullanılmaktadır. Sosyal yardımlardan faydalanan hane sayısı yüksektir. Bu hanelerde yaşayanların da ihtiyaç sahibi olması, yararlanıcı kişi sayısını artırmaktadır ve bu durum toplumdaki gelir dağılımının eşitsizliğine yönelik bir gösterge olarak düşünülebilir. Aşağıdaki grafiğe bakıldığında da sosyal ve ekonomik desteğe gereksinim duyan kişi sayısındaki düzenli artış, bahsi geçen negatif durumu gözler önüne sermektedir.

Grafik 2.1: Yıllar İtibariyle Sosyal ve Ekonomik Destek Yapılan Kişi Sayısı

Kaynak: T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014 Yılı Faaliyet Raporu, 2015, s. 141.

Tablo 2.4'e bakıldığında da ihtiyaç sahibi kişi sayısının artışına paralel olarak yardım miktarlarının da arttığı görülmektedir. 2013 yılında 163.25 milyon TL olan gıda yardımı harcamalarının 2014'te 185.86 milyon TL'ye çıktığı görülmektedir.

Tablo 2.4: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Tarafından Aktarılan Kaynaklar (Milyon TL)

	2013	2014
Gıda Yardımları	163.25	185.86
Barınma Yardımları	51.68	85.5
Muhtaç Durumdaki (Eşi Vefat Etmiş) Kadınlara Yardım	752.8	814,7
Muhtaç Asker Ailelerine Yapılan Yardım	77.56	222
Eğitim Materyali Yardımları	65.52	-
Şartlı Eğitim Yardımları	512.81	570.75
Öğle Yemeği Yardımı	250	430
Ücretsiz Ders Kitabı	275	125
Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması	85	95
Şartlı Sağlık Yardımı (Kadın ve Çocuk)	244	285.11

Kaynak: T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2014 Yılı Faaliyet Raporu verilerinden yararlanılarak düzenlenmiştir.

Kamu harcamaları toplumsal ihtiyaçları karşılamaya yönelik harcamalar olduğuna göre, devletin sosyal amaçlı yaptığı harcamalar da kamu harcamalarının önemli bir bileşeni olmuştur. Sosyal harcamalar olarak nitelendirebileceğimiz bu harcamalar genellikle eğitim, sağlık, sosyal koruma gibi fonksiyonları içeren harcamalardır. Bu nedenle bir bütçe tablosunda sosyal harcamaların tespit edilmesi için fonksiyonel harcamalara bakmak sağlıklı bir yöntem olacaktır¹¹⁵.

¹¹⁵ Meryem Koray, Hasan Ejder Temiz, "Merkezi Yönetimle...", s. 45.

3. Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi ve Ortaya Çıkış Nedenleri

Küreselleşme süreci ile devletler, ekonomik olarak belirli kalıplara girmeye başlamışlardır. Bu süreçte gelişmekte olan ülkeler serbest bölgeler, yüksek faiz oranları, aşırı mevduat garantileri ve özelleştirme gibi uygulamalarla sermaye girişini kolaylaştırmış ve çalışanların taleplerini dikkate almayarak sermaye karlarını artırmaya çalışmışlardır. Küreselleşmenin bu etkisi, gelişmekte olan ülkeleri yoğun bir rekabet ve yarış içine itmiştir. Bu rekabet ve yarış ortamında gelişmekte olan ülkeler kolayca sosyal devletin aracı olan sosyal politikalarından ve onlara ayrılan kaynak ve harcamalardan vazgeçmeye başlamışlardır¹¹⁶.

Merkezi idarenin neden olduğu gelir dağılımını bozucu, bölgesel kalkınmayı engelleyen, kaynak dağılımında eşitsizliği artıran politikalar, kent yaşamında belli bölgelerde yaşayanları muhtaç hale getirirken, kırsalda da önemli sorunlarla karşı karşıya kalınmasına neden olmaktadır. Bütün bu sebepler, merkezi idarenin bu alanlardan uzaklaşmasına yol açmıştır.

Bu doğrultuda sosyal devletin yereldeki uygulayıcısı olarak yerel yönetimler güçlendirilmiş, sosyal devletin üstlendiği roller, yerel yönetimlere devredilmeye başlanmıştır. Bu durum yerel yönetimlerin en önemli birimi olan belediyelerin sosyal belediyelere dönüşmesine neden olmuştur. Yaşanan bu gelişmelerin verdiği olumlu sonuçlar; sosyal belediyecilik anlayışının gelişmesinde önemli etken olmuş ve belediyeler; eğitimden sağlığa, sosyal hizmetlerden, sosyal yardımlara kadar uzanan, birçok fonksiyonu üstlenir hale gelmişlerdir¹¹⁷.

Sosyal belediyecilik, belediyelerin sosyal fonksiyonlarını arttıran ve sosyal yaşam içinde aktif hale gelmelerini sağlayan, yani sosyal devletin gereklerini gerçekleştirmeye yönelik olarak belediyelere yeni birtakım görevler yükleyen bir anlayıştır¹¹⁸. Sosyal belediyeciliği beledi sosyalizm ile özdeşleştirmek de mümkündür. Beledi sosyalizm, bütünüyle demokratik bir kent yönetimi için gerekli koşullarını sağlayabilmek için

¹¹⁶ Hasret Öztürk, Hüseyin Gül, "Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif Mi?", *IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muğla 18-19 Ekim 2012, s. 379.

¹¹⁷ Hüsamettin Efe, Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Bayrampaşa Belediyesi Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2012, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, s. 33.

¹¹⁸ Ahmet Turan Adıyaman, Salim Demirel, "Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Örneği", *Dış Denetim Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran 2011, s. 116.

kapitalizmin sivri uçlarını ve aşırı devletçiliğin hantallıklarını bertaraf etmeye yönelik bir hareket olarak algılanabilir¹¹⁹.

Yoğun göçle başlayan kent yoksulluğunun şehirlerin çeperlerinden merkezine doğru oluşturduğu toplumsal basınç ve hareketlenme, artık sosyal belediyciliği yerel yönetimler olarak kaçınılmaz hale getirmiştir¹²⁰. Belediyeler özellikle göçle kente gelen ve iş piyasasına girmedi önemli olan vasıflara sahip olamayan yeni kenttaşların da temel ihtiyaçlarını karşılamada önemli aktör olarak devreye girmektedir. Bir yandan yerleşme diğer yandan sosyal devlet tecrübeleri yerel yönetimlerden sosyal refah beklentilerini arttırmıştır. Bu da refah belediyciliğinin toplumsal talep boyutunu gösterir¹²¹.

Toplumu oluşturan sosyal sınıflar arasındaki iktisadi dengesizliklerin giderilmesi, ekonomik bakımdan zayıf durumda bulunan sosyal sınıfların, diğer sosyal sınıflara karşı korunması olarak tanımlanabilecek sosyal adalet; özellikle emekçi kesimlerin toplumsal yaşam içerisinde, insan onuruna yakışır bir hayat standardını elde edebilmeleri amacıyla, gelirden adaletli pay almalarını garanti altına almaya yönelik uygulamalar bütünüdür. Sosyal adaletin temeli kabul edilen unsurlar ise; insan hakları, yeterli yaşam standartları, insanca çalışma koşulları, istihdam olanakları, ekonomik güvence, yoksulluğun önlenmesi, içinde yaşadığı toplumun karar alma süreçlerine katılma, toplumsal yaşamın sağladığı sosyal olanaklardan eşit ölçüde yararlanma gibi başlıklarla sıralanabilir¹²². Emeğe ve sosyal adalete saygılı olmak, bu alanda aktif bir politik çizgi oluşturmak ve uygulamak demokratik yerel yönetim anlayışının önemli bir ilkesidir. Bu anlamda belediye yönetimleri, gerekiyorsa olanaklarının sınırlarını zorlama pahasına, öncelikli olarak kendi içinde örnek olmalıdır¹²³.

Bir hizmetin hak statüsünde genelleşmesi ile (statüde eşitlik) ona gerçekten muhtaç olanlara sunulması arasındaki fark, esasında sosyal politika ile diğer koruyucu politikalar (hayırseverlik, klientalizm¹²⁴, paternalizm¹²⁵ gibi) arasındaki farktır. Bu aynı zamanda

¹¹⁹ Harun Uslu, "Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyeçilik", (ed. Kemal Özden), *Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar*, (içinde) 2013, s. 101.

¹²⁰ Görgün Özcan, "Yerel Kültür Politikası Olarak Kültürel Belediyeçilik ve Türkiye-AB İlişkileri", (ed. Kemal Özden), *Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar*, (içinde) 2013, s. 226.

¹²¹ Bedrettin Kesgin, "Kentsel Yoksulluğa...", s. 175.

¹²² Hatice Özkan, Taylan Koç, "Sosyal Adalet Sorununu Görmezden Gelen Bir Kalkınma Modeli Yönetişimci Kalkınma (Adana Örneği)", *Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler IV. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri-2*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara Ekim 2009, s. 833.

¹²³ Osman Özgüven, "Sosyal Belediyeçilik Örneği; Dilkili", (ed. Halkevleri Derneği), *Yerel Yönetimler, Kriz ve Halkın Hakları*, 1. Baskı, Mattek Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, (içinde) 2009, s. 111.

¹²⁴ Klientalizm: Patronaj ilişkisi, yanaşmacılık

yoksulları/mülksüzleri yurttaş olarak kavramakla, yardım bağımlısı bir düşkün olarak kavramak arasındaki farkı da gösterir. Özetle, hukuksal içeriği ile belediyeleşimin sosyal karakteri, serbest piyasa kurallarına ve sözleşmecî toplum anlayışına ket vurulduğu ve hizmetin, meta-dışı bir hizmet olarak örgütlendiği noktada başlar.¹²⁶

Uluslararası standartlarda sosyal belediyeleşim konusunda bilinen tek uluslararası metin Avrupa Kentsel Şartı'dır. Avrupa Kentsel Şartı 17-21 Mart 1992'tarihinde Avrupa Konseyi tarafından yayımlanmıştır. 20 maddelik bir deklarasyondan meydana gelen şart, kentsel hakların ilkelerini belirlemektedir. Avrupa Kentsel Şartı'nın maddeleri; güvenlik, kirletilmemiş ve sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlenme, kültür, kültürlerarası kaynaşma, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, işlevlerin uyumu, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel yeterlilik, belediyeler arası işbirliği, finansal yapı ve mekanizmalar ve eşitlik¹²⁷.

Yerel düzeyde iyi bir kent yönetimi için gerekli bir dizi ilkeyi tek bir metinde bir araya getiren bu şartın amacı:

- Yerel yönetimler için pratik bir kent yönetimi el kitabı oluşturmak;
- Gelecekteki olası bir Kentli Hakları Kongresi için temel ilkeleri oluşturmak;
- Şartın ilkelerini yerine getiren kentler için verilecek uluslararası ödüllere bir baz oluşturmak;
- Fiziksel çevre ve yasalarıyla ilgili yaptırımlar için Avrupa Konseyi'nin bu konulara ilişkin katılımına bir "vize" oluşturmak; aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin ve özellikle Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı'nın kent sorunlarına ilişkin tüm çalışma sonuçlarının bir çözümlemesini yapmaktır¹²⁸.

Türkiye'de özellikle son dönemde ön plana çıkan AB üyeliği sürecinde yerel yönetimlere dair uluslararası bu metni dikkate almak, sosyal belediyeleşim anlayışının gelişimine katkı sağlayacaktır.

¹²⁵ Paternalizm: Aile ve toplumda karar mekanizmasının hiyerarşik yapılanmadaki üst tarafından yürütülmesi.

¹²⁶ Metin Özüğürlü, "Sosyal Belediyeleşimin Tasfiyesi ve Dilencileştirme", (der. Halkevleri Derneği), *Yerel Yönetimler Kriz ve Halkın Hakları*, (içinde) 2009, s. 80.

¹²⁷ Mehmet Duruel, Mehmet Tamer, "Yerel Yönetimlerde...", s. 380.

¹²⁸ Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Avrupa Kentsel Şartı, <<http://www.migm.gov.tr/AvrupaKonseyi/KentSart-1.pdf>>, (01.07.2015).

3.1. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri ve Temel Fonksiyonları

Ülkenin kamu yönetimi sistemi katı merkezîyetçi bir yapıya sahipse, halkın görüşlerine, katkılarına müracaat edilmiyor ve dikkate alınmıyorsa, devlet her şeyi halk adına düşünüyor ve halkın katkısına ihtiyaç duymuyorsa, devletten bekleme alışkanlığının artması kaçınılmazdır. Yani yönetime karşı toplumsal duyarsızlaşma, kendi kendine olan ya da genetik olarak aktarılan değil, kamu yönetimi sistemine doğrudan bağlı bir durumdur. Belediyelerin bu noktada üstleneceği işlev, küçümsenemeyecek düzeyde, hem ekonomik ve hem de toplumsal anlamda katkı sağlamaktadır¹²⁹.

Günümüzde küreselleşen dünyanın doğurduğu fırsatları ve tehditleri dikkate alarak yerel ihtiyaçlara ve koşullara cevap veren yönetim stratejileri ve mekanizmalarının geliştirilmesinde belediyelerin çok önemli rolleri bulunmaktadır. Yerel değerleri, yerel kaynakları, yerel ihtiyaçlara göre korumak ve kullanmak zorunluluğu, belediyelerin görev alanını genişletmekte ve önemini artırmaktadır. Bu anlamda yörenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasında sosyal politikaları belirlemek ve uygulamak belediyeler için çok önemli hale gelmektedir¹³⁰.

Belediyeler sosyal politikaların yerine getirilmesinde temel işlevleri yönüyle önemli bir avantaja sahiptir. Bu nedenle son yıllarda Avrupa ülkelerinde sosyal politikaların uygulanmasında, belediyelere görev verilmiştir. Belediyelerin ülkemizde sosyal politika alanındaki fonksiyonlarının neler olacağı ise hala belirsizdir. Ancak belediyelerde sosyal politika oluşturmakla ilgili eğilimlerin gittikçe artmakta olduğu da görülmektedir¹³¹.

Sosyal belediyecilikte asıl amaç, yardım yapılması hedeflenen kitlenin sosyal rehabilitasyonu olmalıdır¹³². Fakat Türkiye’de sosyal belediyecilik, kapitalizme karşı bir alternatif değildir. Aksine bu sistemin ortaya çıkardığı aksamaları ve tahribatı bir dereceye kadar onarmayı ve sistemi sürdürülebilir kılmayı amaçlayan bir fonksiyon görevi görmektedir¹³³.

¹²⁹ Aziz Kutlar, Fatih Yüksel, Fehim Bakırcı, *Türkiye’de Belediyelerin Ekonomik Etkinliği ve Etkinliğe Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Araştırma*, Türkiye Belediyeler Birliği, Ekim 2011, s. 158.

¹³⁰ Özcan Sezer, Tarık Vural, “Küreselleşme Yerelleşme Etkileşimi Çerçevesinde Yerel Yönetimlerde Kalkınma Odaklı Yerel Sosyal Politikalar”, *Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler IV. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri-2*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara Ekim 2009, s. 803.

¹³¹ Mehmet Duruel, Mehmet Tamer, “Yerel Yönetimlerde...”, s. 377-378.

¹³² Görgün Özcan, “Yerel Kültür Politikası...”, s. 227.

¹³³ Bedrettin Kesgin, “Kentsel Yoksulluğa...”, s. 176.

Türkiye’de sosyal belediyecilikle ilgili yapılan çalışmalara göre belediyelerin temel işlevleri aşağıdaki gibidir:

Sosyalleştirmeyi Sağlamak: İnsanın doğumundan ölümüne kadar uzanan bir süreç olan sosyalleşme, “biyolojik merkezli bir yapıdan sosyal bir varlık haline gelme” durumu olarak ifade edilmektedir. Daha açık ifadesi ile bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü ve toplumdaki rolünü öğrenerek toplumla bütünleşmesi anlamına gelen temel sosyal süreçtir. Sosyalleşme ömür boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreçte yaşının gerektirdiği sosyal rolleri içselleştiremeyen ve sapma davranışı gösteren bireyler olabildiği gibi, göç ile yeni katıldığı topluma kültürel uyum sorunları yaşayan bireyler de olabilmektedir. Her iki durumda da bireylerin topluma kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmakta, bu eğitim programları “yeniden sosyalleştirme” olarak adlandırılmaktadır. Türkiye’de belediyeler yeniden sosyalleştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. Belediyeler yaptıkları çalışmalar neticesinde beldelerine göç vesilesi ile gelen kişilerin şehirleşmelerine ve şehirle bütünleşmelerine de olumlu katkı sağlamış olmaktadır¹³⁴.

Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyonu Gerçekleştirmek: Sosyal kontrol işlevini yerine getirebilecek olan güç otoritedir. Bugün Türkiye’de belediyeler bu anlamda halka en yakın olan kurum olması ve halkla iç içe yaşamaları ve seçimle işbaşına gelmeleri açısından halk üzerinde bir otoriteye sahiptirler¹³⁵. Belediyeler, toplumsal düzenin devamının sağlanmasına yönelik olarak bireye toplumsal beklentilere uygun davranış, kural ve değerler yüklemeye manasında sosyal kontrol mekanizması olarak işlev görebileceklerdir. Kıraathane toplantıları, halk meclisleri, esnaf gezileri, afişler ve mahalle kütüphaneleri aracılığıyla belediyeler halka daha yoğun olarak mesaj verebilmektedirler¹³⁶.

Diğer taraftan sosyal kontrol fonksiyonu, sosyoloji literatüründe Oscar Lewis tarafından ilk defa kullanılan “yoksulluk alt kültürü” diye ifade edilen, kentsel bölgelerin gecekondu kısımlarında yaşayanların kendilerine özgü oluşturdukları kültürlerini (kalabalık yerde yaşamak, alkolizm oranının yüksek oluşu, erkeklerin eşlerine şiddet uygulamaları gibi) de bir ölçüde rehabilite etmektedir¹³⁷.

¹³⁴ Abdülhakim Beki, Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2008, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, s. 37.

¹³⁵ Abdülhakim Beki, “Türkiye’de Sosyal...”, s. 38.

¹³⁶ Düriye Toprak, Ceyda Şataf, “Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 2009, s. 16.

¹³⁷ Abdülhakim Beki, “Türkiye’de Sosyal...”, s. 39.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Sağlamak: Belediyeler, beldelerindeki fakir ve muhtaç insanları kolaylıkla tespit edebilmekte, onların sosyo-ekonomik durumlarını izleyebilmekte, asgari yaşam sınırında olanlara gıda, odun, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi, tekerlekli sandalye vb. yardımlarla destek olmaktadır¹³⁸. Yoksul ve fakir insanlara aynı veya nakdi yardımların yapılması ve bunların belediyeler tarafından organize edilmesi, toplumda duyarlılık sahibi insanların da bu anlamda yardımlaşma ve dayanışma duygularını pekiştirmektedir. Diğer taraftan da belediye olarak bu hassasiyeti taşıyan ve maddi durumu iyi olan insanlara da imkan hazırlanmaktadır. Örneğin ramazan aylarında verilen iftar yemekleri birçok belediyede şahısların yaptığı katkı ile gerçekleşmekte, belediyeye bir yük getirmemektedir¹³⁹.

Mobilize Etme ve Yönlendirmek: Toplumsal kesimlere yönelik olarak danışmanlık hizmeti verme, onları sorumlulukları konusunda yönlendirme, halka sorunlarını nasıl ve hangi kurumlarla çözebilecekleri konusunda yardımcı olma gibi işlevler belediyelerce yürütülebilmektedir¹⁴⁰.

*Sosyal Çözümü Engellemek*¹⁴¹: Sosyal belediyecilik uygulamaları, bir sosyal problem olarak önümüzde bulunan sosyal çözümleri engelleme işlevini yerine getirmektedir. Yoksulluk, işsizlik, yabancılaşıma, kültürlerarası çatışma gibi sosyal problemlerin çözümünde sosyal belediyecilik ciddi bir işlev üstlenmiştir. Belediyeler tarafından ortaya konan sosyal yardımlar, istihdam imkanı oluşturulması, kültürel

¹³⁸ Ethem Kadri Pektaş, “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar”, *Sakarya Üniversitesi Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, 2010, s. 14.

¹³⁹ Abdülhakim Beki, “Türkiye’de Sosyal...”, s. 40.

¹⁴⁰ Düriye Toprak, Ceyda Şataf, “Türkiye’de Yerel...”, s. 16.

¹⁴¹ “Sosyal çözümme; ilk defa Emile Durkheim tarafından ortaya atılmıştır. Durkheim’e göre artan işbölümü, kötü bir işbirliğiyle, toplumsal dayanışmanın azalmasına ve sosyal sınıflar arasında çatışmaya neden olmaktadır. Bazı kuralların ortadan kalkması, işbölümünün bir ünitesinde çalışan bireylerle uyum sağlamayı önler. Bu da bir karmaşa ya da sosyal parçalanmaya neden olabilir. Durkheim, sosyal sistemin elemanları arasındaki ilişkileri düzenleyen temel mekanizmayı oluşturan basit kuralların yıkılmasına “anomi” adını verir. Anomi, bir grubun yahut bir toplumun normlarının, bireyler üzerindeki etkilerini yitirmeleri halidir. Sosyal anominin nedenlerini Durkheim, esas itibarıyla ani sosyal değişmelere bağlamış, iyi veya kötü olarak tanımlanabilecek krizler sonucu toplum karıştığında veya çözümme olduğunda, kurumsal otoriteler, insanlar üzerinde etkili olmaktan, normatif kontrol sağlamaktan geçici olarak yoksun kaldıklarını belirtmiştir. Sosyal çözümmenin ilk işareti sosyal bozulmadır. Sosyal bozulma, maddi manevi ihtiyaçlarını temin etmeye çabalayan bir toplumun önüne değişik engellerin ortaya çıkması sonucunda, toplumun huzursuz olması, manevi değerlerin tedrici bile olsa belirgin bir şekilde yitirilmesi ve gelecekte ümidini yavaş yavaş kesmesidir”. (Bknz. Mimar Türkkahraman, Hüseyin Tutar, “Sosyal Değişme, Bütünleşme ve Çözümme Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi”, *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1/1, 2009, s. 8.)

etkinlikler, bu anlamda sosyal çözümleri engelleyen hizmetler olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁴².

Sosyal Patlamayı Önlemek: Yoksul ve yardıma muhtaç insanlara, ekmek, yemek, erzak yardımı, nakit yardımı, kömür yardımı, eğitim ve sağlıkla ilgili yapılan bütün yardımlar o toplumda bir sosyal patlamayı da engelleyen önemli hizmetlerden biridir. Bugün gerek sosyal devlet anlayışı gereği merkezi idare ve gerekse yerel bazda belediyeler, yoksul insanlara sağlamış oldukları imkanlarla bir sosyal patlamayı da önlemiş olmaktadır¹⁴³.

Tampon Kurum Olmak: Dünyada yaşanan ekonomik çöküntüler, her an sosyal çöküntüyü ve sosyal problemleri de beraberinde getirebilirler. Devlet ile toplum arasındaki bağın zayıflayabildiği durumlarda toplumun bir kaosa sürüklenmemesinde belediyelerin yürüttükleri sosyal belediyeçilik çalışmalarının önemli bir etkisi vardır. Belediyeler bu anlamda sosyolojiye ilk defa Mübaccel Belik Kıray tarafından kazandırılan “toplumsal değişimin buhransız olmasını sağlayan” tampon kurum olarak görev yaparlar¹⁴⁴.

Halk ile İdare Arasında Güven Sağlamak: Sosyal belediyeçilik anlayışı ile ihtiyaçları karşılanan toplumsal kesimlerle kendilerini yöneten yöneticiler arasında bir güven atmosferi oluşur. Halkın vergileri ile yönetim görevini yürüten belediye başkanlarının bu tavır ve davranışları ekonomik gücü yerinde olan ve vergisini veren kesimde bir memnuniyet ve güven duygusunu oluşturur. Kendilerinin verdiği vergilerin toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda harcandığını ve doğru yere gittiğini görürler. Diğer taraftan muhtaç durumda olan kesim de bu imkanlardan yararlandığı zaman, yöneticisine karşı bir minnet duygusu oluşur ki, bu sosyal anlamda ciddi bir kazanımdır¹⁴⁵.

Sosyal belediyeçiliğin bütün bu olumlu işlev ve fonksiyonlarına rağmen olumsuz bir boyutu olduğu da bir gerçektir. Olumsuz boyut olarak adlandırılan bu duruma göre; belediyeler tarafından yapılan tüm sosyal yardımlarda toplumun bu yardımları talep etmeyi alışkanlık haline getirmesiyle çalışmayı ortadan kaldıran, pasifliği aktif hale getiren bir sistem meydana gelmektedir. Bu durum yerel yönetimler açısından olumsuz sonuçlar

¹⁴² Abdülhakim Beki, “Türkiye’de Sosyal...”, s. 38.

¹⁴³ Abdülhakim Beki, “Türkiye’de Sosyal...”, s. 39.

¹⁴⁴ Abdülhakim Beki, “Türkiye’de Sosyal...”, s. 40.

¹⁴⁵ Abdülhakim Beki, “Türkiye’de Sosyal...”, s. 41.

doğurmakta, maddi yardımların esasen yapılması gereken kişilere ulaşamamasına neden olmaktadır¹⁴⁶.

3.2. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi

Belediyelerin tarihsel gelişimine bakıldığında henüz sosyal belediyecilik kavramından söz edilmese de bu topraklarda belediyelerin vatandaşların sosyal ihtiyaçlarını giderme sorumluluğu Osmanlı İmparatorluğu’ndan itibaren karşımıza çıkan bir olgu olarak görülmektedir. İlgili literatüre bakıldığında merkezi devletin desteğiyle birlikte Server Efendi yönetimindeki Şehremaneti, sosyal hizmetleriyle dikkat çekmektedir. 1864’te belediyenin yoksullar için bir klinik açması ve veba salgını sırasında çocuklara ücretsiz aşı uygulaması bu alanda önemli örnekler olarak göze çarpmaktadır¹⁴⁷.

Cumhuriyet döneminin başarılı kanunlarından biri olarak nitelendirilen 1580 sayılı Belediye Kanunu, Cumhuriyet’in başlangıcı ile birlikte, Osmanlı döneminde ilk örneklerini gördüğümüz batılı-çağdaş anlamda şehircilik ve belediyecilik girişimlerine hız kazandırılmasının bir sonucudur. 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu, belediyelere sosyal politika alanında pek çok görev ve sorumluluk yüklemiş, II. Dünya Savaşı sonuna kadar bu görevlere yenileri eklenmiştir¹⁴⁸.

1950’li yılların ortalarından itibaren kendini hissettirmeye başlayan şehirleşme süreci, 1960’lı yıllarda hızlanarak kentleri ve yönetimlerini önemli sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. 1961 Anayasası’nın yerel yönetimlere getirdiği demokratik ve özerk mali yapı ve yönetsel çerçeveye rağmen, gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılamadığı için hızla artan kentsel sorunlar karşısında yerel yönetimler gerekli yetki, kaynak ve kurumlardan yoksun bir konuma düşmüşlerdir¹⁴⁹.

1960’lı yılların ikinci yarısından sonra Türkiye’de sosyalist siyasal hareketlerin gelişmeye başlamasıyla belediyecilik söylemi de değişmeye başlamıştır. Belediyeler,

¹⁴⁶ Miraç Arslan, *Yerel Yönetimlerde Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri (Arnavutköy Belediyesi Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2013, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, s. 43.

¹⁴⁷ İlker Şahinoğlu, “Avrupa Birliği’ne...”, s. 68.

¹⁴⁸ Cihan Selek Öz, *Sosyal Belediyecilik Bağlamında Evde Bakım Hizmetleri (İstanbul, Ankara ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri Örnekleri)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2010, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, s. 39.

¹⁴⁹ Cengiz Maden, “Sosyal Belediyecilik...”, s. 41.

yeterli kaynaklara sahip ve merkezi yönetimin keyfi müdahalelerine olanak vermeyen bir belediye anlayışını savunmaya başlamışlardır¹⁵⁰.

Toplumsal, iktisadi ve siyasi değişimin yaşandığı 1960'lı yıllar ve 1970'lerin siyasi ortamı, 1970'li yıllardaki toplumcu belediyeçilik anlayışının doğmasına ortam hazırlamıştır¹⁵¹. 1970'li yıllarda belediyeler; birlikler, kooperatifler, şirketler, mahalle temsilciliği ile katılımı arttırarak ve sivil toplum ile sendika/meslek odalarını da yönetime dâhil ederek, yeni belediyeçilik uygulamalarını hayata geçirmiştir¹⁵².

1980 sonrasında belediyelerin kısmen de olsa siyasi ve ekonomik özerklik kazanması, sosyal belediyeçiliğin önem kazanmasının temel sebeplerinden biri olmuştur¹⁵³. 1980'li yılların ortalarından itibaren, sosyal sorunlarla ve kentsel yoksullukla mücadele doğrultusunda yerel yönetimler, özellikle de belediyeler aracılığı ile geçici çözümler üretmiş, kent yoksullarına yönelik ayni ve nakdi yardımlarla, bu önemli sorunun üstesinden gelmeye çalışmıştır¹⁵⁴.

1990'lı yıllarda ise bu uygulamalar hız kazanmıştır. Bazı belediyelerin gelirleri geçmiş dönemlere kıyasla artmış, buna bağlı olarak da bir yandan eğitim seviyesi yükselen ve kentsel ve sosyal hizmet talebi büyüyen ve çeşitlenen nüfusun, diğer yandan da göçle kente gelen ve giderek yoksullaşan kentli kitlelerin ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal hizmet merkezli politikalara daha çok yer vermişlerdir. Geçmiş dönemlerden fakir, kimsesiz, engelli ve yaşlı kimselere ahevlerinde sıcak yemek, yiyecek, giyecek verilmesi biçiminde devralınan sosyal yardımlar, 1990'lı yıllardan sonra hem tür, nitelik ve kapsam bakımından artış göstermiş, hem de farklı belediye birimleri tarafından sağlanır hale gelmiştir. Engelli merkezleri, huzurevi, kadın ve çocuk sığınma ev ve merkezleri, hastane, poliklinik ve sağlık merkezlerinin kurulması ve kapsamlı meslek ve beceri kazandırma kurslarının düzenlenmesi birçok belediyenin temel hizmetleri arasına girmiştir¹⁵⁵.

¹⁵⁰ Cihan Selek Öz, Sinem Yıldırım, "Türkiye'de Kentsel Yoksullukla Mücadelede Sosyal Belediyeçiliğin Rolü", *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Akdeniz Üniversitesi, Antalya 22-23 Ekim 2009, s. 458.

¹⁵¹ Hasret Öztürk, Hüseyin Gül, "Sosyal Belediyeçilik...", s. 382.

¹⁵² Bedrettin Kesgin, "Yoksulluğa Yerel...", s. 97.

¹⁵³ Ş. Eda Çiçek, "Türkiye'de Belediyelerin...", s. 96.

¹⁵⁴ Şenol Adıgüzel, "Kentsel Yoksullukla Mücadelenin Bir Aracı Olarak "Sosyal Belediyeçilik" Antakya Belediyesi Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları", (ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın), *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar*, (içinde) 2013, s. 362.

¹⁵⁵ Ethem Kadri Pektaş, "Türkiye'de Sosyal...", s. 12.

Türkiye’de 2000’li yıllarla birlikte, kentsel yoksullukla mücadelede yeni bir döneme girilmiş, yerel yönetimlere, özellikle de belediye yönetimlerine önemli görev ve sorumluluklar verilmiştir¹⁵⁶.

3.3. Sosyal Belediyecilik Kapsamında Yürütülen Hizmetler

Belediyeler, kendi sınırları içerisinde yaşayan birey, aile ve toplulukların üç ayrı kaynaktan gelen sorunlarıyla yakından ilgilenmek durumundadır. Bunlar; temelde toplumsal sistemin işleyişinden ve yapısından kaynaklanan ve özellikle büyük şehirlerde acil müdahaleyi gerektirecek boyutlara ulaşan yoksulluk, işsizlik, dilencilik, suçluluk ve benzeri sorunlar; belediyelerin kendi hizmet alanları içinde meydana gelen afetlerden dolayı zarar gören birey ve ailelerin karşılaştıkları sorunlar ve insanın doğasından gelen ve çevresel koşulların da etkisiyle somutlaşan çocuk, yaşlı ve engellilerin karşılaştıkları sorunlardır¹⁵⁷.

Bu sorunlara çözmeye yönelik olarak belediyelerin sosyal belediyecilik kapsamında yürütecekleri sosyal doku haritası hazırlamak, öncelikli çalışmalar arasında olmalıdır. Bu proje, şehrin insan envanterini tespiti yönelik olup çalışma hedeflerinin genişletilmesi ile özellikle belediyenin fiziki ve sosyal yatırımlarına yön verecek isabetlilik oranı yüksek yatırımların yapılmasına zemin teşkil edecektir. Sosyal doku çalışmalarının amacı şehirde yaşayan insanların sosyal yapı ve ihtiyaçlarının tespiti açısından bilgi edinilmesini sağlamak; gerçek ihtiyaç sahiplerinin tespitinden, belediyelerin mikro ve makro plandaki çalışmalarına veri sağlamaya kadar birçok konuda bilgi, veri ve dokümantasyon hizmetinin altyapısını oluşturmaktır. Sosyal doku haritasının çıkarılması amacıyla yürütülecek çalışmalarda şehirde yaşayanlara sorulacak soruların; genel nüfus bilgileri, hane genel bilgileri, konut bilgileri, sağlık bilgileri, hane halkının ekonomik düzeyleri ve mesleki uğraşları, hane halkının sosyal konumunu ölçen bilgiler ile sosyal aktiviteler, yerel yönetimlerden beklentiler ve sosyal eğilimlerle ilgili olması gereklidir. Bu konuda hazırlanacak sorularla kent halkı hakkında zengin bir bilgi bankası oluşturulmuş olacaktır¹⁵⁸.

¹⁵⁶Şenol Adıgüzel, “Kentsel Yoksullukla...”, s. 362.

¹⁵⁷ Hikmet Gündüz, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 53.

¹⁵⁸ İsmail Erdem, “Yerel Siyaset...”, s. 227-229.

Belediyelerin yetki ve görevleri¹⁵⁹ 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belirtilmiştir. Fakat belediyelerin, sosyal belediyecilik anlamında yapmak zorunda olduğu hususlar sadece 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belirtilen maddelerle sınırlı değildir. Aynı zamanda genel olarak Anayasa, uluslararası sözleşmeler, kanun ve kanun hükmünde kararnameler ve bunlara taalluk eden yönetmelikler belediyeleri bağladığı gibi, özel olarak da Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun (4109), Belediye Gelirleri Kanunu (2464) Belediye Opera ve Tiyatroları Sanatkar, Mütahassıs, Hizmetli ve Stajyerlerine Verilecek Ücretler Hakkında Kanun (37), Çevre Kanunu (2872), Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (2863), Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu (3257), Büyükşehir Belediye Kanunu (5216) gibi kanunlar, Danıştay, Sayıştay ve Yargıtay Kararları ile Belediye Mevzuatı ile İlgili Tüzük ve Yönetmelikler belediyeleri bağlayan temel kanunlardır. Sosyal belediyecilikle ilgili belediyelere yüklenen görevler ise şunlardır¹⁶⁰:

- Sağlıkla ilgili her türlü tesisi açma ve işletme; acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetini sunma,
- Konut,
- Kültür ve sanat,
- Turizm ve tanıtım,
- Gençlik ve spor,
- Sosyal hizmet ve yardım,
- Nikâh,
- Meslek ve beceri kazandırma,
- Kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açma,
- Okul öncesi eğitim kurumları açma,

¹⁵⁹ Belediyelerin görev ve yetkileri konusunda üç ilke çerçevesinde belirlemeler yapılmaktadır: Bunlar genel yetki ilkesi, yetki ilkesi ve liste ilkesidir. Genel yetki ilkesine göre belediyeler, kanunların yasaklamadığı ya da başka yönetim birimlerine bırakılmamış olan bütün yerel hizmetleri yürütmeye yetkilidirler. Yetki ilkesinde belediyeler, ancak yasama organının açıkça yetkilendirdiği konularda faaliyet gösterirler. Belediyelerin yasaların yasaklamadığı alanlarda hizmet yürütmekle yetkili değildirler. Liste ilkesine göre belediyelerin yetki ve görevlerini kanunlar liste halinde teker teker saymaktadırlar. 1580 sayılı kanunun liste ilkesini benimsediği görülmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu görev ve yetkiler açısından yetki ve genel yetki ilkelerini benimsemiştir. (Bknz. Şerif Öner, *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye'de Belediye Yönetimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006, s. 79.)

¹⁶⁰ Abdülhakim Beki, "Türkiye'de Sosyal...", s. 35-36.

- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapma veya yaptırma ve ihtiyaç duyulan her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılama,
- Gerekğinde öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verme ve gerekli desteği sağlama,
- Gıda bankacılığı yapabilme,
- Hizmet sunumunda özürü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulama hizmetlerini yerine getirmekle görevlidir.

Yukarıdaki görevler, Türkiye'nin demografik, sosyolojik, ekonomik ve kültürel yapısıyla doğrudan ilişkilidir. Bu ilişkilerin yanı sıra, vatandaşların belediyelerden talep ettiği ihtiyaçların çeşitliliği ve belediyelerin mali yapılarındaki dengesizlikler, işsizlik ve beraberinde getirdiği göç, eğitimdeki eşitsizlikler, nüfusun illere nicel (İstanbul'un yoğun bir nüfusa sahip olması gibi) ve nitel (bazı kentlerin memur kenti, öğrenci kenti, emekli kenti gibi nitelendirilmesi ve buna bağlı olarak kentte o yaş grubunun yoğunlaşması) olarak nüfus dağılımındaki dengesizlikler, belediyelerin görevlerini artırmaktadır.

Türkiye'de hem genel olarak nüfusun hem de kentli nüfusun hızla artması sonucunda kentlerde yaşayan çocuk nüfusunun önemli boyuta ulaşması; kentlerde yaşayan çocukların eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarının yanı sıra muhtaç ve kimsesiz çocuklar başta olmak üzere tüm kent çocuklarının sosyal yardım, kötü alışkanlıklara karşı bilgilendirme, psikolojik destek ve rehabilitasyon gibi ihtiyaçlarının da karşılanması zorunluluğu kentsel hizmetlerden sorumlu temel kuruluş olan belediyelerin çocuklara yönelik olarak sunduğu hizmetlerin önemini çeşitlilik, miktar ve kalite açılarından artırmaktadır¹⁶¹.

Yaşlılara yönelik olarak; kurum bakımı, sağlık yardımı, teknik malzeme sağlanması ve ihtiyaca yönelik mekânsal düzenlemeler, gıda, giyim, yakacak ve ulaşım hizmetlerinden yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımlar, çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesidir¹⁶².

Belediyeler engellilere yönelik olarak özel merkezler kurmak, evde sağlık ve bakım hizmetleri, günlük hizmetlerin görülmesi, akşam bakım hizmeti, yaşamı kolaylaştırıcı araç desteği, ulaşım hizmetlerinde kolaylık sağlanması, üst geçit, bina, yeşil alan gibi kentsel

¹⁶¹ Uğur Ömürgönülşen, "Türkiye'de Belediyelerin Çocuklara Yönelik Hizmetleri", (ed. Ayşegül Mengi), *Yerellik ve Politika Küreselleşme Sürecinde Yerel Demokrasi*, 1. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, (içinde) 2007, s. 117.

¹⁶² Hikmet Gündüz, "Yerel Yönetimlerin...", s. 54.

mekanların engellilere yönelik olarak düzenlenmesi, teknolojik destek sunumları, kültürel etkinlikler, eğitim seminerleri, meslek/iş edindirme kursları, doğrudan ekonomik yardımlar, engelli spor takımları kurmak, engelli dans grupları oluşturmak gibi faaliyetlerde bulunabilmektedirler¹⁶³.

Kadınlara yönelik olarak 5393 sayılı Kanun'da büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'i geçen belediyelerin kadınlar için koruma evleri açması zorunluluğu getirilmiştir. Buna bağlı olarak birçok belediyede kadın sığınma evleri açılmıştır. Türkiye'de SHÇEK'e bağlı olanlar dışında ilk sığınma evi 1990 yılında Bakırköy Belediyesi tarafından hizmete açılmıştır. Aile içi şiddete maruz kalmış, ekonomik yetersizlikler, terk edilme, istenmeyen gebelik, aile içi geçimsizlik, cinsel taciz, aile baskısı, töre baskısı ve zorla evlendirme ile boşanma nedeniyle evsiz kalma gibi şiddet olguları sebebiyle yerel yönetimlere başvuran kadınlar, belediyenin bu alandaki hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Belediyelerce kadına yönelik olarak gerçekleştirilen diğer faaliyetler; kadın kulüpleri açmak, buralarda, eğitim, kültür ve sportif faaliyetlerde bulunmak, aile yaşam merkezleri kurmak, kadınlar için mesleki veya el sanatları kursları açmak, okuma yazma kursları açmak, ayni ve nakdi yardımda bulunmak ve düğün şölenleri düzenlemektir¹⁶⁴.

Yetişkinlere ve muhtaç ailelere yönelik olarak; ayni ve nakdi yardımlar, fakir ve çok çocuklu aileleri desteklemeye yönelik yardımlar, aile eğitim merkezleri yapımı gibi hizmetler sayılabilir. Bununla beraber, birden fazla toplumsal kesimin aynı anda yararlanacağı hizmetler de verilebilir. Toplumun çalışmayan, çalışamayan veya çalışıp da bir meslek veya sanatı öğrenmek isteyen kesimlerinin tümüne birden yönelik olan meslek ve beceri kazandırma kursları buna bir örnektir. Bu bağlamda ev hanımları, okumamış genç kızlar, işsiz gençler ve engelliler bu tür etkinliklere katılarak, hem bir meslek veya beceri kazanabilmekteler hem de yeni bir sosyal çevreye katılıp sosyalleşebilmektedirler¹⁶⁵.

4. Belediyelerin Sosyal Politika Hizmetleri

Sosyal politikaları yerel düzeyde uygulanmasında başarılı olan belediyeler, sosyal devlet anlayışının yerel yansıması olarak "sosyal belediye" ismini alırlar. Nasıl ki sosyal

¹⁶³ A. Serap Fırat, "Belediyelerin Engellilere Dönük Sosyal Hizmet Projeleri", Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, Nisan 2008, s. 91-98.

¹⁶⁴ Ekin Gülşen Çelik, "Yerel Yönetimlerin...", s. 76-77.

¹⁶⁵ Hikmet Gündüz, "Yerel Yönetimlerin...", s. 54-55.

devlet (refah devleti) denilince merkezî sosyal politikalar ve bununla bağlantılı olarak sosyal adalet (gelir dağılımındaki adalet), sosyal yardımlaşma (kamusal sosyal yardım) ve fırsat eşitliği akla geliyorsa sosyal belediyecilik kavramı da yerel sosyal politikaları çağrıştırmaktadır. Avrupa’da yerel sosyal politikalardan genelde sosyal dayanışma sorumluluğunu ve şuurunu üstlenmiş olan kent halkının yerel sosyo-ekonomik sorunların çözümüne dönük olarak ortak akıl çerçevesinde ortaya koyulan tedbir ve faaliyetler anlaşılmaktadır. Yerel sosyal politika aktörleri, malî kaynakların elverdiği ölçüde oluşturacakları sosyal bütçe imkanlarıyla sorumlu oldukları bölgenin sosyal altyapısını oluşturmak ve geliştirmekle yerel halkın sosyal standardını (yaşam kalitesini¹⁶⁶) yükseltmek hedefini gütmektedirler¹⁶⁷.

Sosyal politika alanında yapılan birçok çalışmada, belediyelerin refah devleti fonksiyonlarının yerine getirilmesindeki rolüne dikkat çekilmiş ve bu kurumların mahalli düzeydeki hizmetlerin sunulmasında merkezi yönetimlere göre daha etkin olduğu belirtilmiştir¹⁶⁸.

Özellikle yoksullukla mücadele konusunda sosyal politikalar geliştirmek ve uygulamak belediyelerin en önemli görevi haline gelmiştir. Bunların yanı sıra istihdamı artırma, işsizliği azaltma yönünde çalışmalar yapmak, kentin ekonomisini ve ticaretini geliştirmek için her türlü girişimi yapmakla görevlendirilen belediyelerin yerel ekonomik ve yerel sosyokültürel kalkınmanın en önemli aktörü konumuna geldiği görülmektedir. Gelişmiş toplumlarda bile sosyal refahın ancak toplumun belirli bir kısmına yansıdığı, geri kalanların bu pastadan pay alamadıkları görülmektedir. Günümüzdeki göstergelere bakıldığında küreselleşmenin adil bir refah ve gelir dağılımını sağlayamadığı kabul edilmektedir. Küresel anlamda yoksulluk oranının gittikçe derinleştiği ifade edilmektedir. Yerel ekonomik kalkınmaya yönelik sosyal politikaların uygulanmasında belediyelerin merkezi yönetimin makro planlarından uzaklaşmaması ve yerelde bu planlarla bir bütünlük oluşturarak bu politikaları uygulaması önem arz etmektedir¹⁶⁹.

¹⁶⁶ Toplumsal açıdan yaşam kalitesi, toplumdaki tüm bireylerin sağlık, eğitim, güvenlik gibi olanaklardan eşit yararlanabilmesi, gelirin ve satın alma gücünün dengeli olması, açlık ve yoksulluk sınırında yaşayanların bulunmaması ya da en düşük düzeye indirgenmesi olarak değerlendirilebilir. (Bknz. Doğan Bıçkı, Büşra Halis, “Romanların Sosyal Dışlanma Algılarının Oluşumunda (Zayıf) Kentsel Yaşam Kalitesinin Rolü: Fevzi Paşa Mahallesi Örneği”, (ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın), *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar*, (içinde) 2013, s. 387.)

¹⁶⁷ Ali Seyyar, “Yerel Siyasetin...”, s. 32.

¹⁶⁸ Harun Uslu, “Sosyal Politika...”, s. 107.

¹⁶⁹ Özcan Sezer, Tarık Vural, “Küreselleşme Yerelleşme...”, s. 802-813.

Türkiye’de belediyelerin sosyal politika hizmetleri eğitim, sağlık, konut, kültür, yaşlı ve engelliler, çocuk ve aile, aile içi şiddet, eğlence ve kültür ve yoksulluk üzerinde yoğunlaşmaktadır.

4.1. Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerinden çıkmış kişilere, eğitim vermek amacıyla yapılan tüm etkinlikleri kapsamaktadır. Halk eğitimi yerel yönetimler açısından önem taşıyan bir eğitim türüdür. Halk eğitimi kırdan kente yeni göç edenlerin kentsel mesleklere yöneltilmeleri, eğitilmeleri, iş edindirilmeleri, kentle bütünleşebilmeleri ve dolayısıyla kent kültürünü benimseyerek kentlileşebilmeleri, kısaca kentsel yaşama uyumda karşılaştıkları sorunların çözümlenebilmesidir¹⁷⁰.

Örneğin, yukarıda belirtilen halk eğitimine ilişkin sorunların çözümünde Türkiye’de belediyelerin yetişkin eğitimi alanındaki faaliyetleri incelendiğinde de bu tür hizmetlerinde büyük ölçüde büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir ilçe belediyeleri tarafından yerine getirilmekte olduğu görülmektedir. Ancak, büyükşehir belediyeleri tarafından bu nitelikte kursların açılması da çok eskiye dayanmamaktadır. İlk kurs Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından 1994, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1995 yılında açılmıştır¹⁷¹.

Bununla birlikte belediyelerin halk eğitimine ilişkin rolünü sınırlandırıcı unsurlar da söz konusudur. Örneğin 5393 sayılı yasada belediyelere okul öncesi eğitim kurumu açma imkanı veren düzenlemenin yürürlüğü Anayasa Mahkemesi tarafından durdurulmuştur. Buna göre belediyelere okul öncesi eğitim hizmeti sunma imkanı tanınmamıştır. Belediyelerin çok az bir kısmı anaokulu, yuva ve kreşe sahip olup, eğitim alanında daha çok okullara bakım onarım ve araç-gereç desteği vermekte ve hemşerilerine vasıf ve beceri kazandırmak amacıyla meslek ve beceri kursları tertip etmektedirler¹⁷².

4.2. Sağlık

Sağlık, hem yerel hem de küresel düzeyde, çevremizle doğrudan bağlantılıdır. Sağlıklı bir yaşam tarzı, konut kalitesi, iş, ulaşım, gıda, toprak, su ve hava kalitesi, sağlık önlemleri, katı atıklar, iklimin istikrarı konularını da içermektedir. Türkiye’de bazı

¹⁷⁰ Harun Uslu, “Sosyal Politika...”, s. 132-133.

¹⁷¹ Halis Yunus Ersöz, *Sosyal Politikada Yerelleşme*, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 2011, s. 193.

¹⁷² Murat Aydın, “Sosyal Politika...”, s. 155-156.

belediyeler, sağlıklı şehirler gerekliliğini yerine getirebilmek için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır. Türkiye’de Sağlıklı Şehirler Birliği’nin kurulması buna örnek olarak gösterilebilir¹⁷³.

Belediyelerin sağlıkla ilgili görev ve yetkileri, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda düzenlenmiştir. Buna göre madde 14’te;

“Su ve kanalizasyon, çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık, acil yardım, kurtarma ve ambulans, defin ve mezarlıklar görev ve sorumlulukları arasında sayılmıştır. Belediyeler, sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilirler. Ayrıca nüfusu 10.000’i geçen belediyeler, meclis kararıyla, sağlık yatırımlarını faiz almaksızın on yıl kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilirler. Sağlık için geliştirilecek projelere İçişleri Bakanlığı’nın onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilirler”.

Madde 49’a göre ise; belediye ve bağlı kuruluşlarında, norm kadroya¹⁷⁴ uygun olarak çevre, sağlık, veterinerlik, tabip, uzman tabip, ebe, hemşire, veteriner, kimyager, teknisyen ve tekniker gibi uzman ve teknik personel yıllık sözleşme ile çalıştırılabilir¹⁷⁵.

Bununla birlikte Türkiye’de belediyeler sağlık alanında yeterince hizmet üretmemektedir. 5393 sayılı yasa belediyelere sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilme ve işletebilme imkanı vermiştir. Hastane işleten, gezici hastane ile hizmet sunan ve aşı hizmeti veren belediye sayısı yok denecek kadar azdır. Belediyeler daha çok yine yoksul kesimleri hedef alarak poliklinik açmakta ve sınırlı sayıdaki sağlık personeli istihdam ederek temel sağlık hizmeti sunmaktadırlar. Sağlık taraması da belediyelerin dörtte birinden fazlasının sunduğu sağlık hizmetlerindedir. En yaygın olan ise hasta nakli için belediyelerin ambulans hizmeti sunmakta olmasıdır. Belediyelerin % 40’tan fazlası ambulans hizmeti

¹⁷³ Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 88-89.

¹⁷⁴ Kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanımı, yerel hizmetlerin dağılımında dengenin sağlanması, belediyeler tarafından sunulan hizmetlerde kalitenin artırılması, ihtiyaç duyulan nitelik, unvan ve sayıda personel istihdamının gerçekleştirilmesini hedefleyen, belediyeler ve bağlı kuruluşları ile belediye ve il özel idarelerinin üye oldukları mahalli idare birliklerinde istihdam edilen memur, sözleşmeli personel, sürekli işçi ve geçici iş pozisyonlarında çalıştırılanları kapsayan standartlar bütünüdür.

¹⁷⁵ Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 87-88.

vermektedir. Yaşlılara evde bakım ve sağlık hizmeti sunulması giderek artan bir hizmet alanı olmakla birlikte, ülkemizde çok sayıda belediye bu alanda hizmet üretmemektedir¹⁷⁶.

4.3. Konut

Konut, bireye ait kişisel bir mekan olup, ikamet edenin kentsel varlığının temel simgesi, toplumun temel yaşama birimidir. Kentin yapılaşmış alanının büyük bir bölümü konut stokunu oluşturmaktadır. Bireyler konut sahibi olabilmek adına büyük bedeller ödemektedir¹⁷⁷. Ülkemizde konut sadece bir barınak değil, aynı zamanda, sosyal bir güvence, ekonomik krizler karşısında bir sığınak, bir yatırım ve rant elde etme aracı, toplumsal statü göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu durum, konut sorununun önemini artırmaktadır¹⁷⁸. Konut sorunu yaşayan kesimleri tespit etmek ve bu kesimlerin hangi nedenlerden dolayı ne tür bir konut sorunu yaşadığını tartışmak kentin geleceği açısından önem taşıyan bir konudur. Dünya nüfusunun büyük bir kısmı gecekondulaşırken; diğer taraftan lüks konutlar, rezidanslar ile kapalı siteler gibi ayrıcalıklı kentsel alanlar yaygınlaşmaktadır. Özellikle büyük kentler açısından gözlemlenen bu eğilim, artık az gelişmiş diyebileceğimiz geç kapitalistleşen ülkelerde de yaygınlaşmaktadır¹⁷⁹.

Hızlı nüfus artışı ile insanların barınma ihtiyacı gidererek, yaşanılır bir çevrede uygun konutların üretilmesi işinin devlet tarafından çok ciddi bir şekilde ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu sorunların çözümünde merkezi hükümetin yanında yerel yönetimlere özellikle de belediyelere büyük görevler düşmektedir¹⁸⁰. Sosyal konut üreterek dar gelirliilerin barınma sorununu çözmeye çalışmak hem merkezi idarelerin hem de belediyelerin görevleri arasındadır. Ülkemizde belediyeler özellikle son yıllarda konut üretimine katılmışlardır; yetersiz olmakla birlikte arsa üretme fonksiyonu ile sınırlı hizmetler sunmakla yetinmişlerdir¹⁸¹. Ülkemizde konut üreten belediyeler yok denecek kadar azdır ve daha çok konut üretiminde Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ile işbirliği yapmaktadır¹⁸².

5393 sayılı yasanın 69. maddesine göre belediyelere;

¹⁷⁶ Murat Aydın, "Sosyal Politika...", s. 156-157.

¹⁷⁷ Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonu, <<http://www.mimarlarodasiankara.org/?id=964>>, (09.02.2014).

¹⁷⁸ Mithat Arman Karasu, "Türkiye'de Konut Sorununun Çözümünde Farklı Bir Yaklaşım; Belediye-Toplu Konut İdaresi-Konut Kooperatifleri İşbirliği Modeli", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Güz/1, 2005, s. 58.

¹⁷⁹ Harun Uslu, "Sosyal Politika...", s. 131.

¹⁸⁰ Ekin Gülşen Çelik, "Yerel Yönetimlerin...", s. 90.

¹⁸¹ Halis Yunus Ersöz, "Sosyal Politikada...", s. 204.

¹⁸² Murat Aydın, "Sosyal Politika...", s. 157.

“İmarlı ve alt yapı arsalar üretmek; konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak, bu arsaları trampa etmek, bu konuda ilgili diğer kamu kuruluşları ve bankalarla iş birliği yapmak ve gerektiğinde onlarla ortak projeler geliştirmek”

yetkisi tanınmıştır.

Yine devam eden maddede o belediye ve mücavir alan sınırları içinde kendisine, eşine ve on sekiz yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara, arsa tahsisi yapılabileceği belirtilmiştir. Ancak günümüzde belediyelerin bunu yapmak yerine, üst gelir gruplarına yönelik konut ürettiği görülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait Kiptaş tarafından satılan lüks villalar, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan Dikmen Vadisi Projesi bu yanlış uygulamalara verilebilecek örneklerdir¹⁸³.

4.4. Sosyal ve Kültürel Hizmetler

Belediyeler sosyal ve kültürel hizmetler kapsamında başta toplumdan dışlanmış kesimler olmak üzere bütün vatandaşlara koruyucu, destekleyici faaliyetlerle yardımcı olmaktadır. Hane halklarının yoksulluklarının giderilmesinin yanı sıra kültürel, sosyal yoksunluklarının giderilmesine yönelik çalışmalar bu kapsamda değerlendirilebilir.

4.4.1. Yaşlı ve Engellilere Yönelik Hizmetler

Toplumsal değişme ve gelişme sürecinde; nüfus yapısında meydana gelen değişiklikler, geleneksel aile yapısının yerini çekirdek aile yapısına bırakması, kadının çalışma hayatına katılması, sağlık alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortalama yaşam süresinin uzaması, sosyal güvenlik sistemlerinin gerek kişiler ve gerekse de kapsadığı riskler açısından sürekli gelişme eğilimi göstermesi, artan yaşlı nüfusun önemli bir seçmen kitlesi haline gelmesi, gelenek, kültür ve değerlerin değişmesi, artık ‘ata’ ve ‘otorite’ olarak kabul edilmeyen yaşlıların aile içerisinde yük, sorun olmaya başlaması gibi nedenlerle yaşlılık¹⁸⁴ çok yönlü bir sosyal sorun olarak karşımıza

¹⁸³ Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 93.

¹⁸⁴ “Yaşlılık, insan hayatının kaçınılmaz sürecinin son aşaması ve geri dönülemez durağıdır. Yaşlanma/yaşlılık, genel olarak bir yetersizlik süreci şeklinde ifade edilmektedir. Farklı yönlerden yaş üzerinden tanımlamalar yapılmak suretiyle yaşlılık anlamlı bir çerçeveye oturtulmaya çalışılmaktadır. Kronolojik yaş, bu yönlerden biridir. Çerçevesini ise, insanın doğum tarihi ile başlayan süreç oluşturmaktadır. Fonksiyonel anlamda yaşlılık ise, fiziksel güç, hareketlilik, dayanıklılık, koordinasyon ve

çıkılmaktadır¹⁸⁵. Belediyeler bu sorunun çözümü adına yardıma muhtaç olan yaşlıların barınması için huzurevi yapımı, ücretsiz muayene ve ilaç yardımı, gıda, yakacak, belediye otobüslerinden ücretsiz veya indirimli yararlanmalarını sağlamak gibi görevleri yerine getirmektedir. Ekonomik ve kültürel olarak çok gelişmiş belediyeler, yaşlılara yönelik olarak, seminer ve poliklinik hizmetleri, aşevlerinden evlere yemek dağıtımı, nakdi yardım, ambulansla evden alınarak sağlık hizmeti verilmesi, özel gün kutlamaları, sinema ve tiyatro davetleri, gönüllü kuruluşlarla birlikte gezi programları gibi faaliyetler gerçekleştirmektedir¹⁸⁶. Bakıma muhtaç yaşlılara evde bakım hizmetleri verilmesi de önemli bir sosyal hizmettir. Evde bakım hizmetleri kapsamında doktor muayenesi, hemşirelik bakımı, fizik tedavi gibi sağlık hizmetlerinin yanı sıra kişisel bakım, temizlik, ev içi tamir ve tadilat ve yemek yapılması gibi sosyal bakım hizmetleri de verilmektedir¹⁸⁷.

Dünya nüfusunun önemli bir oranını engelliler oluşturmaktadır. Zihinsel, fiziksel ya da duygusal engelleri olan insan sayısı, WHO verilerine göre gelişmiş ülkelerde nüfuslarının % 10'u, gelişmekte olan ülkelerde % 13'ü oranındadır¹⁸⁸.

Türkiye'de 2012 yılında yapılan bir araştırma, nüfusun %12.29'unun engelli bireyler tarafından oluşturulduğunu göstermiştir. Bu oranın yaklaşık olarak % 9'luk bir kısmını süregen hastalığı olan bireyler oluştururken, kalan % 3'ünü zihinsel, ruhsal ve bedensel engelli bireyler oluşturmaktadır¹⁸⁹.

Engelli çocuk ya da yetişkin engelli yurttaşlar, günlük yaşama, kent yaşamına ve toplum yaşamına çok sınırlı ölçüde katılabilmektedir. Türkiye'deki görme, işitme, ortopedik ve zihinsel engellilerin toplumsal yaşama tam katılabilmelerinin önündeki engeller henüz kaldırılabilmiş değildir¹⁹⁰.

Engelliler politikası; eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik ve toplumsal yaşama tam katılım gibi temel sorun alanlarında engellilerin, fırsat eşitliğinden yararlanan bir grup olarak kabul edilmesi yönünde bir bakış açısına sahiptir. Genelde ayrımcılıktan uzak kalıp, engellilerin kapasite gelişimini sağlamak, yaşam koşullarını iyileştirmek, toplumsal

zihinsel kapasite gibi özellikleri ile insanların yaş kategorilerine ayrılması olarak ortaya çıkmaktadır." (Bknz. Faruk Taşçı, "Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri", Çalışma ve Toplum Dergisi, 2010/1, 2010, s. 176.)

¹⁸⁵ Cihan Selek Öz, "Sosyal Belediyecilik...", s. 62-63.

¹⁸⁶ Ş. Eda Çiçek, "Türkiye'de Belediyelerin...", s. 104.

¹⁸⁷ Cihan Selek Öz, "Sosyal Belediyecilik...", s. 64.

¹⁸⁸ Sümeyra Keleş, "Türkiye'de Sosyal...", s. 79.

¹⁸⁹ Yasin Güleç, "Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Yerel Yönetimlerin Önemi ve İşlevi, Bağcılar Engelliler Sarayı Örneği", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:2, Sayı:1, Mart 2014, s. 491.

¹⁹⁰ Sümeyra Keleş, "Türkiye'de Sosyal...", s. 79-80.

gelişmelerden pay alamamalarının önüne geçmek, bağımsızlaşmalarına engelleyen imkansızlıklardan kurtulmalarına yardımcı olmak engelliler politikalarının göz ardı edilemez sorumluluklarıdır¹⁹¹. Engellilere yönelik olarak gerçekleştirilen hizmetler; bakım ve rehabilitasyon merkezleri, danışma ve rehberlik merkezleri açmak; ücretsiz muayene ve ilaç yardımı yapmak; aynı ve nakdi yardımlarda bulunmak; belediye otobüslerinden ücretsiz veya indirimli yararlanmalarını sağlamak; özel kurslar, yarışmalar, şenlikler, geziler ve spor müsabakaları düzenlemek biçiminde tespit edilmiştir¹⁹².

4.4.2. Çocuk ve Aile Koruma Hizmetleri

Günümüzde yoksulluğun ortaya çıkardığı risklere en fazla maruz kalan kitleyi çocuklar oluşturmaktadır. Çocuklara yönelik sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar; çocukların en iyi biçimde yaşamalarını ve fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımdan özgür, saygın, onurlu ve sağlıklı olarak gelişebilmelerini amaçlayan Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi ile temel hak olarak tanımlanmaktadır. Öyle ki, “çocukların özel olarak korunarak yasalar ve diğer yollarla sağlık, özgürlük ve saygınlık koşullarında bedensel, zihinsel, ahlaki, manevi ve toplumsal olarak gelişmelerine olanak sağlayacak fırsat ve kolaylıklardan yararlanmalarından” söz edilmektedir. “Çocuğun toplumsal güvenlik olanaklarından yararlanarak, sağlık içinde gelişme ve yetişme hakkı” olduğuna vurgu yapılmaktadır. Ayrıca, “devletin bu amaçla çocuğa ve annesine özel bakım ve korunma olanakları sağlama yükümlülüğü” üstünde durulmaktadır¹⁹³. Çocuklara yönelik olarak kamu hizmetleri sunmak onların sorunlarını çözmek anlamına gelmemektedir. Fakat çocuklara daha kaliteli bir yaşam sunmak için önemlidir.

Çocuklar çalışma yaşamında yer almaktadır ve bunun en önemli nedeni yoksulluktur. Bugün dünyada çocuk işçiliğinin gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerde yoğun biçimde görülmesi de bunu doğrulamaktadır¹⁹⁴. Bir diğer sorun ise korunmaya muhtaç çocuklardır. Korunmaya muhtaç çocuk sorunu, çok yönlü nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmakta ve dolayısıyla çözümü de çok yönlü bir yaklaşım gerektirmektedir. Korunmaya muhtaç olarak nitelenen çocuklar; anne ve/veya babası olmayan ya da onlar tarafından bakılmayan çocuklardan evden kaçan çocuklara, fuhuş, uyuşturucu ve dilencilik gibi kötü

¹⁹¹ Yasin Güleç, “Sosyal Hizmetlerin...”, s. 491.

¹⁹² Ş. Eda Çiçek, “Türkiye’de Belediyelerin...”, s. 106-107.

¹⁹³ Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 71-72.

¹⁹⁴ Zeki Avşar, Eren Öğütoğulları, “Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele Stratejileri”, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 2012, s. 10.

eylemlere sürüklenen çocuklardan küçük yaşta sağlıksız bir çalışma ortamına itilen çocuk işçilere kadar geniş bir yelpaze içinde yer almaktadırlar. Belediyelerin bu alandaki işlevleri, bu tür çocukların saptanması, korunması ve yetiştirilmesi süreciyle ilintili olarak ortaya çıkmaktadır¹⁹⁵.

Çocuk ve gençlere yönelik olarak 5393 sayılı Kanun'un 14. Maddesinde büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyelerin çocuklar için koruma evleri açması zorunluluğu getirilmiş, diğer faaliyetler ise belediye başkanının veya il genel meclisi ile belediye meclisinin inisiyatifine bırakılmıştır. Bu nedenle çocuk ve gençlere yönelik hizmetlerde bir standart uygulama tespit edilememiştir. Çocuk ve gençlere yönelik belediyelerin faaliyetleri; gençlik merkezleri açarak gençlere yönelik spor, kültür, sanat ve meslek edindirme gibi faaliyetleri yürütmek, çocuk meclisleri oluşturmak, çocuk kulüpleri kurmak, risk altında bulunan çocukların rehabilitasyonu ve topluma kazandırılması için merkezler açmak, şenlikler, geziler, yarışmalar düzenlemek, burs ve kredi vermek, pansiyon binaları inşa etmek, çocuk oyun sahaları ve parkları kurmak, üniversiteye hazırlık kursları tertip etmek biçiminde tespit edilmiştir¹⁹⁶.

4.4.3. Aile İçi Şiddeti Yok Etmeye Yönelik Hizmetler

Aile içi şiddet çeşitli kültür, sınıf, eğitim, gelir düzeyi, etnik köken ve yaş sınırlarının ötesinde, tüm ülkelerde saptanan bir olgudur. Türkiye'de aile içi şiddet 1998'den bu yana 4320 sayılı Aileyi Koruma Kanunu'na göre düzenlenip cezalandırılmaktadır¹⁹⁷.

Ülkemizde aile kurumunun önemi sıklıkla vurgulanmaktadır. Fakat aile konusundaki politika ve hizmetlerin yetersiz olduğunu, konuyu bir bütün olarak ele almadığımızı, bireysel algılamalara ve toplumsal cinsiyet rollerine duyarsız olduğunu, son dönemlerde yasalarda ciddi ilerlemeler olmasına karşın uygulamadaki eksikliklerin giderilemediğini söylemek mümkündür. "Özetle ülkemizdeki aile politikaları ağırlıklı olarak sorun ortaya çıktıktan sonra, bu sorunu çözmek bakış açısı ile planlanmaktadır". Koruyucu ve önleyici hizmetlerin oldukça sınırlı olduğu ya da hiç olmadığı görülmektedir. Bu açıdan

¹⁹⁵ Cihan Selek Öz, "Sosyal Belediyecilik...", s. 57.

¹⁹⁶ Ş. Eda Çiçek, "Türkiye'de Belediyelerin...", s. 105-106.

¹⁹⁷ Aslıhan Okan İbiloğlu, "Aile İçi Şiddet", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 2/4, 2012, s. 205.

bakıldığında, aileyi bir bütün olarak ele alan ve koruyucu, güçlendirici bakış açısını içeren politikaların oluşturulmasının önemi ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır¹⁹⁸.

Kadın Dayanışma Vakfı'nın araştırmalarına göre, kadınların % 97'si en az bir kez şiddet görmektedir. Kadınlar aile içindeki şiddetle başa çıkmakta zorlanırken, % 20'si silah, bıçak, makas gibi tehlikeli aletlerle tehdit altında yaşamlarını sürdürmektedir. 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu'nda kadınlara dair düzenleme sadece "kadın ve çocuklar için koruma evleri açma" ifadesi altında yer bulmuştur. Oysa başta sığınma evleri, gerek aile içi şiddete ve genel olarak kadına yönelik şiddete karşı, temel koruma mekanizmalarından birini oluşturmaktadır. Mevcut yasal düzenlemeler sığınma evleri açma sorumluluğunu büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100 bini geçen belediyeler ile sınırlanmıştır. Sığınma evlerinin sayısal yetersizliğinin yanı sıra, şiddete uğrayan kadın ve çocukların ihtiyaçlarının karşılanamadığı, maddi yardım, hukuki yardım ve iş olanaklarının sağlanmadığı, şiddete uğrayan kadın ve çocukların bir süre sonra şiddete uğradıkları eve geri dönmek zorunda kaldığı gibi niteliksel sorunlar çeşitli kadın örgütleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından gündeme getirilmiştir¹⁹⁹.

4.4.4. Eğlence ve Kültür

Belediyeler kültür ve sanat alanlarında oldukça aktif faaliyet gösterebilmektedirler. Konserler, festivaller, seminerler, konferanslar, atölye çalışmaları gibi birçok etkinlik ile hem kentin tanıtımını yapmakta, hem kent ekonomisini canlandırmakta, hem de kentlilerin sosyokültürel gereksinimlerini karşılamaktadırlar.

4.4.5. Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar

Yoksulluk²⁰⁰, tarihin her aşamasında var olmasına karşılık, siyasi söylem olma özelliğini 1990'lı yılların başlarında kazandı. Kurumsal anlamda ilk söylem, BM

¹⁹⁸ Arzu İçağasıoğlu Çoban, Cengiz Özbesler, "Türkiye'de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler", *Aile ve Toplum Dergisi*, Yıl:11, Cilt:5, Sayı:18, 2009, s. 39.

¹⁹⁹ Esin Benhur Aktürk, Evin Doğan, "Türkiye'de Belediyeler ve Yerelde Kadın-Erkek Eşitliği Şartı Kapsamında Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, Yıl:2013, Bahar, s. 91-93.

²⁰⁰ Yoksulluk konusu literatüre 19. yüzyıl ile birlikte girmiştir. İngiltere'de Viktorya döneminde çıkarılan 1834 Yoksulluk Yasası Raporu'nun terimleriyle yoksulluk, sadece kendi yeniden üretimini sağlayabilmek için emeğe başvurmak zorunda olan kişinin içinde bulunduğu durum demektir. (Bknz. Fulya Akyıldız, "Kentsel Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimler ve Sosyal Sorumluluk", *Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler IV. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri-2*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara Ekim 2009, s. 859-860.)

tarafından 1992’de 17 Ekim’in “Yoksulluğun Yok Edilmesi Uluslararası Günü” ilan edilmesiyle oluşturulmuştur²⁰¹.

Sosyal yardım denilince akla gelen en önemli iki kavram “yoksulluk” ve “fakirlik” olmaktadır. Sosyal yardım kavramı, genelde, yoksul kişilere ayni veya nakdi yardım yapılması işlemi olmasından dolayı, yoksulluğu ve yoksul kişileri çağrıştırmaktadır. Fakir insanların bir şeye sahip olabileceğinden, ancak sahip olunanların belli bir sınırın altında olduğundan ve ihtiyaçları karşılamaya yetmediğinden söz edilmektedir. Diğer taraftan ise, yoksullar hemen hemen hiçbir şeye sahip değildirler ya da yoksulların yok denecek kadar az şeyleri vardır; yardım görmeden geçinmeleri mümkün değildir ve ihtiyaçlarını kendi başlarına temin etmekten mahrumdurlar²⁰².

Alcock’a göre yoksul olmak²⁰³;

- “Maddesel, toplumsal ve duygusal olarak kısıtlanmış olmak,
- Ortalama geliri olan birine göre beslenme, ısınma ve giyinmeye sınırlı harcama yapmak,
- Geleceğe hazırlanmak için gerekli olan araçlardan, yani yaşama şansından mahrum olmak,
- Sağlıklı bir yaşam, nitelikli bir eğitim, güvenli bir ev ve uzun bir emeklilik fırsatı olmaması durumudur”.

Yoksulluk ve nedenlerini araştırarak yoksullara götürülen hizmetleri ve yardımları planlamak, geliştirmek yoksulla mücadele programları oluşturmak ve yoksulların topluma uyumları için sosyal ve ekonomik yardım programları geliştirip uygulamak da yerel yönetimlerin faaliyetleri arasındadır. Bu konuda bazı belediyeler YG-21²⁰⁴ ve AB projelerinden yararlanmaktadır²⁰⁵.

Belediyeler tarafından yoksullara yönelik yapılan sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetleri; aşevleri kurulması ve muhtaçlara bedava yemek ve ekmek dağıtılması;

²⁰¹ Cevdet Yılmaz, “Yoksulluk Söyleminin Sosyolojisi: 1980 Sonrası Hükümet Programları Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:17, Say:1, 2012, s. 293.

²⁰² Faruk Taşçı, “Türkiye’nin Kamusal...”, s. 129-130.

²⁰³ Hatice Özkan, Taylan Koç, “Sosyal Adalet...”, s. 835.

²⁰⁴ Yerel gündem 21 ise öncelikle yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde Gündem 21’in hedeflerine ulaşılmasını amaçlayan katılımcı, çok sektörlü bir süreçtir. Yerel düzeyde “sürdürülebilir kalkınma” ya yönelik katılımcı eylem planlaması süreci niteliğindeki Yerel Gündem 21, dünyada ve Türkiye’de sergilediği özellikleriyle 21. yüzyılın demokratik “yerel yönetim” anlayışını ifade etmektedir.

²⁰⁵ Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin...”, s. 84.

yakacak yardımında bulunulması; gıda paketleri dağıtımı; gıda, giyim ve diğer ihtiyaç maddeleri ile ev eşyası dağıtımı yapılan hayır marketleri kurulması; nakdi yardım yapılması; ücretsiz sağlık hizmetleri sunumu; öğrencilere çanta, kırtasiye ve okul giysisi dağıtılması biçiminde tespit edilmiştir²⁰⁶. Türkiye’de yoksullukla mücadele stratejileri genel olarak “hayır işleri” ile özdeşleştirilmiş ve buna göre yapılandırılmıştır. Bu durum başta Belediye Kanunu olmak üzere yerel yönetimleri düzenleyen diğer yasa metinlerine de yansımıştır²⁰⁷.

Başlıca sosyal yardım türleri ise şunlardır²⁰⁸:

- Nakdi yardım
- Tıbbi yardım (ameliyat ve tedavi)
- Giyecek
- Gıda
- Yakacak
- Ev eşyası
- Taşınma
- Ulaşım
- Mama ve gıda
- Çocuk bezi
- Hasta bezi
- Su borcu
- İnşaat malzemesi
- Kırtasiye
- Öğrenci bursu
- İlaç
- Akülü-manüel tekerlekli sandalye
- İşitme cihazı
- Hasta yatağı
- Ortopedik ve tıbbi araç gereç
- Protez
- Geri göç yardımı

²⁰⁶ Ş. Eda Çiçek, “Türkiye’de Belediyelerin...”, s. 108.

²⁰⁷ Fulya Akyıldız, “Kentsel Yoksullukla...”, s. 866.

²⁰⁸ Halis Yunus Ersöz, *Sosyal Politikada Yerelleşme*, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 2011, s. 166.

Belediyelerin en önemli kentsel yoksullukla mücadele yöntemleri; yoksullara yapılan sosyal yardımlardır. Günümüzde belediyelerin hemen hemen tümünde “muhtaçların” başvurusu durumunda gıda, yakacak, barınma ve giyim yardımı yapan birimler vardır. Kömür ve erzak yardımı ile ramazan çadırları belediyelerin rutin faaliyetleri arasındadır. Belediyeler pek çok konuda aynı yardım yapmaktadır²⁰⁹. Bununla birlikte aynı ve nakdi yardımların yapılmasında bazı hususlara dikkat edilmesi son derece önemlidir. Bu çerçevede, aynı ve nakdi sosyal yardımlar yapılırken, muhtaçlığın bilimsel ve mesleki temeller çerçevesinde saptanması gerekmektedir. Bu nedenle ekonomik ve toplumsal ölçütler çerçevesinde muhtaçlık belirlenirken birey ve ailesinin özellikleri de dikkate alınmalı ve yardım alan bireyi küçültücü, onurunu zedeleyici davranışlardan kaçınılmalıdır²¹⁰.

Koordinasyon eksikliği ve altyapı yetersizliği, ortak norm ve standartların olmayışı, yerel düzeyde sosyal yardımda bulunan kurumların yeterince özerk olmaması, kaynak ve personel yetersizliği Türkiye’de uygulanan yerel sosyal yardımlara ilişkin önemli sorunlardır²¹¹.

Sosyal yardımların sosyal güvenlik sistemlerinin açıklarını kapatan, muhtaçlık ve yoksulluğun olumsuz görünümünü engelleyen olumlu özelliklerinin yanında, toplumca damgalanma veya küçük düşürülme ve tembellik-bağımlılık yaratan olumsuz özellikleri, bu sosyal politika tekniğinin dikkatle seçilerek uygulanmasını zorunlu kılmaktadır²¹².

²⁰⁹ Fulya Akyıldız, “Kentsel Yoksullukla...”, s. 868.

²¹⁰ Cihan Selek Öz, Sinem Yıldırım, “Türkiye’de Kentsel...”, s. 459.

²¹¹ Mahmut Akpınar, Ayhan Şahin, Eyüp Zengin, “Sosyal Yardımların Yerel Düzeyde Sunulması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt:4, Sayı:3, 2012, s. 26-27.

²¹² Mehmet Merve Özaydın, “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlara Vatandaşlık Temelli Bir Alternatif: Temel Gelir”, *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Cilt:51, Sayı:589, 2014, s. 99.

BÖLÜM III

SOSYAL BÜTÇE BAĞLAMINDA ÇANAKKALE BELEDİYESİ BÜTÇESİNİN İNCELENMESİ

Çanakkale, sanayileşen, turizme katkı sağlayan ve göç alması sebebiyle ülke açısından önemli kentlerden biridir. Göçün de katkısı ile zaman içinde nüfusun giderek artacak olması, Çanakkale Belediyesi'nin de sosyal belediyeçilik kapsamında sosyal politikalarını daha da çeşitlendirmesi ve artırması da gerekmektedir.

Türkiye'de diğer belediyelerde olduğu gibi Çanakkale Belediyesi de bu kapsamda zaman içinde sosyal politika hizmetlerini çeşitlendirmiş ve artırmış, yani sosyal bütçe anlayışı Çanakkale Belediyesi'nin de önemle üzerinde durduğu hususlardan biri olmuştur. Bu bölümde önce Türkiye açısından önem arz eden Çanakkale'nin belediyesinin vizyon, misyon ve temel değerlerinin yanı sıra ekonomik yapısı da ele alınacaktır. Daha sonra önceki bölümlerde ele alınan sosyal politika, sosyal belediyeçilik gibi değerler ekseninde Çanakkale incelenecektir. Çanakkale Belediyesi'nin sosyal bütçe kapsamında değerlendirilecek faaliyetlere yaptığı harcamalar ve bu faaliyetlerin mahiyetleri ele alınarak, Çanakkale Belediyesi sosyal bütçe açısından değerlendirilecektir.

1. Çanakkale İline Genel Bir Bakış

Yüzyıllar boyunca farklı toplumların egemenliğine girmiş dolayısıyla kültür, mimari, ekonomi gibi birçok alanda bu toplumlardan etkilenmiş olan Çanakkale, günümüzde gelişmiş, hızla modernize olmuş bir kent olarak ön plana çıkmaktadır.

“Avrupa ile Asya kıtalarını birbirinden ayıran ve kendi adıyla anılan boğazın kıyısında kurulan Çanakkale, Türkiye'nin kuzeybatısında, Trakya'da Gelibolu Yarımadası, Anadolu'da Biga Yarımadası toprakları üzerinde yer almaktadır. 60.2 kilometre kıyı uzunluğuna sahip, Anadolu'nun en batı noktası olan Bababurnu ile Türkiye'nin en batı noktası Gökçeada'daki İnce Burun, sınırları içindedir. Çanakkale'nin Anadolu toprakları, antik dönemde Troas olarak adlandırılan Biga Yarımadası'nı kapsamaktaydı. Kazdağı 1767 metre ile en yüksek dağdır. Çanakkale'nin merkez ilçe dışında 11 ilçesi: Ayvacık,

Bayramiç, Biga, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lapseki ve Yenice'dir. Merkez İlçe'den sonra en büyük ilçesi Biga, en küçük ilçesi ise hiç köyü olmayan Bozcaada'dır"²¹³.

İl yüzölçümünün % 55'i ormanlık iken kalan diğer alan çayır, mera ve tarıma elverişli arazi ile kaplıdır. Akdeniz iklimine özgü bitki topluluğu olan makiler, defne, kocayemiş, mersin ve çalılıklardan oluşmuştur. Günümüzde doğal çevre giderek bozulup yok olurken; Çanakkale, ülke nüfusunun %25'inin ve ülke sanayisinin yarısından fazlasının bulunduğu Marmara Bölgesi'nde kentleşme ve sanayileşme baskısına direnebilen bir yaşam ortamıdır²¹⁴.

Çanakkale sanayisi; ilin stratejik boğaz geçişi, tarihi ve askeri özellikleri olan bir bölgede yer almasının da etkisiyle Marmara Bölgesi içinde başlangıçta yavaş bir gelişim göstermiş ama 1970'li yıllar itibariyle artış gösteren büyük ölçekli sanayi yatırımlarının gerçekleşmesiyle birlikte büyük bir ivme kazanan ilerlemelere imza atmıştır. Tarımsal faaliyetlerin gelişimine bağlı olarak tarıma dayalı sanayi kolları da ilerlemiş ve ekonomideki payı dikkat çeken bir artış göstermiştir. İl genelinde en fazla bulunan sanayi gıda sektöründe olup bu sektörün büyük oranını mandıra ve zeytinyağı imalathaneleri oluşturmaktadır. Zeytinyağı üretiminin hemen ardından kentin önemli sanayi ürünleri arasında yer alan inşaat demiri, seramik, karo fayans ve vitrifiye ürünleri, dondurulmuş ve kurutulmuş gıda, su ürünleri, süt ürünleri, un, yem, çimento, çinko ve kurşun gibi maden cevherleri ihraç edilen ürünler arasında başı çekmektedir²¹⁵.

Çanakkale'nin toplam nüfusu 2014 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt sonuçlarına göre 511.790'dır. Nüfus yoğunluğunun en az olduğu ilçe Yenice iken, merkezden sonra en yoğun nüfusa sahip ilçe Ayvacık'tır²¹⁶.

Aşağıdaki Tablo 3.1'de Çanakkale ilinin yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus dağılımı gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında yaş gruplarının artış hızı birbirine yakın olmakla birlikte; kadın nüfusun daha fazla arttığı görülmektedir. Çanakkale'de nüfusun yarısını çocuklar, gençler ve yaşlılar oluşturmaktadır. Bu durum bu kesime yönelik sosyal harcama ihtiyacını da ortaya koymaktadır.

²¹³ Çanakkale Valiliği. <<http://www.canakkale.gov.tr/tr/canakkale-rehberi/canakkale/konumu>>, (10.03.2015).

²¹⁴ Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. <<http://www.canakkalekulturturizm.gov.tr/TR,70467/cografya.html>>. (10.03.2015).

²¹⁵ Çanakkale Valiliği. <<http://www.canakkale.gov.tr/tr/canakkale-rehberi/canakkale/konumu>>, (10.03.2015).

²¹⁶ Çanakkale Valiliği. <<http://www.canakkale.gov.tr/tr/canakkale-rehberi/canakkale/konumu>>, (10.03.2015).

Tablo 3.1: Çanakkale İli Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı (Bin Kişi)

		0-19 yaş	20-64 yaş	65-90+ yaş
2011	Kadın	54.841	148.767	33.949
	Erkek	57.981	164.025	27.082
	Toplam	112.822	312.792	61.031
2012	Kadın	56.825	151.241	34.992
	Erkek	58.905	163.896	27.832
	Toplam	115.730	315.137	62.824
2013	Kadın	57.610	153.767	36.156
	Erkek	59.349	166.634	28.817
	Toplam	116.959	320.401	64.973

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Çanakkale 2013'ten yararlanılarak hazırlanmıştır.

Çanakkale'nin nüfusunun artışını dış göçler de belli bir katkı vermektedir. Bu durum Tablo 3.2'de gösterilmektedir. 2011-2012 yılları arasında ilin net göç hızı bir önceki yıla göre 5 kat kadar bir artış göstermiştir. Sonraki yıllarda bu hız %₀ 13'lere gerilemişse de, artış göstermeye devam etmektedir. Çanakkale'nin göç alan bir il olması, göç edenlerin istihdamı, kente adaptasyonu gibi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir.

Tablo 3.2: Çanakkale İli Göç Göstergeleri

	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
2010-2011	17.278	15.623	1.655	% ₀ 3.4
2011-2012	23.252	14.374	8.878	% ₀ 18.1
2012-2013	24.776	18.238	6.528	% ₀ 13.1
2013-2014	27.429	20.540	6.889	% ₀ 13.6

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak düzenlenmiştir.

Kuşkusuz gelişim açısından nüfusun miktarı yanında eğitim yapısı da önemlidir. Aşağıdaki Tablo 3.3'te Çanakkale'de bitirilen eğitim düzeyi ve cinsiyete göre nüfus bilgileri verilmiştir. Tabloda ilkokul hariç diğer bütün kademelerde mezun olan kadın sayısının erkeklerden daha az olduğu görülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi yükseldikçe mezun kişi sayısı azalmaktadır. Çanakkale'de eğitimde kadın erkek eşitliğinin sağlanamadığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda Çanakkale'de eğitimde eşitliği sağlamaya yönelik sosyal harcama yapılması şarttır.

Tablo 3.3: Çanakkale İli Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus

		İlkokul Mezunu	İlköğretim Mezunu	Ortaokul veya Dengi Mezunu	Lise veya Dengi Mezunu	Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	Yüksek Lisans Mezunu	Doktora Mezunu
2011	Kadın	88.743	24.929	6.631	32.032	16.672	1.035	316
	Erkek	67.021	37.517	11.542	47.603	24.427	1.454	585
	Toplam	155.764	62.443	18.173	79.635	41.099	2.489	901
2012	Kadın	88.287	26.871	6.672	34.122	18.570	1.076	319
	Erkek	65.820	39.386	11.528	48.081	25.933	1.496	602
	Toplam	154.107	66.257	18.200	83.203	44.503	2.572	921
2013	Kadın	87.872	26.529	6.738	37.912	20.731	1.505	360
	Erkek	64.609	38.877	11.508	50.264	29.427	2.055	653
	Toplam	152.481	65.406	18.246	88.176	50.158	3.560	1.013

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Çanakkale 2013'ten yararlanılarak hazırlanmıştır.

Çanakkale'nin cazibe merkezi olması ve göç almasında istihdamla ilgili durum da katkı sağlamıştır. Tablo 3.4'te Çanakkale'nin temel işgücü göstergeleri belirtilmiştir. Tabloya bakıldığında işsizlik oranının istihdam oranına göre daha hızlı bir artış gösterdiği görülmektedir. 2012-2013 yılları arasında işsizlik oranı % 1.1 artış gösterirken, istihdam oranı % 0.7 azalmıştır.

Tablo 3.4: Çanakkale İli Temel İşgücü Göstergeleri (%)

	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı
2011	48.5	4.8	46.2
2012	48.8	5.0	46.3
2013	47.9	6.1	45.0

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak düzenlenmiştir.

TÜİK 2013 verilerine göre Çanakkale-Balıkesir illeri tarımda da sanayide de ülke GSYİH ortalamasının % 20'sine sahiptir. 2010-2012 yıllarında eğlence ve kültürde Türkiye ortalaması % 3.2 iken Çanakkale-Balıkesir % 3.4; haberleşmede Türkiye geneli % 3.9 iken Çanakkale-Balıkesir % 4.0, sağlıkta Türkiye ortalaması % 1.8 iken Çanakkale-Balıkesir % 2.1 harcama oranına sahiptir²¹⁷.

Türkiye'de önemli bir ekonomik ve kültürel yere sahip olan Çanakkale'nin bu veriler ışığında hane halklarının yaşamayı arzulanacağı bir il olduğu görülmektedir. Fakat Çanakkale, Türkiye gelişmişlik endeksi sıralamasında 2011 yılında 14. Sıradayken, 2012'de 24. Sıraya gerilemiştir. Bu durumu yukarıda belirtilmiş olduğu üzere ilin cazip yapısı neticesinde aldığı göç ve beraberindeki olumsuzluklarla ilişkilendirmek mümkündür.

²¹⁷ TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Çanakkale 2013, Eylül 2014, s. 165.

2. Çanakkale Belediyesi

Çanakkale Belediyesi'nin kuruluşu 1912 yılına dayanır. Aşağıdaki Tablo 3.5'te de görüldüğü üzere günümüzde Çanakkale'de 23 adet belediye bulunmaktadır. İlin yüzölçümü en büyük olan ilçesi 1417 km² ile Yenice iken, yüzölçümü en küçük olan ilçe 43 km² ile Bozcaada'dır.

Tablo 3.5: Çanakkale İli Belediyeler Listesi

İlçe Adı	Belediye Adı
Merkez	Çanakkale Belediye Başkanlığı
	Kepez Belediye Başkanlığı
Ayvacık	Ayvacık Belediye Başkanlığı
	Küçükkuyu Belediye Başkanlığı
Bayramiç	Bayramiç Belediye Başkanlığı
Biga	Biga Belediye Başkanlığı
	Gümüşçay Belediye Başkanlığı
	Karabiga Belediye Başkanlığı
Bozcaada	Bozcaada Belediye Başkanlığı
Çan	Çan Belediye Başkanlığı
	Terzialan Belediye Başkanlığı
Eceabat	Eceabat Belediye Başkanlığı
Ezine	Ezine Belediye Başkanlığı
	Geyikli Belediye Başkanlığı
Gelibolu	Gelibolu Belediye Başkanlığı
	Evreşe Belediye Başkanlığı
	Kavakköy Belediye Başkanlığı
Gökçeada	Gökçeada Belediye Başkanlığı
Lapseki	Lapseki Belediye Başkanlığı
	Çardak Belediye Başkanlığı
	Umurbey Belediye Başkanlığı
Yenice	Yenice Belediye Başkanlığı
	Kaklım Belediye Başkanlığı

Kaynak: Çanakkale Valiliği. <<http://www.canakkale.gov.tr/tr/canakkale-rehberi/canakkale/idari-yapisi>>, (10.03.2015).

Çanakkale Belediyesi ile ilgili olarak çıkarımlarda bulunabilmek adına ilin nüfus, eğitim, gelişmişlik gibi verilerinin yanı sıra belediye özelinde misyon, vizyon gibi değerlere bakmak da yararlı olacaktır.

2.1. Çanakkale Belediyesi'nin Misyonu

Örgütlerin varlık nedenlerini açıklayan veya işletmelerin kendilerini ne tür bir işletme olarak görmek istediklerine değinilmesine misyon denir. Her kurumun, örgütün,

yaptığı işle ilgili düşüncesi, yaklaşımı, değerleri ve felsefesi ve kurumu diğerlerinden ayıran, farklı kılan özellikleri vardır. Misyon, bunun ifade ediliş şeklidir²¹⁸.

Çanakkale Belediyesi'nin 2010-2014 stratejik planında kentin misyonu;

“Tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin korunup geliştirilerek gelecek kuşaklara aktarılması ve bu değerlerin turizm ile ilişkilendirilmesi; toplumdaki farklılıkların sahip oldukları yaşam alanlarının korunması ve geliştirilmesi; üniversite ile iletişim ve etkileşim içinde olunması ve çalışma ortamının geliştirilmesi, kentsel olanakların artırılması; hizmet sunanlar ile hizmetten yararlananların hizmetleri müzakere etme ortamının sağlanması; il merkezi olarak kamusal ve sektörel hizmetler ile tüm ihtiyaçların karşılanacağı ticaretin geliştirilmesi; sosyal politikalarla huzurlu ve güvenli bir kentin oluşturulması; kentsel büyümede gelişme alanları ile etkileşim bölgelerindeki doğal kaynakların korunması olarak ifade edilirken, belediyenin misyonu; güvenilir, katılıma açık ve ulaşılabilir, duyarlı, vatandaşıma saygılı, yöneten-yönetilen ayrımı yerine yurttaşları bir paydaş olarak gören ve onların kararları doğrultusunda Çanakkale kentinin misyonununun gerçekleşmesi için çalışan, kentlileşmeyi başaran kent yönetimi”²¹⁹

olarak belirtilmiştir.

Kaynaklarını etkin ve verimli bir şekilde kullanmak ve yerel ve ortak hizmet gereksinimlerini katılımcı, toplumcu, çevreye duyarlı ve insan odaklı bir şekilde yerine getirmek Çanakkale Belediyesi'nin 2015-2019 stratejik planında belirtilen misyonudur²²⁰.

2.2. Çanakkale Belediyesi'nin Vizyonu

Vizyon, gelecekte beklenen durumla ilgilidir. Vizyona beklenen gelecek de denilebilir. Vizyon, geleceğe ilişkin bir tasviri, idealleri ve öncelikleri, var olma nedenini ortaya koyan bir dizi ilke ve değeri ifade eder. Organizasyonun belirlenen ölçütler doğrultusunda gelecekte neler olabileceğini tanımlaması ve oraya ulaşabilmesi için amaçlar konulması olarak görülmelidir²²¹.

²¹⁸ Ahmet Narinoğlu, *Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim ve Planlama*, 1. Baskı, Ekim 2009, s. 109.

²¹⁹ Çanakkale Belediyesi, *Stratejik Plan 2010-2014*, s. 34.

²²⁰ Çanakkale Belediyesi, *Stratejik Plan 2015-2019*, s. 27.

²²¹ Ahmet Narinoğlu, “Yerel Yönetimlerde...”, s. 107.

Çanakkale Belediyesi'nin 2010-2014 stratejik planında belediyenin vizyonu; üniversite, kültür ve turizm alanlarında gelişmeyi hedef edinmek, kentsel barışı evrensel boyutlara taşımak; barışın kenti uygar Çanakkale'yi yaşatan ve yöneten belediye olmak olarak belirtilmiştir²²².

Çanakkale Belediyesi'nin 2015-2019 stratejik planında belirtilen vizyonu ise; Çanakkale'de üniversite, kültür, turizm ve kent yönetimi alanlarında gelişme sağlamak, yerel düzeyde kentsel barışı ve dayanışmayı sağlamak, ekonomik ve sosyal gelişmeyi ve yaşam kalitesini ülke ortalamasının üstüne çıkarmaktır²²³.

2.3. Çanakkale Belediyesi'nin Belediyecilik Anlayışı ve Temel Dayanakları

Çalışanların vizyona ulaşırken ve misyonu hayata geçirirken uydukları temel ilkeler, kuruluşun temel değerlerini oluşturur. Temel değerlerin özellikleri şunlardır²²⁴:

- Kuruluşta yaygın olan, ortak paylaşılan inançlardır.
- Aynı zamanda ahlaki prensipler dizisidir.
- Vizyon ve amaçların işleneceği meşruiyet zeminini oluşturur.
- Uzun zaman ve emekler sonucu oluşan temel değerlerdir, kurumun kültürel yapısı için temel oluşturur.

Çanakkale Belediyesi'nde çalışanların görevlerini yerine getirirlerken aşağıdaki temel değerlere göre hareket etmeleri beklenmektedir. Temel değerler çalışanların belediye içinde ve vatandaşların belediye ile olan ilişkilerinde nasıl davranacaklarına ilişkin bir beyandır ve bütün çalışanların bunlara göre hareket etme zorunluluğu ve vatandaşların da bunları çalışanlardan talep etme hakkı vardır. Çanakkale Belediyesi karar oluşturma sürecinin tamamında ve faaliyetlerini yürütürken aşağıdaki ilke ve değerleri gözeterek hareket ettiğini belirtmiştir ki bunlar²²⁵:

- Katılımcılık,
- Saydamlık,
- Hesap verilebilirlik,
- Hizmet sunumunda samimiyet ve adalet,
- Planlı çalışma,

²²² Çanakkale Belediyesi, Stratejik Plan 2010-2014, s. 35.

²²³ Çanakkale Belediyesi, Stratejik Plan 2015-2019, s. 27.

²²⁴ Ahmet Narinoğlu, "Yerel Yönetimlerde...", s. 109-110.

²²⁵ Çanakkale Belediyesi, Stratejik Plan 2015-2019, s. 27.

- Sorunlara çözüm odaklılık,
- Vatandaş ve memnuniyetini esas almak,
- Teknolojik gelişme, yenilik ve değişimlere açıklık,
- Hizmetlerde nitelik ve kent estetiğini gözetmek,
- Tarihi ve kültürel değerlere sahip çıkmaktır.

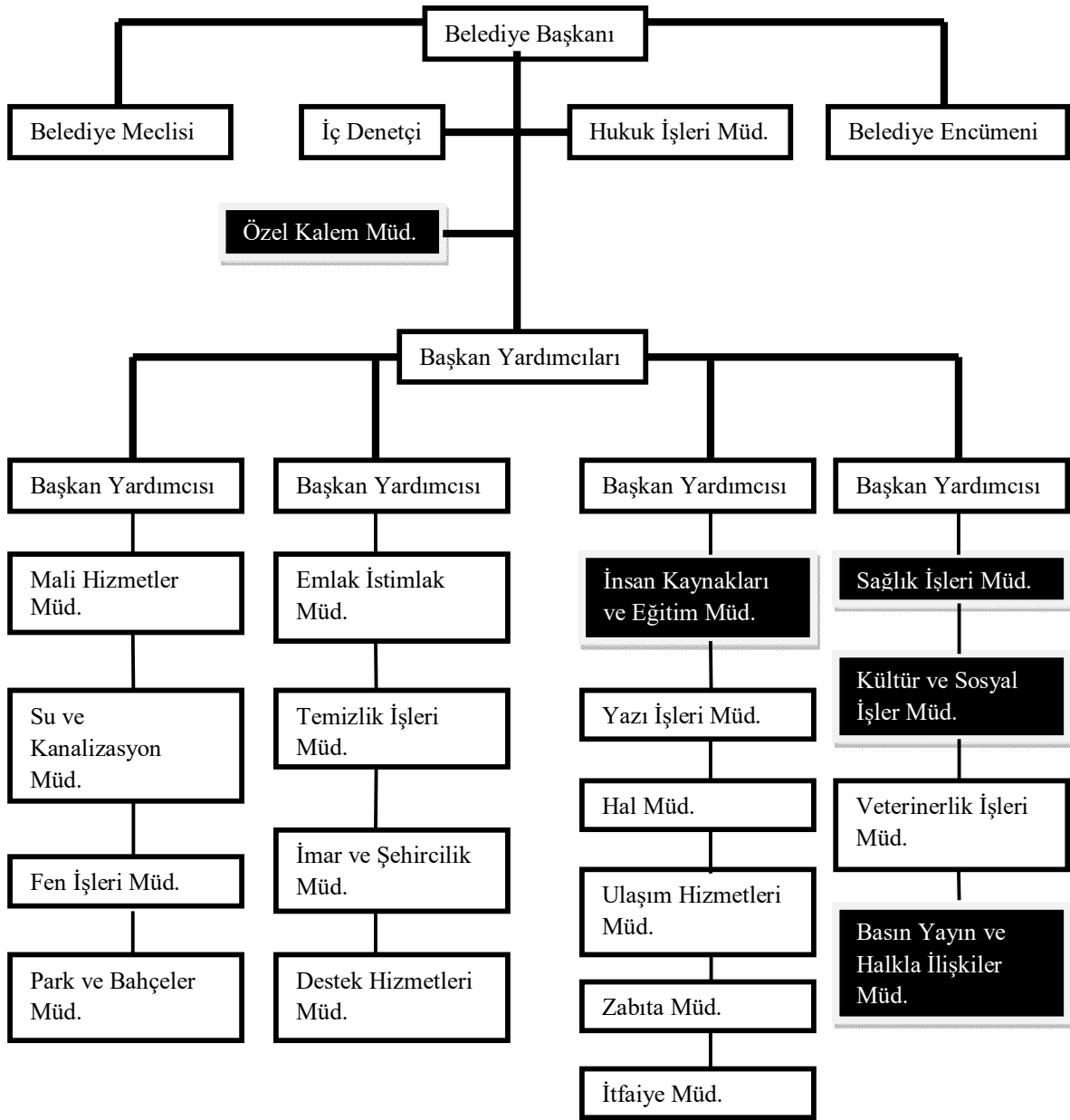
2.4. Çanakkale Belediyesi'nin Yönetim Yapısı

Türkiye'de 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre belediyelerin yasal organları; belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanıdır. Belediye meclisi, belediyenin en yüksek görüşme ve karar organıdır. Bu organ Çanakkale Belediyesi'nde 31 kişiden oluşmaktadır. Belediye encümeni stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek, kanunda öngörülen cezaları vermek vb. görevleri yerine getirir²²⁶. Belediye başkanı ise, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir.

Aşağıdaki Şekil 3.2'de Çanakkale Belediyesi'nin organizasyon şeması gösterilmiştir. Şemada sosyal harcama yapan müdürlükler renkli olarak gösterilmiştir.

²²⁶ Detaylı bilgi 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 34. maddesinden edinilebilir.

Şekil 3.2: Çanakkale Belediyesi Organizasyon Şeması

Kaynak: Çanakkale Belediyesi, Organizasyon Şeması, <<http://www.canakkale.bel.tr/organizasyon-semasi/>>, (14.03.2015).

Çanakkale Belediyesi'nin örgütsel yapısı oluşturulurken norm kadro cetveli ve belediyenin ihtiyaç duyduğu hizmet gereksinimi alanları dikkate alınarak örgütsel yapının oluşturulması ve böylece mevcut belediye kaynaklarının etkin, etkili ve ekonomik kullanılarak azami faydanın sağlanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda belediyede başkan

yardımcılarına bağlı 18 ana hizmet birimi ile doğrudan başkana bağlı 4 hizmet birimi ve biri iç denetim diğeri teftiş kurulu olmak üzere 2 denetim birimi oluşturulmuştur²²⁷.

Çanakkale Belediyesi'nde sosyal harcamalarda ön plana çıkan müdürlüklerin alt birimleri ise şöyledir; Sağlık İşleri Müdürlüğü'nde Cenaze İşleri Birimi; Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nde Kültür Sanat Birimi, Gençlik ve Spor Birimi, Sosyal Hizmetler Birimi; Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nde ise Basın Yayın Birimi ve Halkla İlişkiler Birimi.

3. Çanakkale Belediyesi'nin Bütçesi

Belediyelerde bütçe, bir mali yıla ait gelir ve gider tahminlerini gösterip, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin veren belgedir. Belediye bütçesi, izleyen iki yılın gelir ve gider tahminlerini de içerirler. Bütçede gelir ve gider denkliği esastır. Fakat günümüzde belediyeler merkeze bağımlı bir konumdadır ve kaynak ihtiyacı çekmektedir. Kaldı ki her belediyeye yüklenen görevler ve belediyelerin bu görevleri gerçekleştirme düzeyleri farklılık göstermektedir. Bu farklılık finansman ve harcama kalemlerine de yansımaktadır.

Çanakkale Belediyesi'nin sosyal bütçe anlayışını yansıtan sosyal harcamalarını incelemenden önce, belediyenin gelir ve gider bütçelerine bakmak, bütünü görmek açısından daha yararlı olacaktır. Zira belediyenin bütçesine göre sosyal harcama yapabilecek durumda olup olmadığının tespiti mümkün olabilmektedir.

Aşağıdaki Tablo 3.6'da Çanakkale Belediyesi'nin 2007-2014 yılları arasındaki bütçe gerçekleştirmeleri belirtilmiştir. Yıllar itibariyle gelirlerin yaklaşık yarısına yakınının diğer gelirler kaleminden oluştuğu görülmektedir. Bütçe gelirleri içerisinde vergi gelirlerinin ise yaklaşık % 17 civarında olduğu görülmektedir. Merkezi yönetimden aktarılan payların yer aldığı diğer gelirler kaleminin bütçe gelirleri içinde vergi gelirlerinden daha yüksek bir yer tutması, belediyelerin mali sıkıntılar yaşadığının ve merkeze bağımlı pozisyonda olduğunun bir göstergesidir.

²²⁷ Çanakkale Belediyesi, Stratejik Plan 2015-2019, s. 17.

Tablo 3.6: Çanakkale Belediye Bütçesi (TL)

GELİR BÜTÇESİ								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bütçe Gelirleri Hesabı	36.864.233	43.705.058	41.126.881	55.990.973	68.605.622	78.031.975	86.559.456	99.247.661
Vergi Gelirleri	7.113.743	6.456.661	6.514.657	10.866.081	12.786.883	14.089.375	15.684.134	16.153.251
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.421.265	12.399.448	14.623.848	18.258.880	23.060.280	26.330.869	27.821.075	31.600.595
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	17.750	500.000	145.000	135.000	365.810	1.722.717	673.761	120.235
Diğer Gelirler	16.645.799	19.761.839	19.356.735	25.111.984	31.473.284	34.142.336	40.651.153	54.721.431
Sermaye Gelirleri	765.178	5.526.935	791.664	1.619.027	919.363	1.746.676	1.729.331	626.485
Red ve İadeler	-99.504	-440.325	-305.025	0	0	0	0	-3.974.337
GİDER BÜTÇESİ								
Bütçe Giderleri Hesabı	40.353.832	53.583.040	45.484.240	47.817.553	68.508.528	89.294.993	117.108.586	106.582.839
Personel Giderleri	8.727.616	9.886.015	11.047.302	11.874.592	13.287.264	16.632.496	20.175.691	24.141.760
SGK Devlet Primi Giderleri	1.244.502	1.383.302	1.744.584	2.264.142	2.361.030	3.016.019	3.375.508	3.784.916
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	14.138.151	17.789.778	16.122.527	19.507.006	23.098.641	26.004.548	34.049.779	40.499.891
Faiz Giderleri	457.655	374.276	1.148.561	662.789	1.459.634	1.470.162	2.215.669	2.843.892
Cari Transferler	3.178.928	3.393.692	3.182.996	3.122.348	2.508.749	3.451.136	3.013.609	3.367.404
Sermaye Giderleri	12.256.978	17.565.717	9.593.119	9.285.124	25.501.552	37.561.810	54.103.328	31.380.407
Sermaye Transferleri	350.000	3.190.257	2.645.147	1.101.549	291.655	1.158.820	175.000	564.566
Yedek Ödenekler	-	-	-	0	0	0	0	0

Kaynak: Çanakkale Belediyesi, 2013 Yılı Faaliyet Raporu, s. 31-32, 2010 Yılı Faaliyet Raporu, s. 17-21.

Aşağıdaki Tablo 3.7’de ise Çanakkale Belediyesi bütçesinin yıllar itibariyle gelir ve harcamalarındaki değişim gösterilmiştir. Bu sayede gelir ve giderler arasındaki fark görülebilecektir. Yıllar itibariyle istisnalar hariç olmak üzere genelde gelirdeki değişim oranlarının giderdeki değişim oranlarına kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Giderlerde gelirlere göre daha büyük oranlarda değişiklikler olması bütçedeki gelir-gider dengesizliğinin göstergesi olarak düşünülebilir. Bu durum belediyenin sosyal harcama yapmasına engel olarak da görülebilir. Çünkü gelir-gider dengesizliği kaynak ihtiyacının karşılanmasında sıkıntı yaşayan bir belediye imajı çizmektedir. Böyle bir belediyenin, altyapı gibi temel olarak kabul edilen hizmetleri yerine getirebilmek adına ilk olarak sosyal harcamalarını kısma yoluna gideceği düşünülebilir. Bu veriler ışığında Çanakkale Belediyesi’nin bütçesinde dengesizlikler olduğunu ve sosyal harcama yapmak için yeterli kaynağa sahip olmadığını söylemek mümkündür.

Tablo 3.7: Çanakkale Belediyesi Bütçe Gelir-Gider Değişimi (%)

Yıllar	Gelir Değişimi	Gider Değişimi
2007-2008	18.5	32.7
2008-2009	5.8	15.1
2009-2010	36.1	5.1
2010-2011	22.5	43.2
2011-2012	13.7	30.3
2012-2013	10.9	31.1
2013-2014	14.6	8.9

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2010 ve 2013 yılları faaliyet raporlarından yararlanılarak düzenlenmiştir.

Tablo 3.8’de ise Çanakkale Belediyesi’nin 2015 yılı bütçe ödenekleri gösterilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi, gelirler içerisinde en büyük kalem % 43 ile diğer gelirler iken, vergi gelirleri % 15’lerde kalmıştır.

Tablo 3.8: Çanakkale Belediyesi 2015 Yılı Bütçe Ödenekleri

GELİR BÜTÇESİ (TL)		Bütçe İçindeki Pay (%)
Bütçe Gelirleri Hesabı	136.429.000	100
Vergi Gelirleri	20.571.000	15.0
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	48.521.000	35.5
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.300.000	3.1
Diğer Gelirler	58.808.000	43.1
Sermaye Gelirleri	4.700.000	3.4
Red ve İadeler	-471.000	0.3
GİDER BÜTÇESİ (TL)		Bütçe İçindeki Pay (%)
Bütçe Giderleri Hesabı	160.929.000	100
Personel Giderleri	28.393.000	17.6
SGK Devlet Primi Giderleri	4.414.000	2.7
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	45.900.000	28.5
Faiz Giderleri	4.256.000	2.6
Cari Transferler	4.911.000	3.0
Sermaye Giderleri	64.135.000	39.8
Yedek Ödenekler	8.920.000	5.5

Kaynak: Çanakkale Belediyesi, 2015 Mali Yılı Bütçesi, <http://www.canakkale.bel.tr/assets/content/2015_butce.pdf>, (15.03.2015).

2015 yılı bütçesinin gider tahminlerinde ise % 39.8 ile sermaye giderleri kalemi en büyük paya sahiptir. Sermaye giderlerinden sonra en yüksek pay % 28.5 ile mal ve hizmet alım giderlerine aitken, personel giderleri % 17.6'lık bir orana sahiptir. Yukarıdaki Tablo 3.8'de de görüldüğü üzere 2015 yılı bütçe tahmininde de harcamalar gelirlerden fazladır. Bu durumda Çanakkale Belediyesi'nde kaynak ihtiyacı sorununun devam ettiğini söylemek mümkündür.

Çanakkale Belediyesi'nin kurumlar bazında bütçe uygulama sonuçlarını incelemek harcama yoğunluğunun hangi müdürlüklerde toplandığının görülmesini sağlayacaktır. Bu durum da sosyal harcamaların izlenmesini kolaylaştırmaktadır.

Tablo 3.9: Çanakkale Belediyesi Kurumsal Bazlı Bütçe Uygulama Sonuçları (TL)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Özel Kalem Müd.	443.673	446.137	1.407.954	1.941.745	3.285.824	4.845.359	2.657.185
İnsan Kaynakları ve Eğitim Müd.	2.061.437	1.275.564	1.811.984	1.735.017	1.746.645	1.501.327	1.010.984
Hukuk İşleri Müd.	196.385	214.887	229.759	279.530	280.299	555.999	439.267
Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müd.	1.975.428	2.465.235	1.443.666	2.000.876	3.118.929	4.539.996	3.807.175
Fen İşleri Müd.	19.445.755	13.709.814	14.574.699	27.020.351	29.181.493	31.174.512	23.177.205
Mali Hizmetler Müd.	4.414.130	3.899.649	5.126.681	6.909.784	8.755.423	5.880.639	6.986.137
İmar ve Şehircilik Müd.	2.297.893	816.423	925.589	1.131.024	2.673.259	3.680.360	3.529.488
İtfaiye Müd.	1.028.757	1.132.512	1.408.679	1.794.823	2.468.620	3.264.223	3.371.935
Park ve Bahçeler Müd.	1.755.036	2.196.701	1.758.674	1.850.490	2.862.656	4.367.724	4.377.414
Su ve Kanalizasyon Müd.	6.916.229	6.434.641	6.737.507	9.777.911	19.517.816	38.149.689	22.144.016
Temizlik İşleri Müd.	7.667.439	8.399.373	7.909.907	8.856.933	8.714.773	8.473.520	11.496.989
Ulaşım Hizmetleri Müd.	1.730.261	1.450.493	1.321.437	1.622.796	2.026.858	3.410.055	2.925.609
Veteriner İşleri Müd.	280.947	316.589	262.742	199.175	190.630	335.063	418.249
Yazı İşleri Müd.	1.086.673	1.194.497	1.128.750	1.283.904	1.618.005	1.722.822	1.640.051
Zabıta Müd.	1.181.797	1.389.411	1.628.258	1.945.393	2.670.680	3.410.354	3.715.763
Hal Müd.	101.193	142.305	141.261	158.766	183.075	378.320	412.951
Emlak ve İstimlak Müd.	-	-	-	0	0	1.418.614	2.653.438
Kültür ve Sosyal İşler Müd.	-	-	-	-	-	-	4.352.256
Destek Hizmetleri Müd.	-	-	-	-	-	-	7.106.408
Sağlık İşleri Müd.	-	-	-	-	-	-	484.210

Kaynak: Çanakkale Belediyesi, 2010 Yılı Faaliyet Raporu, s. 23-61, 2013 Yılı Faaliyet Raporu, s. 31-78, 2014 Yılı Faaliyet Raporu, s. 35.

Yukarıdaki Tablo 3.9’da Çanakkale Belediyesi’nin kurumsal bazlı bütçe uygulama sonuçları verilmiştir. Yıllar itibariyle en çok Fen İşleri Müdürlüğü, Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü ve Temizlik İşleri Müdürlüğü’nce harcama yapılmış ve harcamalar yıldan yıla artış göstermiştir. En az harcama yapan müdürlükler ise Hal Müdürlüğü, Veteriner İşleri Müdürlüğü ve Hukuk İşleri Müdürlüğü’dür. Destek İşleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ve Sağlık İşleri Müdürlüğü 05.06.2014 tarih ve 96 sayılı Meclis Kararı ile kurulmuş ve faaliyet göstermeye başlamışlardır. Kültür İşleri Müdürlüğü ile Sağlık İşleri

Müdürlüğü'nün harcamaları sosyal içeriklidir ve sosyal bütçe kapsamında değerlendirmeye alınmalıdır.

Tabloda da görüldüğü gibi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ile Sağlık İşleri Müdürlüğü'nün toplam harcama tutarı, diğer birçok müdürlükten daha azdır. Bu durum daha önce Çanakkale Belediyesi bütçesi üzerinden belirtildiği gibi müdürlüklerin bütçeleri bazında da sosyal harcamaların diğer harcamalardan düşük görüldüğünü göstermektedir.

4. Çanakkale Belediyesi'nin Sosyal Belediyecilik Kapsamında Yürüttüğü Faaliyetler

Toplumdaki dezavantajlı ve dışlanmış kesimlerin yaşam standartlarını normalleştirme amacıyla yapılan uygulamaların yereldeki en önemli uygulayıcısı olan belediyeler; bu kapsamda yaptıkları faaliyetler ile klasik belediyecilik anlayışına sosyal bir boyut kazandırmışlardır. Sosyal belediyecilik olarak adlandırılan bu yapıda; kadınlar, gençler, çocuklar, yoksullar vb. ön plandadır.

Sosyal belediyecilik kapsamında yürütülen faaliyetler belediyelerin mali yapıları ve kentlilerin ihtiyaçlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda Çanakkale Belediyesi özellikle eğitim, yoksulluk ve yoksunluk alanlarına önem vermekte ve bu alanlarda fırsat eşitliğini sağlamaya çalışmaktadır. Çanakkale Belediyesi'nin sosyal nitelikli faaliyetlerinin içeriklerinin incelenmesi, belediyenin hangi kesimlere nasıl hizmetler götürdüğünün yorumlanması açısından yararlı olacaktır. Bu sebeple Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik kapsamında yürüttüğü faaliyetlerin bazıları aşağıda detaylandırılmıştır.

1-Eğitim

a- Kurs ve Organizasyonlar

b- Eğitim Kurumları ve Öğrencilere Destek Programları

c- İstihdam ve Meslek Kazandırma Kursları

d- Gönüllü Öğretmenlik ve Etüt Merkezi

2- Sağlık

a- Herkes için Sağlıklı Yaşam Programı

b- Sağlıklı Yaşam Parkı

3- Sosyal ve Kültürel Hizmetler

(Yaşlı ve Engellilere Yönelik Hizmetler)

a- Destek Kart 17 Uygulaması

b- Yaşlı ve Engellilere Evde Hizmet ve Bakım Hizmeti

c- Duş ve Çamaşır Merkezi

d- Altın Yıllar Yaşam Merkezi

(Çocuk ve Aile Koruma Hizmetleri)

a- Çocuk Kulübü

b- Sosyal Yaşam Evleri

(Eğlence ve Kültür)

a- Demokrasi Atölyesi ve Gençlik Merkezleri

b- Yazar-Sanatçı Evi

c- Kültür-Sanat Eğitim ve Faaliyetleri

(Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar)

a- Asker Ailesi Aylığı

b- Sosyal Market

c- Ramazan Ayı Sıcak Yemek Yardımı

d- Sosyal Yardım Programları

e- Orta ve Ağır Engelli Rehabilitasyon Merkezi

f- Ramazan Ayı Erzak Yardımı

g- Öğle Yemeği Yardımı

h- Defin ve Mezarlık Hizmetleri

Özellikle Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Sağlık İşleri Müdürlüğü ve Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından verilen bu hizmetlerin kapsamı ve 2013-2014 yıllarına ait verileri bundan sonraki kısımda detaylı incelenecektir²²⁸.

²²⁸ T.C. Çanakkale Belediyesi, 2014 Yılı Faaliyet Raporu verilerinden yararlanılmıştır.

4.1. Eğitim

Kurs ve Organizasyonlar: Kış spor okulları basketbol, voleybol, yüzme, masa tenisi, tenis, jimnastik ve satranç dallarında olmak üzere toplam yedi branşta faaliyette bulunmuş ve haziran ayına kadar sürdürmüştür. Yedi dalda açılan kurslara basketbol 150 kişi, voleybol 250 kişi, yüzme 45 kişi, satranç 45, tenis 12 kişi, masa tenisi 24 kişi ve jimnastik 14 kişi kayıt yaptırmış olup 540 öğrenci katılım sağlamıştır. 23.06.2014 tarihinden itibaren ise yaz spor okulları aynı branşlarda faaliyete geçmiştir.

Eğitim Kurumları ve Öğrencilere Destek Programları: Kent merkezindeki İlköğretim ve Ortaöğretim okulları bu kapsamda ziyaret edilerek ihtiyaçları tespit edilmiştir. Yapılan tespitlere göre okulların fiziksel iyileştirmelerinin yanı sıra malzeme gereksinimleri de karşılanmıştır. Bu kapsamda; yeni açılan özel eğitim sınıflarının iç tefrişatı yapılmıştır. Engelli sınıfları için özel eğitim kavram setleri, bina ve çevre iyileştirme hizmetleri, spor malzemeleri temini, etkinlikleri için yer tahsisi, kanal çalışmaları, çöp toplama malzemeleri tahsisi, araç-gereç vb. konularda destekte bulunulmuştur. Ayrıca okulların ürettikleri projelere destek verilmiş ve etkinliklerine katkı sağlanmıştır. 2014 yılında 22-24 Aralık 2014 tarihinde Seferihisar Belediyesi ortaklığında kent merkezinde eğitim gören İlkokul öğrencilerine, anasınıfı öğrencilerine ve özel eğitim öğrencilerine 8.000 ton mandalina dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Kentteki okul kütüphanelerini zenginleştirmek ve öğrencilere kitap okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla gerçekleştirilen kitap yardımları kapsamında 2013-2014 Eğitim Öğretim döneminde 31.220 TL bütçe kullanılmıştır. 2013-2014 Eğitim Öğretim döneminde ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik öğle yemeği yardımından 200 öğrenci faydalanmıştır. 2014-2015 Eğitim Öğretim döneminde ise bu yardımdan 220 öğrenci faydalanmaktadır. 2013-2014 Eğitim Öğretim döneminde özel eğitim sınıflarına yönelik taşıma ve yemek yardımından; 30 öğrenci taşıma hizmetinden 43 öğrenci yemek hizmetinden faydalanmıştır. 2014-2015 Eğitim Öğretim döneminde ise 44 öğrenci yemek taşıma hizmetinden 23 öğrenci taşıma hizmetinden faydalanmaktadır.

İstihdam ve Meslek Kazandırma Kursları: Toplumsal dayanışmayı sağlamak ve girişimci kadınların ekonomide yer almalarını sağlamak için çeşitli program ve projeler uygulanmıştır. Bu kapsamda Çanakkale Belediyesi ile Türk Kadınlar Birliği Derneği Çanakkale Şubesi arasında ortaklık kurularak “Telkari Atölyesi” projesi devam ettirilmiş, 2014 yılında 13 kişi kurslara katılmıştır.

Gönüllü Öğretmenlik ve Etüt Merkezi: Eğitimde dezavantajlı öğrencilere destek olabilmek amacıyla sürdürülen bir programdır. Program ile öğrencilerin derslerine katkı sağlanmakta, aynı zamanda öğrencilerin kişisel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamak için spor, sanat ve kültür aktiviteleri ile zenginleştirilmektedir. 2012-2013 eğitim öğretim döneminde 210.000 TL ödenek kullanılmış, 740 öğrenci bu uygulamadan faydalanmıştır.

4.2. Sağlık

Herkes İçin Sağlıklı Yaşam Programı: Program kapsamında kentliler, sağlık ve özellikle de çağımızın güncel ihtiyaçları ve hastalıkları konusunda bilgilendirilmektedir. Bu kapsamda 2014'ün ilk yarısında Sosyal Yaşam Evlerinde çeşitli konularda sağlık bilgilendirme toplantıları ve işyeri hekimi olarak kurum tabibi tarafından kurum çalışanlarına iş sağlığı konusunda eğitim çalışması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 119 personele kan analizi yapılmış ve sonuçları değerlendirilmiş, 553 memura poliklinik hizmeti verilmiş, 33 kişiye tıbbi müdahale uygulanmış, 115 işçiye poliklinik hizmeti verilmiş, hizmet gruplarında çalışan 21 personele poliklinik hizmeti verilmiş ve koruyucu hekimlik kapsamında 21 kez sağlık eğitimi toplantısı düzenlenmiştir. Yıl içinde 500 mevsimsel grip aşısı yapılmıştır. Engelli Özel Taşıma hizmeti kapsamında 43 kayıtlı üyeye yaklaşık 1000 servis düzenlenmiştir.

Sağlıklı Yaşam Parkı: Çanakkale Belediyesi 14.400 m² alan üzerinde herkese rahatlıkla erişim imkanı sağlayan, yetenekleri ve istekleri doğrultusunda kapalı spor alanları, koşu-yürüyüş parkuru, buz pisti, tenis kortu, basketbol sahası, kayak pisti, yeme içme alanları, endemik tür ağaçlandırma alanları ile bir bütün olarak fonksiyonlandırılmış uygulama ve yapım projesidir.

4.3. Sosyal ve Kültürel Hizmetler

Yaşlı, engelli, çocuk, aile, yoksul ve göçmenlere yönelik hizmetler ile kültür ve eğlenceye yönelik hizmetler sosyal ve kültürel hizmetler kapsamında değerlendirilmektedir.

4.3.1. Yaşlı ve Engellilere Yönelik Hizmetler

Destek Kart 17 Uygulaması: 2013 yılında uygulanmaya başlanmıştır. İhtiyaç sahibi kent halkının desteklenmesine yönelik olarak uygulanmaktadır. 2014 yılının ilk yarısında 37 ihtiyaç sahibi bu hizmetten faydalanmıştır.

Yaşlı Ve Engellilere Evde Hizmet Ve Bakım Projesi: Çanakkale Belediyesi yalnız yaşayan ve kendi ihtiyaçlarını karşılayamayan yaşlı ve engelli bireylerin yaşamlarına kolaylık sağlamak, yalnızlıklarını paylaşmak, ihtiyaçlarını karşılanmasında yardımcı olmak amacıyla 2014 yılı ilk yarısında ihtiyaç sahibi on haneye ev temizliği ve yedi haneye berber hizmeti verilmiştir.

Duş Ve Çamaşır Merkezi: Çanakkale Belediyesi'nin sosyal kapsamlı hizmetlerinden biri olan Duş ve Çamaşır Merkezi, başta öğrenciler olmak üzere, gündelik yaşamlarında duş alma ve çamaşır yıkama olanağı bulamayan kentlilere yönelik hazırlanan bir hizmettir. Bu proje, 2014 Nisan ayında faaliyete geçmiştir. Mayıs ayı kullanıcı sayısı 6 ve Haziran ayı kullanıcı sayısı 11 kişi olmak üzere yılın ilk yarısında toplam 17 kişi merkezden faydalanmıştır.

Altın Yıllar Yaşam Merkezi: Güney Marmara Kalkınma Ajansının desteğiyle Çanakkale Belediyesi'nin yürütücülüğünde ve Çanakkale Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü ortaklığında gerçekleştirilen "Altın Yıllar Yaşam Merkezi Projesi" kapsamında 65 yaş üstü kentliler, evinde yaşlı bakımı ile ilgilenen aileler ve yaşlı bakımı alanında meslek edinmek isteyen işsizler hedef kitle olarak seçilmiştir. Katılımcılara yönelik bilgisayar kursu, ahşap boyama kursu, temel kültür fizik etkinliği, resim kursu, beyin sporları kursu, müzik kursu vb. çalışmalar yürütülmektedir. Proje kapsamında 2014 yılı ilk altı ayında yeni yıl kutlaması, 8 Mart Kadınlar Günü kutlaması, Anneler Günü kutlaması, Babalar Günü kutlaması, Demli Sesler Korosu tarafından Yaşlılar Haftası konseri, sinema filmi gösterimleri, belediyenin tiyatro gösterimlerine katılım gibi organizasyonlar yapılmıştır. 2014 yılı ilk altı ayında toplam kullanıcı sayısı 65 kişidir.

4.3.2. Çocuk ve Aile Koruma Hizmetleri

Çocuk Kulübü: Sanat aracılığı ile çocukların bilinç düzeyi, duygusal ve estetik yaşamlarının gelişmesinde ve çocukların kişisel gelişimlerine destek olmak adına programlar düzenlenmektedir. Bu kapsamda sanatçı buluşmaları, atölye çalışmaları, masal günleri gibi etkinlikler yapılmaktadır. 2013 yılı itibarıyla 5-6; 7-9; 10-12 yaş gruplarına yönelik 134 kültür-sanat temalı atölye, yedi Sanatçı Buluşmaları, 24 adet Masal Günleri düzenlenmiş, 1284 çocuğun katılımı sağlanmıştır.

Sosyal Yaşam Evleri: Bu faaliyette özellikle kentin gelişime açık olan göç bölgeleri esas alınmıştır. Buna göre kente adaptasyon çalışmalarının yanı sıra kentli kadınların el

becerisi kazanmasını sağlayarak aile ekonomisine katkıda bulunmalarına yardımcı olmak ve katılımcıların sosyo-kültürel açıdan gelişimlerini sağlamak hedeflenmiştir. Esenler, Barbaros ve Troia Sosyal Yaşam Evlerinde bu konuda çalışmalar yapılmaktadır. Esenler Sosyal Yaşam Evinin çalışmalarına 2014 yılında (6 aylık Ocak-Haziran) toplam katılımcı sayısı 603, Esenler Sosyal Yaşam Evi kayıtlı üye sayısı 387 kişidir. Barbaros Sosyal Yaşam Evinin çalışmalarına 2014 yılında (6 aylık Ocak-Haziran) toplam katılımcı sayısı 662, Barbaros Sosyal Yaşam Evi kayıtlı üye sayısı 349 kişidir. Troia Sosyal Yaşam Evinin çalışmalarına 2014 yılında (6 aylık Ocak-Haziran) toplam katılımcı sayısı 917, Troia Sosyal Yaşam Evi kayıtlı üye sayısı 464 kişidir. 2014 yılı ilk 6 ayında Barbaros, Troya ve Esenler Sosyal Yaşam Evlerinin toplam katılımcı sayısı 2.118 kişi, kayıtlı toplam kişi sayısı 1.200 kişidir.

4.3.3. Eğlence ve Kültür

Demokrasi Atölyesi ve Gençlik Merkezi: Sivil Toplum Kuruluşlarının tek çatı altında toplanması yanı sıra gençlerin yerel demokrasi çalışmaları, sanat, kültür, eğitim vb. birçok faaliyeti gerçekleştirebilmeleri amacıyla fonksiyonlandırılan bir merkezdir.

Yazar-Sanatçı Evi: Görsel, plastik ya da geleneksel Türk el sanatları alanlarında sergi, konferans, atölye, kurs gibi çalışmalar ile kent halkının kültürünü geliştirmek, sanata olan ilgisini arttırmak ve canlandırmak, bu alanda çalışan sanatçılara imkan sağlamak amacıyla kurulmuştur. Yazar-Sanatçı evinde resim, yeni hat, çini, fotoğrafçılık ve cam füzyon, alanlarında atölye düzenlenmiş ve Mart – Haziran 2014 tarihleri arası toplam 192 katılımcı atölyeleri tamamlamıştır.

Kültür-Sanat: Sanat kişiye yaratıcılık kazandırmakta, düşünce aktarımını geliştirmekte, ifade özgürlüğünü içselleştirmekte ve kültür birikimi sağlamaktadır. Bu bağlamda düzenlenen 11 çocuk tiyatro oyununa 4.300 izleyici katılmıştır. Yetişkinlere yönelik 16 tiyatro oyunu düzenlenmiş ve 5.280 izleyicinin katılımı sağlanmıştır. 20 sergi düzenlenmiştir. 8 film gösterimi, 8 şiir etkinliği ve söyleşi gerçekleştirilmiştir. 19 salon ve açık hava konseri düzenlenmiştir. Ortalama katılımcı sayısı 3.500 olan 23 Nisan Tahta At Çocuk Şenliği yapılmıştır. Romanya kültür etkinliklerine destek olunmuş, etkinlik kapsamında sergi, tiyatro ve söyleşi yapılmıştır. Ece Ayhan Sivil Girişimi'ne destek olunarak Belgesel Günleri düzenlenmiştir.

4.3.4. Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar

Asker Ailesi Aylığı: 4109 sayılı Asker Ailelerine Muhtaç Olanlara Yapılacak Yardım Hakkındaki Kanun'un 3. Maddesi gereğince 2014 yılında ihtiyaç sahibi beş asker ailesi; Muhtaç Asker Ailesi yardımından faydalanmıştır.

Sosyal Market: Çanakkale Belediyesi tarafından yürütülen bir toplumsal dayanışma ve yardımlaşma projesidir. 2014 yılı içinde ihtiyaç sahibi kentlilere kıyafet, kırtasiye malzemesi, mobilya ve beyaz eşya gibi desteklerde bulunulmuştur. Kullanılabilir durumda olan eski eşyalar ile hiç kullanılmamış ihtiyaç fazlası eşyaların bulunduğu sosyal marketten 2014 yılının ilk yarısında 393 kişi faydalanmış, 171 kişi de bağışta bulunmuştur. Sosyal Marketten 2014 yılında 688 kişi giyim eşyasından ve 60 kişiye ev eşyası bağışından faydalanmış. 130 kişide ev eşyası ve 212 kişi giyim eşyası bağışında bulunmuştur.

Ramazan Ayı Sıcak Yemek Yardımı: Ramazan ayında ihtiyaç sahibi 364 kişiye (115 hane) sıcak yemek yardımı yapılmış, belediye personelleri ile birlikte 28 kent gönüllüsü de faaliyet göstermiştir. 2014 yılında Ramazan Döneminde gönüllüler tarafından 750 adet erzak bağışında bulunulmuştur. 2014 yılında kent merkezinde ikamet eden ihtiyaç sahibi günlük yemeğini yapamayan 20 aileye toplam 30 kişilik günlük sıcak yemek yardımı yapılmıştır.

Sosyal Yardım Programları: Yoksunluk ve yoksulluğun ekonomik ve sosyal açıdan içinde bulunan kent halkının insanlık onurunu koruyarak, imece kültürünün yaygınlaşması ve yoksulluğun etkilerinin azaltılması amacıyla gönüllülerin de içinde yer aldığı sosyal desteklerdir. Bu destekler ayni ve nakdi olarak yapılmaktadır. Bu kapsamda sıcak yemek, temel gıda maddeleri gibi destekler örnek olarak gösterilebilir.

Orta ve Ağır Engelli Rehabilitasyon Merkezi: Mülkiyeti Çanakkale Belediyesi'ne ait olan bir alanda yapımına başlanan proje 2012 yılında tamamlanmış ve bina Milli Eğitim Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Merkezin ulaşım, lojistik, yemek gibi gereksinmelere belediyece karşılanmaktadır.

Ramazan Ayı Erzak Yardımı: İhtiyaç sahiplerine yapılan bu yardım ile Ramazan ayında kentlilerin sıkıntılarının önüne geçilmek amaçlanmaktadır.

Öğle Yemeği Yardımı: Eğitime Destek Programı kapsamında kentte öğrenim gören ihtiyaç sahibi öğrencilere öğle yemeği yardımları yapılmaktadır. İhtiyaç sahibi öğrenciler okullar tarafından belediyeye resmi olarak bildirilmektedir.

Defin ve Mezarlıklar: Çanakkale ili mezarlıklarına defnedilecek olan kişilerin aileleri ve yakınlarının mezarlıklara ulaşımı, taziye yemeği hizmeti ve defin malzemelerinin temini Çanakkale Belediyesi tarafından sağlanmaktadır. Bu kapsamda 2013 yılında 441 kişi mezarlıklara defnedilmiş, 254 haneye (10.483 kişi) taziye yemeği hizmeti verilmiş, 406 haneye taşıma hizmeti verilmiş, 375 haneye ise defin malzemeleri paketi verilmiştir.

Daha önce de belirtildiği üzere ülkemizde belediyeler sosyal amaçlı konut hizmetinde yetersizdir. Çanakkale Belediyesi'nin de bu alanda spesifik bir çalışması bulunmamaktadır. Aynı şekilde aile içi şiddete yönelik olarak da bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle konut ve aile içi şiddet konularında ayrı başlıklar açılmamıştır.

5. Sosyal Göstergeler İle Çanakkale Belediyesi'nin Sosyal Harcamaları

Belediyelerde “Sağlık ve Sosyal Hizmetler”, “Kültür ve Sosyal İşler”, “Sosyal Hizmetler” gibi isimlerle anılan birim/daire başkanlıklarına ayrılan bütçe ödenekleri, sosyal bütçenin izlenmesi açısından önemli birer veri kaynağı olarak değerlendirilebilir²²⁹. Çanakkale Belediyesi bu bağlamda da 2014 yılında kurmuş olduğu yeni müdürlüklerle sosyal harcamalarını artırmayı, kurum içinde sistematik bir yapı oluşturmayı hedeflemiştir.

Aşağıdaki Tablo 3.10'da Çanakkale Belediyesi'nin bazı müdürlükler bazında harcama detayları verilmiştir. Sadece bu müdürlüklerin seçilmiş olma sebebi ise son 5-6 yıl içerisinde sosyal harcamaların bu müdürlüklerce yapılmış olmasıdır. Tabloya bakıldığında personel giderleri, mal ve hizmet alım giderleri gibi kalemler görülmektedir. Personel giderlerine bakıldığında yıllar itibariyle 2-3 katlık bir artış görülmektedir. Mal ve hizmet alım giderlerinde de, belediye, sosyal harcamalara gereksinim duyan kesimlere çeşitli mal ve hizmetler sunmaktadır ve bunların maliyetleri de bu kalem altında toplanmış bulunmaktadır. Çanakkale Belediyesi tarafından doğrudan yapılan yardımlar cari transferler kalemine dahilken, sosyal amaçla yapılan binalar, fiziksel alanlar ve bunların bakım, onarım gibi maliyetleri ise sermaye giderleri kaleminde toplanmıştır.

²²⁹ Murat Şeker, “Yerel Yönetimlerde...”, s. 30-31.

Tablo 3.10: Çanakkale Belediyesi Müdürlükler Bazında Bütçe Detayları (TL)

	2010	2011	2012	2013	2014
ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ					
Personel Giderleri	275.457	296.240	617.377	718.529	773.803
SGK Devlet Primi Giderleri	19.524	20.837	63.791	66.929	68.452
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.112.971	1.548.367	2.604.654	3.973.808	1.814.930
Cari Transfer Giderleri	-	10.000	0	0	-
Sermaye Giderleri	-	66.300	0	86.091	0
BASIN, YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER MÜDÜRLÜĞÜ					
Personel Giderleri	277.615	360.270	464.989	759.475	697.329
SGK Devlet Primi Giderleri	61.053	71.618	93.413	133.871	113.740
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	594.151	759.316	1.119.318	2.217.742	1.579.119
Cari Transfer Giderleri	510.846	809.671	1.211.082	1.351.635	1.413.650
Sermaye Giderleri	-	0	70.438	72.822	0
İNSAN KAYNAKLARI VE EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ					
Personel Giderleri	1.386.067	1.147.957	1.073.522	1.273.266	803.915
SGK Devlet Primi Giderleri	58.649	49.466	58.327	42.040	47.375
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	95.959	207.386	208.297	154.049	159.544
Cari Transfer Giderleri	271.307	330.206	353.665	31.971	
Sermaye Giderleri	-	0	52.832	0	0
SAĞLIK İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ					
Personel Giderleri					230.150
SGK Devlet Primi Giderleri					35.189
Mal ve Hizmet Alım Giderleri					212.769
KÜLTÜR VE SOSYAL İŞLER MÜDÜRLÜĞÜ					
Personel Giderleri					277.403
SGK Devlet Primi Giderleri					41.555
Mal ve Hizmet Alım Giderleri					3.861.909
Sermaye Giderleri					47.394

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2013 ve 2014 Yılları Faaliyet Raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Sosyal belediyecilikte esas alınması gereken gönüllü katılımdır ve Çanakkale Belediyesi gönüllü katılıma önem vermektedir. Bu sayede vatandaşlara birçok hizmet sağlansa da bütün bu hizmetlerin ve harcamaların tutarı düşük gözükmemektedir.

Çanakkale Belediyesi 05.06.2014 tarih ve 96 sayılı Meclis Kararı ile Özel Kalem Müdürlüğü, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü ve Mali Hizmetler Müdürlüğü tarafından Kültürel ve Sosyal İşler Müdürlüğü'ne; Basın yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nden Sağlık İşleri Müdürlüğü'ne kaynak aktarımı yapılmıştır. Özel Kalem Müdürlüğü tarafından yürütülen "Kültür ve Sanat"; Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından yürütülen "Sosyal Hizmet ve Yardımlar" fonksiyonları Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün görevleri arasına alınmıştır. Sağlık İşleri Müdürlüğü bünyesinde ise "kurum hekimliği", "cenaze ve defin" hizmetleri yürütülmektedir.

Tablo 3.11: Çanakkale Belediyesi Müdürlük Değişimleri ve Sosyal Harcama Gerçekleşmeleri (TL)

Yıllar	Eğitime ve Öğrencilere Destek Programları		Sosyal Yardım Programları		Defin ve Mezarlıklar		Kültür ve Sanat		Herkes İçin Sağlıklı Yaşam Programı	
	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	284.170	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	50.382	İnsan Kaynakları ve Eğitim M.	46.633	Özel Kalem M.	271.422	İnsan Kaynakları ve Eğitim M.	23.605
2011	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	284.170	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	50.382	İnsan Kaynakları ve Eğitim M.	46.633	Özel Kalem M.	271.422	İnsan Kaynakları ve Eğitim M.	23.605
2012	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	382.525	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	92.594	İnsan Kaynakları ve Eğitim M.	120.698	Özel Kalem M.	458.405	İnsan Kaynakları ve Eğitim M.	18.210
2013	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	278.807	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	154.447	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	314.361	Özel Kalem M.	1.352.271	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	5.932
2014	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	459.553	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	26.137	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	70.572	Kültür ve Sosyal İşler M.	301.493	Sağlık İşleri M.	6.037
	Kültür ve Sosyal İşler M.	250.512	Kültür ve Sosyal İşler M.	85.760	Sağlık İşleri M.	102.125				

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2011,2012, 2013 ve 2014 yıllarına ait faaliyet raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yukarıdaki Tablo 3.11’de görüldüğü gibi, 2011 ve 2014’te en çok harcama eğitime ve öğrencilere destek programlarına, 2012 ve 2013’te kültür ve sanat alanlarına yapılmıştır. Tabloda bazı faaliyetlerin müdürlük aktarımları da gösterilmiştir. Defin ve mezarlık hizmetleri 2013 yılında İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü’nden alınarak Basın yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’ne devredilmiştir. 2014 yılında ise Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü ile birlikte Sağlık İşleri Müdürlüğü de bu faaliyetten sorumlu birim olmuştur. Herkes İçin Sağlıklı Yaşam Programı 2013 yılında İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü’nden alınarak Basın yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’ne devredilmiştir. 2014 yılında ise Sağlık İşleri Müdürlüğü’nce yürütülmüştür. Kültür ve sanat faaliyetleri 2014 yılında Özel Kalem Müdürlüğü’nden Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne devredilmiştir. Eğitime ve öğrencilere destek programları ile sosyal yardım programlarında ise 2014 yılında Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’nün yanı sıra Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü de görevli kılınmıştır.

Tablo 3.12: Çanakkale Belediyesi Sosyal Harcama Gerçekleşmeleri (%)

Yıllar	Eğitime ve Öğrencilere Destek Programları	Sosyal Yardım Programları	Defin ve Mezarlıklar	Kültür ve Sanat	Herkes İçin Sağlıklı Yaşam Programı
2011	0.41	0.07	0.06	0.39	0.03
2012	0.49	0.11	0.15	0.58	0.02
2013	0.32	0.17	0.36	1.56	0.006
2014	0.71	0.11	0.17	0.30	0.006

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2011,2012, 2013 ve 2014 yıllarına ait faaliyet raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yukarıdaki Tablo 3.12’de Çanakkale Belediyesi’nin sosyal harcamalarının bütçe içerisindeki oranları gösterilmiştir. Oranların düşüklüğü dikkat çekicidir. Özellikle 2013 ve 2014 yıllarında herkes için sağlıklı yaşam programına ayrılan pay % 0.006 ile oldukça düşüktür. Yıllar itibariyle oranlar arasında tutarlı bir artış ya da azalış yerine dengesiz bir yapı görülmektedir.

Tablo 3.13: Çanakkale Belediyesi Performans Sonuçları (TL)

Faaliyetler	Tahmin				Gerçekleşme			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Eğitim Kurumlarına Destek Programı, Eğitime Destek Programı, Eğitime Destek Projesi, Gönüllü Öğretmenlik ve Etüt Merkezi	564.000	514.000	930.000	695.000	616.170	689.098	524.988	713.701
Sosyal Yardım Programları	71.000	300.000	420.000	770.000	50.382	92.594	204.637	241.332
Çocuk Parkları ve Spor Alanları	208.300	700.000	500.000	-	89.219	292.612	805.937	-
Kültür ve Sanat Etkinlikleri	244.000	694.000	817.000	1.775.000	271.422	458.405	1.352.271	930.067
Engelli Rehabilitasyon Merkezi	-	500.000	40.000	-	-	740.337	320.037	-
Sosyal Market	15.000	22.000	-	-	14.000	19.000	-	-

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2011, 2012, 2013, 2014 yılları performans programları ve faaliyet raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yukarıdaki Tablo 3.13'te görüldüğü gibi, Çanakkale Belediyesi'nin performans²³⁰ sonuçları başarılıdır. Genel itibariyle belediye, bütçede tahmin edilen ödenek miktarlarını reelde de gerçekleştirmiştir. 2011 yılında eğitimle ilgili faaliyetler, 2012'de engelli rehabilitasyon merkezi, 2013 ve 2014'te ise kültür ve sanat etkinlikleri en çok harcama yapılan alanlar olmuşlardır.

Genel olarak en düşük gerçekleştirme oranları yardım programlarında görülmektedir. Özellikle bu alandaki tahmin-gerçekleşme değerleri arasındaki tutarsızlıkların giderilmesi yararlı olacaktır. 2011, 2012 ve 2014 yıllarında eğitim kurumlarına destek programı, eğitime destek programı ve projesi, gönüllü öğretmenlik ve etüt merkezi; 2013 yılında çocuk parkları ve spor alanları, kültür sanat etkinlikleri; 2012 ve 2013 yıllarında engelli rehabilitasyon merkezine yönelik harcamalar, bütçedeki tahminlerin üzerinde gerçekleşmiştir. Bütçede belirtilen tahminler ve gerçekleştirme oranları arasındaki fark azaldıkça bütçede başarı düzeyinin yükseldiğini söylemek mümkündür. Çanakkale Belediyesi bu bağlamda tam bir denklik yakalayamamış olsa da ortalama oranlara sahiptir.

Tablo 3.14: Çanakkale Belediyesi Performans Sonuçları Gerçekleşme Oranları

Faaliyetler	Gerçekleşme Oranları			
	2011	2012	2013	2014
Eğitim Kurumlarına Destek Programı, Eğitime Destek Programı, Eğitime Destek Projesi, Gönüllü Öğretmenlik ve Etüt Merkezi	% 109.25	% 134	% 56.4	% 102.6
Yardım Programları	% 70.9	% 30.8	% 48.7	% 31.3
Çocuk Parkları ve Spor Alanları	% 42.8	% 41.8	% 161	-
Kültür ve Sanat Etkinlikleri	% 111.2	% 66	% 165.5	% 52.3
Engelli Rehabilitasyon Merkezi	-	% 148	% 800	-
Sosyal Market	% 93.3	% 86.3	-	-

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2011, 2012, 2013, 2014 yılları performans programları ve faaliyet raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Çanakkale Belediyesi yoksulluğu hayatın doğal bir parçası haline getirmeden, bireysel haklara saygılı, toplumsal yardımlaşma ve katılımı temel alan, kent kaynaklarının en verimli şekilde kullanılmasını sağlamayı, insanlık onurunu korumayı, sosyal hizmetlerin doğru hedef kitleye ulaşmasını hedeflemektedir. Bu hedefler çerçevesinde yukarıda belirtilen harcamaları yapmış olan Çanakkale Belediyesi aynı zamanda 2014 yılı itibariyle hane halkına 434.405 TL transfer etmiştir.

²³⁰ Buradaki performans kamusal, denetimsel anlamda kullanılmıştır. Tahmin edilen ödenek miktarının gerçekleşmiş olması ile sosyal belediyecilik anlamında bir performans değil, bütçesel anlamda tutarlılık adına başarılı bir yapı ifade edilmiştir.

6. Çanakkale Belediye Bütçesinin Sosyal Bütçe Açısından Değerlendirilmesi

Sosyal bütçe ihtiyaç analizlerine göre hazırlanmalıdır ve uzun dönemli sosyal hizmetleri hedef edinmelidir. Bütçenin sosyal bütçe olma özelliğini törpüleyen en önemli nokta ise istihdam artırıcı tedbirlerin bütçe içindeki mevcudiyetinin yetersiz olmasıdır. Geçici tedbirlere dayanan sosyal harcamalar uzun dönemde sosyal içermeyi gerçekleştiremeyecektir²³¹. Sosyal bütçenin bu ve benzeri özelliklerini dikkate alan Çanakkale Belediyesi kurs ve eğitim programlarıyla ve girişimci destekleme uygulamalarıyla istihdamı artırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Tablo 3.15: Çanakkale Belediyesi Gider Bütçesi Fonksiyonel Sınıflandırması (2007-2013) (TL)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Genel Kamu Hizmetleri	8.327.972	8.959.135	8.157.672	9.487.333	11.589.631	14.572.008	12.437.836
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	2.109.424	2.209.701	2.521.207	3.036.938	3.740.217	5.139.300	6.674.577
Çevre Koruma Hizmetleri	8.126.427	13.365.170	13.319.050	13.485.308	16.273.227	26.195.280	43.230.106
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	3.553.878	4.516.391	2.331.388	2.087.696	3.492.642	4.710.567	8.492.079
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	2.639.792	2.598.837	2.916.327	2.960.366	3.565.136	5.937.873	9.061.875
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	33.365	189.214	453.352	257.963	503.822	577.903	1.022.759
Ekonomik İşler ve Hizmetler	15.562.970	21.744.589	15.785.241	16.501.946	29.343.850	32.162.058	36.161.149

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2010, 2011, 2012 ve 2013 yılları faaliyet raporlarından yararlanılarak düzenlenmiştir.

Yukarıdaki Tablo 3.15'te Çanakkale Belediyesi'nin 2007-2013 yılları arasındaki gider bütçesi gösterilmiştir. Bu yıllar arasında en fazla harcama ekonomik işler ve hizmetler, çevre koruma hizmetleri ve genel kamu hizmetleri alanlarında yapılmıştır. Sosyal bütçe kapsamında değerlendirilebilecek olan harcamalar ise çevre koruma hizmetleri, iskan ve toplum refahı hizmetleri, dinlenme, kültür ve din hizmetleri ve sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleridir. Bu bağlamda belirtilen hizmetler içerisinde çevre koruma hizmetleri ve bir istisna hariç olmak üzere dinlenme, kültür ve din hizmetlerine yönelik harcamalar yıllar itibarıyla düzenli bir artış göstermiştir.

²³¹ Murat Şeker, "Yerel Yönetimlerde...", s. 22.

Aşağıdaki Tablo 3.16'da ise Çanakkale Belediyesi gider bütçesinin fonksiyonel sınıflandırmasının yüzdeleri verilmiştir. Buna göre; çevre koruma hizmetlerinde en yüksek harcama % 36.9 ile 2013 yılında yapılırken, iskan ve toplum refahı hizmetlerinde % 8.8 ile 2007, dinlenme kültür ve din hizmetlerinde % 7.7 ile 2013, sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerindeyse % 0.8 ile 2013 yılında yapılmıştır.

Tablo 3.16: Çanakkale Belediyesi Gider Bütçesi Fonksiyonel Sınıflandırması (%)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Genel Kamu Hizmetleri	20.6	16.7	17.9	19.8	16.9	16.3	10.6
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	5.2	4.1	5.5	6.3	5.4	5.7	5.7
Çevre Koruma Hizmetleri	20.1	24.9	29.2	28.2	23.7	29.3	36.9
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	8.8	8.4	5.1	4.3	5.0	5.2	7.2
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	6.5	4.8	6.4	6.1	5.2	6.6	7.7
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	0.08	0.3	0.9	0.5	0.7	0.6	0.8
Ekonomik İşler ve Hizmetler	38.5	40.5	34.7	34.5	42.8	36	30.8

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2010, 2011, 2012 ve 2013 yılları faaliyet raporlarından yararlanılarak hesaplanmıştır.

2007'den 2013'e bütün harcamalarda gözle görülür oranlarda artış olmuştur. Özellikle sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerine yönelik harcamalarda % 49'luk bir artış olmuştur. Bu durum Çanakkale Belediyesi'nin sosyal harcamalara daha fazla eğilmeye başladığının ve kaynak ayırdığının göstergesidir. Daha önce de belirtildiği gibi Çanakkale Belediyesi gönüllülüğe önem vermektedir ve birçok sosyal hizmeti gönüllüler aracılığı ile yapmaktadır. Bu durum, sosyal harcamaların diğer harcamalara göre daha düşük görünmesine neden olmaktadır.

Her ne kadar gönüllü çalışmalar sebebiyle harcamalar düşük görünse de, yapılan harcamalarda verimliliğin sağlanabilmesi önemli bir etkidir. Bu sayede kaynaklar gerçekten ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmış ve etkinlik sağlanmış olacaktır. Bu durum kaynak israfını önleyecek ve belediyeye duyulan güven ve memnuniyet düzeyinin de artmasını sağlayacaktır. Bu anlamda yoksulluk ve gelişmişlik haritası önemli bir araçtır.

Yoksulluk ve gelişmişlik haritası, il çapında toplanmış olan verilerin bilgisayar ortamında dijital harita üzerinde gösterilmesi olarak tanımlanabilir. Yoksulluk ve gelişmişlik haritası; mevcut durumda halkın hangi kesimlerinin yerel hizmetlere yeterince ulaşamadığının belirlenmesi, yeterli kamu hizmeti alamayan yoksul bölgelerde yaşam kalitesini yükseltmek için sivil toplumun yerel otoritelerle ortak çalışmasının sağlanması, yerel planlama ve bütçe yapılırken yoksul bölgelerin ve ihtiyaçlarının dikkate alınarak katılımın sağlanmasını amaçlamaktadır²³².

Çanakkale Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nde görevli Sayın Canan Erduran ile yapılan görüşme neticesinde belediyenin, yoksulluk ve gelişmişlik haritasına yönelik olarak Türkiye'de ilk denilecek kapsamda geniş bir çalışmaya başladığı öğrenilmiştir. Haziran 2015 itibariyle ihale neticesinde anlaşılan kuruluş ile çalışmalara başlayacak olan Çanakkale Belediyesi, 2016 yılı itibariyle yoksulluk ve gelişmişlik haritasını tamamlamayı hedeflemektedir. İl kapsamında en az 4300 haneyi ve 7 bölgeyi ziyaret etmek hedeflenmekte, çalışma kapsamında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin yanı sıra birçok sivil toplum kuruluşu ile de çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Özel araç kullanımı, hastanelerden yararlanma sıklığı, kitap okuyabilme, sinema, tiyatro gibi etkinliklerden faydalanabilme gibi birçok spesifik alanda hazırlanacak sorular ile sosyal dokunun tespitine yönelik başarılı bir çalışma hedeflenmiştir.

Aşağıdaki Tablo 3.17'de Çanakkale Belediyesi'nin 2015 yılı sosyal performans hedefleri çerçevesinde kaynak ihtiyacı detaylandırılmıştır. Görüldüğü üzere Çanakkale Belediyesi yoksulluk ve gelişmişlik haritasına 250.000 TL kaynak ihtiyacı belirtmiştir. Sosyal harcamalarda etkinliğin sağlanması ve sosyal bütçenin verimliliği açısından oldukça önemli olan sosyal dokunun tespitini sağlayacak olan bu kalem, toplam kaynak ihtiyacının % 2.9'unu oluşturmaktadır. 2013 yılında faaliyete başlayan Altın Yıllar Yaşam Merkezi için ise % 4.1'lik bir kaynak ihtiyacı belirlenmiştir. Toplam içerisinde en büyük pay ise % 25.8 ile sağlıklı yaşam parkına ayrılmıştır.

²³² Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV), *Daha İyi Yerel Hizmet İçin Sivil Toplum Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi Yoksulluk/Gelişmişlik Haritası Çalışma Grubu El Kitabı*, TESEV, 2006, s. 6.

Tablo 3.17: Çanakkale Belediyesi 2015 Yılı Sosyal Performans Hedefleri ve Kaynak İhtiyacı

Faaliyet ve Projeler	Kaynak İhtiyacı (TL)	Kaynak İhtiyacı (%)
Yoksulluk/Gelişmişlik Haritası	250.000	2.9
Kart 17 Uygulaması	237.000	2.7
Yaşlı ve Engelli Servis Hizmeti	120.000	1.4
Asker Ailesi Yardımları	50.000	0.5
Evde Destek Hizmeti (dayanışma-hayata tutunma)	60.000	0.7
Altın Yıllar Yaşam Merkezi	350.000	4.1
Amatör Spor Kulüpleri Destekleri	490.000	5.7
Parklar Sabaha Uyanıyor	50.000	0.5
Öğrencilere Destek Programı	730.000	8.5
Çocuk Kulübü ve Oyun Evi	200.000	2.3
Yazılı ve Görsel Kültür Yayınları (Yıllık Etkinlik Takvimi)	140.000	1.6
Uluslararası Troia Festivali	755.000	8.8
Çocuk Bienali	150.000	1.7
Yazar Sanatçı Evi	70.000	0.8
Müzik Günleri	100.000	1.1
Tiyatro Günleri	265.000	3.1
Görsel Sanatlar, Sergiler, Gösteriler, Atölye Çalışmaları	940.000	11
Şair Ece Ayhan Evi	75.000	0.8
Hobi Bahçeleri	800.000	9.4
Sağlıklı Yaşam Parkı	2.200.000	25.8
Yurttaşlar Kültürel ve Tarihsel Değerleri ile Buluşuyor Prg.	130.000	1.5
Defin ve Taziye Hizmetleri	338.000	3.9
TOPLAM	8.500.000	100

Kaynak: T.C. Çanakkale Belediyesi 2015 Yılı Performans Programı, s. 27.

2013 yılında faaliyete geçen Şair Ece Ayhan Kültür Merkezi'ne aynı yıl 540.000 TL, 2014 yılında 500.000 TL; Altın Yıllar Yaşam Merkezi'ne 2014 yılı için 2.220.000 TL; Gençlik Merkezi ve Demokrasi Atölyesi'ne 2013'te 110.000 TL, sosyal yaşam evlerine aynı yıl için 243.500 TL; yaşlı dayanışma ve hayata tutunma programına ise yine 2013 yılı için 230.000 TL kaynak ihtiyacı belirtilmiştir.

Çanakkale Belediyesi'nde idari birimlerin görev tanımlarıyla, yaptıkları harcamalar arasında etkin bir ilişkinin tam olarak sağlanamadığı görülmüştür. İdari birimlerin görev tanımları sık sık değişmekte; bu durum harcamaların etkin bir şekilde yönetilmesini engellemekte, idari birimin varlık sebebinin sorgulanmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla idari birimlerin görev tanımları ile sunmuş olduğu hizmetler ve yapmış oldukları harcamalar arasında tam bir uyumun sağlanması bütçenin daha iyi yönetilmesine katkıda

bulunacaktır²³³. Yeni kurulan müdürlüklerle hizmet birimlerinde sistematik bir dağılım gerçekleştirilmişse de bu dağılımın yerleşmesi zaman alacaktır.

Sosyal belediyecilik kapsamında, yüklenilen görev ve sorumluluklara paralel olarak kaynak aktarımının sağlanması, en önemlisi bu sürecin politize edilmemesi, belediye yöneticilerinin ilkeli ve adil olması gibi önemli hususlara riayet etmeye çalışan Çanakkale Belediyesi, sosyal hizmetlerde gönüllülüğü esas almakta ve ihtiyaç sahiplerini rencide etmeden yardımlarını sunmaktadır²³⁴.

Sunulan hizmetlerin tüm dezavantajlı kesimlere yönelik olması, belediyelerin gerçek bir sosyal kimliğe kavuşmasını sağlayan bir durum olarak değerlendirildiğinde de Çanakkale Belediyesi'nin başarılı olduğu söylenebilir²³⁵.

²³³ Murat Şeker, “Yerel Yönetimlerde...”, s. 49.

²³⁴ Şenol Adıgüzel, “Kentsel Yoksullukla...”, s. 372.

²³⁵ Neslihan Koç, Mustafa Ökmen, “Sosyal Belediyecilik Anlayışı Çerçevesinde Seçilmiş Belediyelerin Sosyal Bütçelerinin Değerlendirilmesi”, *Maliye Dergisi*, Sayı 168, Ocak-Haziran 2015, s. 70.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İçinde bulunduğumuz 21. Yüzyıl sosyal kelimesinin her alanda somutlaşabildiği bir çağdır. Ülkelerin kanunlarında kendisine yer bulan özgürlük, eşitlik, insanca yaşam gibi olumlu ve önemli değerlerin uygulamadaki başarı durumu görecelidir ki bunu ideolojik, kültürel, ekonomik, yönetsel farklılıklara bağlamak mümkündür. Dünya genelinde sosyal kavramının bir alan boyutu kazanarak öneminin artması, yaşama ve yaşamaya dair değerlerin gelişeceğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Bu bağlamda belde sakinlerinin ortak ihtiyaçlarını gidermenin yanı sıra insan odaklı bir hizmet türü olan sosyal hizmet ve yardımlara da görev tanımları içerisinde yer veren sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında yardımlaşma, dayanışma, birlik, katılım gibi değerler de toplumda sağlam bir yer edinmeye başlamıştır. Çanakkale Belediyesi de bu değerleri ön planda tutan bir sosyal belediyecilik anlayışına sahiptir.

Çalışmada da görüldüğü üzere Çanakkale Belediyesi'nin sosyal harcamaları özellikle son yıllarda sürekli artış göstermiştir. 2013 ve 2014 yıllarının harcama detaylarına bakıldığında yaşlı, yoksul ve öğrenciler başta olmak üzere birçok kesime hizmet götürülmüştür. Sosyal market, kart 17, altın yıllar yaşam merkezi, evde destek hizmetleri gibi hizmetlerle yoksulluğa; festivaller, müzik ve tiyatro günleri gibi hizmetler ile de belde halkının yoksunluğa dair ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır.

2014 yılında Destek Hizmetleri Müdürlüğü, Sağlık İşleri Müdürlüğü ve Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü kurulmuştur. Bu müdürlüklerden Sağlık İşleri Müdürlüğü ile Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü sosyal belediyecilik kapsamında faaliyet göstermektedir. Henüz yeni kurulmuş olan bu müdürlüklerin de etkisi ile Çanakkale Belediyesi'nde koordinasyon eksikliği yaşandığı görülmektedir. Çalışmada da belirtildiği gibi, görev karmaşasını önlemeye yönelik bir takım düzenlemelere gidilmişse de henüz sistemli bir yapı oturtulamadığını söylemek mümkündür.

Çanakkale Belediyesi'nin bütçesinde 2010 ve 2011 yılları hariç, 2007 yılından itibaren gider bütçesi gelir bütçesinden fazla olmuş, bütçede denklik sağlanamamıştır. Bu durum kaynak yetersizliğinin göstergesidir. Türkiye'deki yerel yönetimlerin en büyük problemlerinden biri olan kaynak yetersizliği Çanakkale Belediyesi'nde de görülmektedir.

Belediyedeki kaynak yetersizliği sorunu hizmet kalitesi ve çeşitliliğinde bir azalmaya sebep olmadığı görülmektedir. Çünkü Çanakkale Belediyesi gönüllüğe önem vermekte ve

kentliler arasında bir yardımlaşma ağı oluşturmaya çalışmaktadır. Yaşlı ve evde bakıma muhtaç bireylerin saç vb. bakımlarının gönüllü kuaförlerce yapılması, bu ağa güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bu sayede belediyeye herhangi bir maliyet yüklenmemekte, hem bireylerde gönüllülük bilinci gelişmiş, hem de ihtiyaç sahiplerine hizmet götürülmüş olmaktadır. Çanakkale Belediyesi ise burada aracı olarak koordinasyon sağlamaktadır.

Çanakkale Belediyesi'nin harcamaları sosyal bütçe kapsamında değerlendirildiğinde ve yıllar itibariyle harcama düzeyleri göz önüne alındığında harcamaların artış eğilimi gösterdiği görülmektedir.

2016 yılının ilk üç aylık döneminde tamamlanması hedeflenen yoksulluk ve gelişmişlik haritası ise, çalışma kapsamında yapılan görüşmede edinilen bilgiye göre oldukça kapsamlı ve verimli olacaktır. Bu sayede il bazında eksiklikler, sebepleri ve ihtiyaç sahipleri açık bir şekilde belirlenebilecektir. Çalışma başarıyla yürütüldüğü takdirde verimlilik ve memnuniyetin sağlanacağı düşünülebilir.

Halka, faaliyetler hakkında yeterli bilgi ulaştırılamaması, yeterli gelir sağlanamaması, performans dayalı çalışan değerlendirme sisteminin oluşturulamaması, iç kontrol sisteminin yasal alt yapısının halen uygulanabilir olmaması, hizmet birimlerinin dağınık olarak yerleşmesi, zamanın verimli kullanılamaması gibi bazı eksiklikler Çanakkale Belediyesi'nin 2014 yılı faaliyet raporunda kurumun zayıflıkları olarak da belirtilmiştir. Kurumun üstünlüklerinin yanı sıra zayıflıklarını da belirttiği bir özeleştirme mekanizması geliştirmiş olması hizmetlerin kalitesi ve verimliliği açısından olumlu bir unsurdur.

Hak ve ödev bilincinin yerleştiği toplumların kalkınmışlığı göz önünde bulundurularak sosyal politikalar ve sosyal hizmetlerde hizmetin sahibini bulduğu bir sistem oturtulmalıdır. Halka en yakın birim olan belediyelerin bu zincirin ilk halkası olması mantıklıdır. Sosyal belediyecilik sürecini politize etmeyen, ihtiyaç karşılamak yerine popülist uygulamalara yer vermeyen bir belediyecilik anlayışı ile maksimum verim sağlanacaktır. Bu çerçevede sosyal bütçe şeffaflığın en önemli göstergesi olarak hizmet arz ve talep edenler arasında güvenin tesisini sağlayacak ve yöneten-yönetilen ilişkisinden ziyade hakça bir düzene de zemin hazırlamış olacaktır. Bu bağlamda Çanakkale Belediyesi uygulamalarıyla kentte sosyal bilinci sağlamaya yönelik hedefini devam ettirmeli, işsizliği azaltıcı önlemler almalı, sağlık ve aileye yönelik hizmetlerine daha fazla bütçe ayırmalıdır. Bütçedeki gelir-gider dengesizliğinin giderilmesi ve sosyal hizmetlerde gönüllülerin katkısı

belediyenin raporlarında kendisine daha geniş ve veri bazlı yer bulmalıdır. Belediye bünyesindeki müdürlüklerde sistemli bir çalışma yapısı tam anlamıyla oturtulmalı ve sonrasında belediye bütçesine sosyal bütçe belgesi de eklenmelidir. Bütün bu hususlar neticesine Çanakkale’de maksimum kentli memnuniyetini sağlamak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Şenol. “Kentsel Yoksullukla Mücadelenin Bir Aracı Olarak “Sosyal Belediyecilik” Antakya Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulamaları”, (ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın), *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar*, (içinde) 2013.
- Adıyaman, Ahmet Turan; Salim Demirel. “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Örneği”, *Dış Denetim Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran 2011, 115-129.
- Akpınar, Mahmut; Ayhan Şahin; Eyüp Zengin. “Sosyal Yardımların Yerel Düzeyde Sunulması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt:4, Sayı:3, 2012, 21-28.
- Aktürk, Esin Benhur; Evin Doğan. “Türkiye’de Belediyeler ve Yerelde Kadın-Erkek Eşitliği Şartı Kapsamında Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi”, *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, Yıl:2013, Bahar, 77-87.
- Akyıldız, Fulya. “Kentsel Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimler ve Sosyal Sorumluluk”, *Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler IV. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri-2*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, 859-873, Ekim 2009.
- Alam, Shaista; Abida Sultana; Mohammad S. Butt. “Does Social Expenditures Promote Economic Growth? A Multivariate Panel Cointegration Analysis for Asian Countries”, *European Journal of Social Sciences*, Cilt:14, Sayı:1, 2010, 44-54.
- Alber, Jens. “*The European Social Model and The United States*”, *European Union Politics*, Volume 7(3), 2006, 393-419.
- Alonso, Jorge; Julio Leal. “*Cross-Subsidies and The Elasticity of Informality to Social Expenditures*”, April 2014, 1-28.
- Alper, Yusuf. *Sosyal Politika*, (Ed. Abdurrahman İlhan Oral, Yener Şişman), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2013.
- Altuntaş, Betül. “Sosyal Haklar ve Sosyal Adalet Bağlamında Türkiye’de Kurumsal Sosyal Hizmetler ve Yardımların Değerlendirilmesi”, <<http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/altuntas.pdf>>, (09.02.2015).
- Andreotti, Alberta; Enzo Mingione; Emanuele Polizzi. “Local Welfare Systems: A Challenge for Social Cohesion”, *Urban Studies*, 49(9), July 2012, 1925-1940.
- Arslan, Miraç. *Yerel Yönetimlerde Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri (Arnavutköy Belediyesi Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2013, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Avşar, Zeki; Eren Ögütoğulları. “Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele Stratejileri”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, 2012, 9-40.
- Aydın, Murat. *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*, Yedirenk Yayıncılık, 2008.
- Ayhan, Abdurrahman. “Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, 2012, 41-55.

- Aykaç, Mustafa. Küreselleşme ve Sosyal Politika. <<http://www.sosyalpolitikalar.com.tr/dergboeluemler/kapak/kapakdosyasi/8kuereselleme-ve-sosyal-politika.html>>, (18.09.2014).
- Batur, Behçet. Sosyal Devlet Bağlamında Sosyal Politika ve Projelerin Sosyolojik Bir İncelemesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2011, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Bedir, Eyüp. *Sosyal Politika*, (Ed. Abdurrahman İlhan Oral, Yener Şişman), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2013.
- Beki, Abdülhakim. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2008, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Bıçkı, Doğan; Büşra Halis. “Romanların Sosyal Dışlanma Algılarının Oluşumunda (Zayıf) Kentsel Yaşam Kalitesinin Rolü: Fevzi Paşa Mahallesi Örneği”, (ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın), *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar*, (içinde) 2013.
- Buğra, Ayşe; Çağlar Keyder. “*Social Assistance in Turkey: For a Policy of Minimum Income Support Conditional on Socially Beneficial Activity*”, United Nations Development Programme.
- Bulut, Nihat. “Küreselleşme: Sosyal Devletin Sonu Mu?”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:52, Sayı:2, 2003, 173-197.
- Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, < <http://www.bumko.gov.tr/TR,165/merkezi-yonetim-butce-giderleri-2006-2014.html>>, (21.02.2015).
- Cichon, Michael; Krzysztof Hagemeyer; Wolfgang Scholz. “Social Budgeting in Transition Economies”, *International Social Security Review*, Volume 54, 2001, 191-215.
- Comite, Ubaldo. “The Introduction of Accountability Into Political Parties By Way of A Social Budget: The Italian Experience”, *Business and Management Review*, Cilt:3(5), 2013, 25-36.
- Çelik, Ekin Gülşen. Yerel Yönetimlerin Sosyal Politikalara Etkisi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2013, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çiçek, Ş. Eda. *Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Politikaları: Batı Akdeniz Örneği*, Türkiye Belediyeler Birliği, Korza Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Çoban, Arzu İçağasıoğlu; Cengiz Özbesler. “Türkiye’de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler”, *Aile ve Toplum Dergisi*, Yıl:11, Cilt:5, Sayı:18, 2009, 31-43.
- Dalgıç, Duygu (ed.). *İsveç ve Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Avrupa Birliği*, Uluslararası Seminer, Türkiye Belediyeler Birliği, 26-27 Ocak 2004, Ankara.
- Danış, Mehmet Zafer. “Sosyal Hizmet Mesleği ve Disiplininde Sosyal Politikanın Yeri ve Önemi”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Sayı 2, Cilt 18, Ekim 2007, 51-64.
- Dilic, Sait. “Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1980, 73-84.
- Doğan, Yavuz. Türkiye’de Sosyal Devlet Harcamalarının Gelişimi (1980-2006), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Duruel, Mehmet; Mehmet Tamer. “Yerel Yönetimlerde Sosyal Politika Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar”, (ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah

- Aydın), *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar*, (içinde) 2013.
- Duyan, Veli. “Sosyal Hizmetlerin İşlev ve Rollerini”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt:14, Sayı:2, 2003, 1-22.
- Efe, Hüsamettin. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Bayrampaşa Belediyesi Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2012, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Erdem, İsmail. “*Yerel Siyaset ve Belediyecilik*”, 1. Baskı, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- Erkan, Birol; Mehmet Şentürk; Yusuf Ekrem Akbaş; Sadettin Paksoy. “Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Bütçeleme (Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme) Yaklaşımı”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, Yıl:5, Sayı:9, 2012, 85-106.
- Ersöz, Halis Yunus. *Sosyal Politikada Yerelleşme*, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 2011.
- Fırat, A. Serap. “Belediyelerin Engellilere Dönük Sosyal Hizmet Projeleri”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt 19, Sayı 1, Nisan 2008, 89-100.
- Gökbunar, Ramazan; Harun Özdemir; Alparslan Uğur. “Küreselleşme Kıskaçındaki Refah Devletinde Sosyal Refah Harcamaları”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 2008, 158-173.
- Gül, Songül Sallan. *Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa*, 2. Baskı, Ebabil Yayıncılık, Ankara, 2006.
- Güleç, Yasin. “Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Yerel Yönetimlerin Önemi ve İşlevi, Bağcılar Engelliler Sarayı Örneği”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:2, Sayı:1, Mart 2014, 486-500.
- Güler, Birgül Ayman. “Sosyal Devlet ve Yerelleşme”, <<http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/msy-2-3.pdf>>, (28.06.2015).
- Gündüz, Hikmet. Yerel Yönetimlerin Sosyal Belediyecilik Kapsamında Yardıma Muhtaç Ailelere Yaptıkları Sosyal Yardımlar: Bağcılar Belediyesi Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2013, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Heise, Arne; Hanna Lierse. “Budget Consolidation and the European Social Model”, *Friedrich Ebert Stiftung*, March 2011, 1-35.
- Huber, Ernst Rudolf. Modern Endüstri Toplumunda Hukuk Devleti ve Sosyal Devlet, (çev. Tuğrul Ansay), Stuttgart, 1965, 27-51.
- İbiloğlu, Aslıhan Okan. “Aile İçi Şiddet”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 2/4, 2012, 204-222.
- Karasu, Mithat Arman. “Türkiye’de Konut Sorununun Çözümünde Farklı Bir Yaklaşım; Belediye-Toplu Konut İdaresi-Konut Kooperatifleri İşbirliği Modeli”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Güz/1, 2005, 56-87.
- Kayalıdere, Gül; Hande Şahin. “Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye’de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk”, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Yıl:2, Cilt: 2, Sayı:2, 2014, 57-75.
- Keleş, Sümeyra. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

- Kesgin, Bedrettin. “Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 26, Ağustos 2012, 169-180.
- Kesgin, Bedrettin. Yoksulluğa Yerel Müdahale “Sosyal Belediyecilik” Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2008, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Koç, Neslihan; Mustafa Ökmen. “Sosyal Belediyecilik Anlayışı Çerçevesinde Seçilmiş Belediyelerin Sosyal Bütçelerinin Değerlendirilmesi”, *Maliye Dergisi*, Sayı 168, Ocak-Haziran 2015, 69-84.
- Koray, Meryem. “Akademik Alanda Sosyal Politika Nereye?”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2013/1, 2013, 15-39.
- Koray, Meryem; Hasan Ejder Temiz. “Merkezi Yönetimle İlişkiler, Kısıtlar ve Harcamalar Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik ve Dört Büyükşehir Belediyesi Açısından Uygulamalar”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı:42, 2014, 11-60.
- Maden, Cengiz. Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Esenler Belediyesi Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2012, Yalova Üniversitesi, Yalova.
- Narinoğlu, Ahmet. *Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim ve Planlama*, 1. Baskı, Ekim 2009.
- Ömürgönülşen, Uğur. “Türkiye’de Belediyelerin Çocuklara Yönelik Hizmetleri”, (ed. Ayşegül Mengi), *Yerellik ve Politika Küreselleşme Sürecinde Yerel Demokrasi*, 1. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, (içinde) 2007.
- Öner, Şerif. *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye’de Belediye Yönetimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- Öz, Cihan Selek. Sosyal Belediyecilik Bağlamında Evde Bakım Hizmetleri (İstanbul, Ankara ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri Örnekleri), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2010, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Öz, Cihan Selek; Sinem Yıldırım. “Türkiye’de Kentsel Yoksullukla Mücadelede Sosyal Belediyeciliğin Rolü”, *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 453-463, 22-23 Ekim 2009.
- Özaydın, Mehmet Merve. “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlara Vatandaşlık Temelli Bir Alternatif: Temel Gelir”, *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Cilt:51, Sayı:589, 2014, 93-107.
- Özcan, Görgün. “Yerel Kültür Politikası Olarak Kültürel Belediyecilik ve Türkiye-AB İlişkileri”, (ed. Kemal Özden), *Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar*, (içinde) 2013.
- Özcan, Güngör. “Sosyal Bütçe Teorik Yapısı ve Türkiye’de Anayasal Temelleri”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt:21, Sayı:2, 2014, 99-108.
- Özgüven, Osman. “Sosyal Belediyecilik Örneği; Dilkili”, (ed. Halkevleri Derneği), *Yerel Yönetimler, Kriz ve Halkın Hakları*, 1. Baskı, Mattek Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, (içinde) 2009.
- Özkan, Hatice; Taylan Koç. “Sosyal Adalet Sorununu Görmezden Gelen Bir Kalkınma Modeli Yönetişimci Kalkınma (Adana Örneği)”, *Ulusal Kalkınma ve Yerel*

- Yönetimler IV. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri-2*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, 831-858, Ekim 2009.
- Öztürk, Hasret; Hüseyin Gül. “Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif Mi?”, *IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muğla 18-19 Ekim 2012, 377-392.
- Öztürk, Nazım; Yasin Öztürk. *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları*, Palme Yayıncılık, Ankara, 2010.
- Özüğür, Metin. “Sosyal Belediyeciliğin Tasfiyesi ve Dilencileştirme”, (der. Halkevleri Derneği), *Yerel Yönetimler, Kriz ve Halkın Hakları*, (içinde) 2009.
- Parlak, Bekir. “Avrupa Birliği Düzenlemelerinde ve Seçilmiş Üye Ülkelerde Yerel Yönetimler”, (ed. Hüseyin Özgür, Bekir Parlak), *Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler*, (içinde) 2006.
- Pektaş, Ethem Kadri. “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar”, *Sakarya Üniversitesi Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, 2010, 5-22.
- Pieterse, Jan Nederveen. “Growth and Social Policies: Towards Inclusive Development”, *Briefing Paper Special Issue*, January 2012, 1-11.
- Rudra, Nita; Irfan Nooruddin. “Globalization as Prison? The Politics of Social Welfare Reforms in Developing Countries”, <<https://events.umn.edu/prod/groups/public/@pub/@cla/@poli/documents/eventfile/004769.pdf>>, 2010, (10.09.2014), 1-47.
- Seyyar, Ali. “Türkiye’de Sosyal Devlet Olgusu”, *Sosyal Politikalar Dergisi*, Cilt:1, 2006.
- Seyyar, Ali. “Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi”, *Yerel Siyaset Dergisi*, Sayı 25, 2008, 30-44.
- Sezer, Özcan; Tarık Vural. “Küreselleşme Yerelleşme Etkileşimi Çerçevesinde Yerel Yönetimlerde Kalkınma Odaklı Yerel Sosyal Politikalar”, *Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler IV. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri-2*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, 799-815, Ekim 2009.
- Şahinoğlu, İlker. Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2014, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şeker, Murat. *Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçeyi İzleme Raporu*, Tesev Yayınları, İstanbul, Mart 2011.
- Şenkal, Abdülkadir. “Sosyal Politika Perspektifinden Sosyal Devleti Düşünmek”, *Sosyal Politikalar Dergisi*, <<http://www.sosyalpolitikalar.com.tr/derg-boeluemler/kapak-kapak-dosyasi/10-sosyal-politika-perspektifinden-sosyal-devleti-dueuenmek.html>>, (18.09.2014).
- Taşçı, Faruk. “Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2010/1, 2010, 175-202.
- Taşçı, Faruk. “Türkiye’nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı (1980-2007) Üzerine Bir Analiz”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 55, 2008, 127-149.
- Taşgım, Neşe Şahin; Hüseyin Özel. “Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, Ekim 2011, 175-190.

- Toprak, Düriye; Ceyda Şataf. “Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 2009, 11-24.
- Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV), *Daha İyi Yerel Hizmet İçin Sivil Toplum Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi Yoksulluk/Gelişmişlik Haritası Çalışma Grubu El Kitabı*, TESEV, 2006.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Seçilmiş Göstergelerle Çanakkale 2013, Eylül 2014.
- Türkkahraman, Mimar; Hüseyin Tutar. “Sosyal Değişme, Bütünleşme ve Çözülme Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi”, *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1/1, 2009, 2-16.
- Uslu, Harun. “Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik”, (ed. Kemal Özden), *Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar*, (içinde) 2013.
- Yazgan, Turan. *İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1992.
- Yıldırım, Arzu. “Belediyelerin Sosyal Politika Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Belediyesi Örneği”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:7, Sayı:17, Ağustos 2014, 485-509.
- Yıldırım, Aziz. “Sosyal Yardımların Koordinasyonunda Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ve Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi”, *4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu*, Ankara, 19-20 Kasım 2009, 1-15.
- Yılmaz, Cevdet. “Yoksulluk Söyleminin Sosyolojisi: 1980 Sonrası Hükümet Programları Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:17, Sayı:1, 2012, 291-308.
- Yılmaz, Mehmet. *Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Sosyal Harcamaların OECD ve Türkiye’de Karşılaştırmalı Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2010, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yüksel, Fatih. “Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 62-1, 280-298.

KANUN, BİLDİRİ VE ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

- Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonu, <<http://www.mimarlarodasiankara.org/?id=964>>, (09.02.2014).
- Çanakkale Belediyesi 2010 Yılı Faaliyet Raporu. <http://www.canakkale.bel.tr/assets/es_kisite/dokumanlar/faaliyetraporu_2010.pdf>, (10.03.2015).
- Çanakkale Belediyesi 2011 Yılı Faaliyet Raporu. <http://www.canakkale.bel.tr/assets/es_kisite/dokumanlar/2011_faaliyet_raporu_2.pdf>, (10.03.2015).
- Çanakkale Belediyesi 2012 Yılı Faaliyet Raporu. <http://www.canakkale.bel.tr/assets/es_kisite/dokumanlar/faaliyet_raporu_2012_son.pdf>, (10.03.2015).
- Çanakkale Belediyesi 2013 Yılı Faaliyet Raporu. <http://www.canakkale.bel.tr/assets/es_kisite/dokumanlar/faaliyet_rapor_2013.pdf>, (10.03.2015).

- Çanakkale Belediyesi 2014 Yılı Faaliyet Raporu. < <http://www.canakkale.bel.tr/assets/content/2014-yili-faaliyet-raporu-3e8eb.pdf>>, (10.03.2015).
- Çanakkale Belediyesi, Stratejik Plan 2010-2014. < http://www.canakkale.bel.tr/assets/eskisine/dokumanlar/stratejik_plan_2010_son_1.pdf>, (15.03.2015).
- Çanakkale Belediyesi, Stratejik Plan 2015-2019. < <http://www.canakkale.bel.tr/assets/content/stratejikplan20012015.pdf>>, (15.03.2015).
- Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. <<http://www.canakkalekulturturizm.gov.tr/TR,70467/cografya.html>>. (10.03.2015).
- Çanakkale Valiliği. <<http://www.canakkale.gov.tr/tr/canakkalerehberi/canakkale/konumu>>, (10.03.2015).
- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Avrupa Kentsel Şartı, <<http://www.migm.gov.tr/AvrupaKonseyi/KentSart-1.pdf>>, (01.07.2015).
- Resmi Gazete, Belediye Kanunu, Kanun No: 5393, Sayı: 25874, Tarih: 03.07.2005.
- T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014 Yılı Faaliyet Raporu, <http://sgb.aile.gov.tr/data/5434f307369dc31d48e42dc5/2014_idare_faaliyet_raporu.pdf>, (12.05.2015)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, *2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu*, Resmi Gazete:27.05.1983, Sayı:18059.